

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ
КОМАНДНО-ШТАБНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТАКТИКИ**

**Збірник тез V Всеукраїнської науково-
практичної конференції**

**Участь правоохоронних органів та
військових формувань держави у
забезпеченні безпеки України**

26 листопада 2020 року

Харків – 2020

Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у забезпеченні безпеки України: Збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції (Україна, м. Харків, 26 листопада 2020 року). – Харків: Національної академії Національної гвардії України, 2020. – 160 с.

Оргкомітет науково-практичної конференції:

Голова оргкомітету – Башкатов Євген Геннадійович, начальник кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник.

Відповідальний секретар оргкомітету – Власюк Валерій Васильович, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, підполковник.

У збірнику представлено наукові доповіді та повідомлення, в яких розглядаються проблемні питання правоохоронних органів та військових формувань щодо: службового та бойового застосування; правових і організаційних аспектів забезпечення безпеки держави; застосування при проведенні міжвідомчих та спеціальних операцій; всебічного забезпечення.

Публікується за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції "Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у забезпеченні безпеки України", проведена в Національній академії Національної гвардії України 26 листопада 2020 року у м. Харкові.

Матеріали проведення V Всеукраїнської науково-практичної конференції будуть корисними науковцям, викладачам вищих навчальних закладів, керівникам і працівникам силових структур.

Доповіді відтворені безпосередньо з авторських оригіналів. За достовірність представлених результатів відповідальність несуть автори.

УДК 355,426: 355,431

Бабич Анатолій Петрович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент;

Юхно Віталій Анатолійович, старший викладач кафедри теорії та конструкції спеціальної техніки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, підполковник;

Луценко Едуард Олександрович, старший викладач кафедри теорії та конструкції спеціальної техніки Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, майор.

СТАБІЛІЗАЦІЙНА ОПЕРАЦІЯ ЯК ФОРМА ЗАСТОСУВАННЯ ОПЕРАТИВНИХ УГРУПОВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Складність і напруженість сучасних міжнародних відносин, що, в першу чергу, полягає у високій ймовірності виникнення збройних конфліктів, як форми рішення міжнародних (внутрішньодержавних) протиріч, з одного боку, і, намагання світової спільноти ввести ці протистояння в площину дотримання норм міжнародного гуманітарного права, з іншого, вимагають знаходження таких шляхів застосування воєнної сили, як інструменту стримування (локалізації) збройних конфліктів, які б дозволили мінімізувати людські жертви і максимально зберегти від розрухи сферу життєдіяльності людини. Враховуючи те, що Національна гвардія України при вирішенні завдань щодо упередження, локалізації чи припинення збройного протистояння керується не тільки принципами воєнного мистецтва, а і принципами діяльності формувань внутрішньої безпеки, саме оперативні угруповання Національної гвардії (ОУ НГ) в ході стабілізаційних дій можуть забезпечити дотримання норм міжнародного гуманітарного права, як власними силами, так і адекватно реагувати на порушення цих норм сторонами конфлікту. Специфіка стабілізаційних дій Національної гвардії щодо припинення (локалізації) сучасних, відмінних за своєю інтенсивністю і змістом, воєнних конфліктів, вказує на необхідність визначитися з трактуванням стабілізаційної операції як форми застосування оперативних угруповань і категорією оперативного мистецтва Національної гвардії України.

Спираючись на загальні принципи воєнного мистецтва збройних сил і враховуючи специфіку стабілізаційних дій сил Національної гвардії, пропонується наступне трактування стабілізаційної операції як форми застосування оперативних угруповань Національної гвардії України.

Стабілізаційна операція оперативних угруповань Національної гвардії України – це сукупність взаємопов'язаних та узгоджених за метою, завданнями, місцем і часом бойових та спеціальних дій, оперативного угруповання Національної гвардії чи міжвидового угруповання при вирішальній ролі

Національної гвардії, що проводяться за єдиним замислом і планом під керівництвом командувача оперативного угруповання Національної гвардії у визначеній операційній зоні (районі) з метою: забезпечення правового режиму в ситуаціях надзвичайного стану на певних територіях; боротьби (ліквідації) з незаконними збройними формуваннями; недопущення, локалізації чи припинення внутрішньодержавного збройного конфлікту; виконання завдань відповідно до планів територіальної оборони з початком агресії.

Якщо вмонтувати стабілізаційні операції оперативних угруповань Національної гвардії (ООУ НГ) в систему класифікації (поділу) операцій згідно з теорією оперативного мистецтва, то можливо визначити ознаки її ідентифікації в цій системі.

Оперативне мистецтво трактує поділ операцій за: середовищем їх проведення (сухопутні, повітряні, морські, інформаційні, електронні, кібероперації); за родом (родами) військ (сил) виду збройних сил (за видом збройних сил) (загальновійськові, танкові, протиповітряні, повітряно-десантні); видом воєнних дій (наступальна, оборонна, контрнаступальна).

В наведеній системі класифікації операцій, операції оперативних угруповань Національної гвардії можливо ідентифікувати наступним чином:

– за середовищем проведення – ООУ НГ – це сухопутно-інформаційні операції, так як середовище застосування сил є не стільки суходіл, а скільки інформаційний простір, не стільки бої удари і маневр, а скільки інформаційний вплив на думки людей;

– за видами (родами) військ – це міжвидова (міжвідомча) операція Національної гвардії, таке трактування ґрунтується на тому, що структурні складові Національної гвардії, не зовсім конкретно визначати як рід військ, більш підходить назва види військових формувань Національної гвардії, це дозволяє визначитися з тим, що оперативне угруповання Національної гвардії можливо вважати як міжвидове, а його дії міжвидові, а якщо до складу оперативного угруповання додаються формування інших відомств сектору безпеки і оборони держави, то такі угруповання відносяться до міжвідомчих угруповань;

– за видами воєнних дій – це стабілізаційні операції, як новий вид, такої форми оперативного застосування військ (сил) як операція., так як зміст цих операцій передбачає не стільки дії чисто воєнного характеру, а скільки дії (спеціальні дії) щодо підтримання громадського порядку, локалізації осередків соціальної напруженості шляхом застосування правоохоронних, інформаційно-психологічних методів. тобто стабілізації обстановки на певних операційних напрямках (територіях).

УДК 355.42

Башкатов Євген Геннадійович начальник кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник.

ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ ЗАХОДІВ З ПІДТРИМАННЯ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ СИЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЗА ДОПОМОГОЮ МОДЕЛЮВАННЯ

Сьогодні докорінно змінилася структура Сектору безпеки і оборони України, функції і повноваження правоохоронних органів і формувань, що входять до його складу, реалізація яких спрямована на захист від зовнішніх і внутрішніх загроз національній безпеці. Але процес реформування сектору безпеки незавершений, насамперед, неповністю врегульовані в законодавчому та нормативно-правовому аспекті питання застосування і взаємодії органів державного управління та силових структур під час дії правового режиму воєнного стану.

Так діючий закон України “Про правовий режим воєнного стану” не враховує всі особливості діяльності органів державного управління, місцевого самоврядування та правоохоронних органів і військових формувань. Для більш детального аналізу цих особливостей треба мати модель процесу особливого періоду діяльності цих органів на відповідних етапах, яка би надала змогу визначати ситуації розвитку подій та тривалість етапів введення, підтримання і після скасування правового режиму воєнного стану, як на окремій місцевості так і в країні в цілому. Складовою частиною цієї моделі є модель системи заходів та дій Національної гвардії України у районі правового режиму воєнного стану (ВСт), під якою розуміється адекватний опис дій Національної гвардії України (склад сил та засобів, механізму залучення з’єднань, частин НГУ для виконання завдань щодо реалізації заходів ВСт, відповідні їм види військових нарядів, форми і способи їх дій), що зберігає суттєві ознаки оригінала та відображає групу його властивостей, необхідних для визначення характеристик службово-бойових дій з метою їх вивчення та отримання нових знань про них.

За результатами розробки ситуацій розвитку подій планується розподіл повноважень міністерств та відомств щодо ступеню їх участі та відповідальності за виконання завдань з нейтралізації кризових ситуацій, що надало можливість спланувати здійснення заходів та дій ВСт з залученням найбільш раціональної кількості сил та засобів НГУ, забезпечивши тим самим достатню ефективність їх застосування та економію ресурсів держави.

УДК 358.231

Борта Руслан Віталійович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету – начальник служби радіаційного, хімічного, біологічного захисту Національної академії Національної гвардії України, майор.

**ВИМІРЮВАННЯ ПОТУЖНОСТЕЙ ДОЗ ОПРОМІНЕННЯ
ОДНЕ З НАЙВАЖЛИВІШИХ ЗАВДАНЬ РАДІАЦІЙНОЇ РОЗВІДКИ**

Вимірювання потужностей дозволяє визначити час, протягом якого створюються дози, що не викликають небезпечного біологічного ефекту в організмі, чи, навпаки, що можуть викликати його ураження, а також дозволяє визначити границі простору, у межах якого створювані протягом деякого часу дози, можуть виявитися небезпечними.

Збереження життя та здоров'я особового складу в умовах радіоактивного забруднення залежить від рівня потужності тієї чи іншої дози опромінення, тому необхідно знати межі зараження територій, рівні потужності доз випромінювання та ізотопний склад продуктів зараження. Останнє вкрай необхідне для дезактивації навколишнього середовища, будинків, приміщень, техніки, озброєння та інше.

Для того, аби мати інформацію про радіаційну обстановку, необхідно провести радіаційну розвідку, яка здійснюється як військовими формуваннями, так і формуваннями цивільної оборони, радіаційними службами підприємств та організацій.

Для належного проведення радіаційної розвідки необхідно врахувати дві важливі складові:

1. Підготовлених військовослужбовців, які вміють працювати з приладами та розуміють числові межі у дозиметрії.

2. Прилади радіаційної розвідки та контролю.

3 метою навчання особового складу підрозділів НГУ працювати з приладами, з ними проводиться заняття, а також, наказом на півріччя призначаються позаштатні пости РХБ спостереження. Військовослужбовці, які призначені наказом по частині, у визначений час проходять відповідну зборову підготовку, де їх навчають працювати з приладами радіаційної розвідки та контролю.

Таким чином, у кожному підрозділі (роті) проходять службу військовослужбовці, які вміють користуватися приладами радіаційної розвідки та контролю, знають принципи їх роботи, включаючи методи реєстрації іонізаційного випромінювання.

Іонізуюче випромінювання, не може реєструватися органами чуттів людини. Іонізуюче випромінювання не має кольору та смаку, ніяк не виділяється. В той же час відомо, що іонізуюче випромінювання при взаємодії з зовнішнім середовищем викликає в цьому середовищі іонізацію та збуджує

нейтральні атоми та молекули, що призводить до змін фізичних, хімічних, фізико-хімічних властивостей опроміненого середовища. Саме це явище взяте за основу реєстрації іонізуючого випромінювання та вимірювання характеристик цього опромінення.

УДК 355.531.3

Власенко Ігор Володимирович, доцент кафедри Тактичної та спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат технічних наук, доцент;

Котелюх Микола Олександрович, доцент кафедри Тактичної та спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат педагогічних наук, доцент, майор поліції.

КРИТЕРІАЛЬНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОКАЗНИКІВ ЕФЕКТИВНОСТІ МАЛИХ ОПЕРАТИВНИХ (ТАКТИЧНИХ) ГРУП В СЛУЖБОВО- БОЙОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Для України, як і для більшості незалежних держав, що утворилися на пострадянському просторі (після 1991 року), характерні тенденції до зростання особливо небезпечних злочинів, поява нових видів злочинної діяльності. Криміногенна ситуація в Україні за останні роки зазнала значних змін в структурі і динаміці. Так, у 2008 році кількість зафіксованих організованих груп та злочинних організацій в Україні склала 378, у 2010 – 397, у 2015 – 1410, а у грудні 2019 – 293. Тільки 2018 році поліція припинила діяльність 258 організованих злочинних груп. Прояви екстремізму і тероризму в останні роки змушують серйозно задуматися над питаннями протидії цим явищам. Відзначається зростання професіоналізму кримінальних елементів, жорстокість і цинізм при скоєнні злочинів, їх корислива спрямованість.

За показниками загибелі і травматизму працівників правоохоронних органів, спостерігається негативна тенденція, яка зберігається з 1998 року. На жаль, останнім часом спостерігається тенденція зростання кількості загиблих і травмованих правоохоронців у результаті злочинного впливу. У червні 2020 року з трибуни Верховної Ради міністр внутрішніх справ навів статистику втрат МВС за останні 6 років. Так, під час несення служби загинули 175 поліцейських, що складає 29 загиблих за рік.

Актуальність проблеми полягає в необхідності більш якісної та ефективної протидії злочинним проявам, а особливо при протидії організованим злочинним групам. Під час організації проведення поліцейських та спеціальних поліцейських операцій недостатньо уваги приділяється використанню малих оперативних груп. Обсяг необхідних спеціальних знань,

умінь та навичок, якими повинні володіти співробітники, що залучені до проведення спеціальних операцій, залежить від багатьох факторів: пора року, час доби, погодні умови, географія та рельєф місця проведення, характеристика об'єкту та інше.

Мала оперативна група (МОГ) – це тактична одиниця, що складається 2-15 правоохоронців, які виконують одну задачу, спеціальну операцію згідно одного плану і задуму із застосуванням спеціальних засобів, вогнепальної і травматичної зброї, спеціальних транспортних засобів, при чому кожен з підрозділу виконує свою функцію під час проведення операції.

Оперативні або тактичні групи використовуються, як на відкритому просторі, так і в будівлях та приміщеннях для виконання пошукових та штурмових задач. Малі оперативні групи використовуються майже завжди в надзвичайних та екстремальних ситуаціях. Особовий склад таких груп піддається більшому ризику, а ефективність групи передбачає насамперед відсутність травмованих та загиблих при проведенні оперативних дій. Особливе значення має визначення ефективності групи і підвищення їх бойової готовності. До основних елементів, які впливають на ефективність дій малої бойової групи, відносяться: кількісний склад групи; тактика і порядок дій; рівень професійної підготовки; показники ефективності групи.

Дослідження теми малих оперативних груп та їх використання в службово-бойовій діяльності правоохоронних органів передбачає критеріальний підхід. Підбір, кількісний та якісний склад групи, вид виконуваних задач, озброєння, місцевість, пора року і доби впливають на критерії ефективності МОГ, до яких відносяться:

- Кількісний критерій (кількість противник; кількість правоохоронців; передача сигналу у групі; геометричний критерій).
- Просторовий критерій (навички групи; час шиккування та перешиккування; визначення змін; сектор обстрілу; сектор огляду; постановка).
- Тактичний критерій (розстановка сил та засобів; бойові шиккування; швидкість виконання задачі; відсутність втрат; мобільність; скритність; тактика дій в різноманітних екстремальних ситуаціях).

Надання більшої уваги особистій безпеці співробітникам правоохоронних органів та підвищенню ефективності правоохоронних дій має позитивний характер, але необхідні екстрені заходи з залученням юридичних, економічних, технічних, організаційних заходів. Існуюча в даний час тенденція до зростання злочинності в країні вимагає нового підходу до професійної підготовки особового складу органів внутрішніх справ, а особливо особового складу малих оперативних груп.

УДК 355.422.5

Власюк Валерій Васильович, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, підполковник;

Гасан Олексій Аркадійович, курсант командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат.

АПРОБАЦІЯ МОДЕЛІ ОЦІНЮВАННЯ МОЖЛИВОСТІ ВИКОНАТИ БОЙОВЕ ЗАВДАННЯ ПОХІДНОЮ ОХОРОНОЮ ЩОДО НЕДОПУЩЕННЯ РАПТОВОГО НАПАДУ ПРОТИВНИКА НА ГОЛОВНІ СИЛИ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ МАРШУ ПІДРОЗДІЛОМ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Починаючи з квітня 2014 року протиріччя між Російською Федерацією та Україною набули форму збройного конфлікту на сході держави.

З метою проведення стабілізаційних заходів на сході України було залучено Національну гвардію України (НГУ), Збройні Сили України та інші силові структури за призначенням.

Військові частини і підрозділи НГУ залучаються до виконання службових та бойових завдань на оперативно-тактичній системі блокпостів і опорних пунктах взводів.

Під час планових ротацій, зміни положення війська здійснюють марш.

Підвищену загрозу для підрозділів НГУ під час здійснення маршу можуть становити засідки противника.

Основними завданнями похідної охорони є забезпечення: безперешкодного просування колони основних сил; унеможливлення раптового нападу противника на підрозділи, які охороняються; вигідних умов для вступу в бій.

У наявних керівних документах, а саме Бойових статутах, Інструкціях, Методичних рекомендаціях, Наказах, Настановах не розглядаються питання щодо кількісної оцінки можливості виконати бойові завдання похідною охороною під час здійснення маршу підрозділом НГУ.

Не своєчасне виявлення засідки противника похідною охороною може призвести до значних втрат серед особового складу підрозділу, озброєння та

техніки, про що свідчать чисельні факти обстрілів колон силових структур противником на сході України. Тому виникає потреба застосування наукових підходів та розроблення методики, за допомогою якої оцінювати можливості виконати бойові завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом НГУ.

Для вирішення описаної проблемної ситуації розроблено модель оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом НГУ.

На першому етапі проводиться збирання, оброблення початкових даних для оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною підрозділу НГУ, що здійснює марш, а саме: середня очікувана швидкість маневру противника, середня швидкість руху похідної охорони, імовірність знищення противника і-м типом озброєння, кількість і-х одиниць озброєння сил похідної охорони, необхідний час ведення бойових дій силами похідної охорони із противником для забезпечення можливості розгорнутися колоні, що здійснює марш, у бойовий порядок, середній необхідний час для розгортання колони, що здійснює марш, у бойовий порядок.

На другому етапі проводиться розрахунки прогнозованої можливості виконання бойового завдання похідною охороною підрозділу НГУ під час здійснення маршу, а саме обчислення ймовірності неухилення противника від органів спостереження похідної охорони підрозділу НГУ, обчислення ймовірності знищення противника силами похідної охорони підрозділу НГУ, обчислення ймовірності своєчасного розгортання підрозділу у бойовий порядок.

На третьому етапі проводиться перевірка виконання умови критерію ефективності.

На четвертому етапі проводиться отримання прогнозованих результатів оцінювання можливості виконання бойового завдання похідною охороною підрозділу НГУ під час здійснення маршу.

Напрямок подальшого дослідження планується розробка моделі оцінювання можливості виконати пошукові заходи щодо виявлення та знищення диверсійно-розвідувальних сил противника в заданому районі підрозділом НГУ.

УДК 355.535

Воронін Антон Ігорович, викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор;

Ковтуненко Артем Віталійович, викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор;

Трищун Роман Миколайович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ВДОСКОНАЛЕННЯ АЛГОРИТМУ ВИЗНАЧЕННЯ ТОЧКИ ЗУСТРІЧІ СНАРЯДУ З ЦІЛЮ В ОБЧИСЛЮВАЛЬНОМУ ПРИСТРОЇ ПРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗУ-23

Результати оцінки локальних війн та збройних конфліктів сучасності свідчать про зростання ролі безпілотних літальних апаратів (БПЛА) у вирішенні завдань повітряної розвідки.

Військові фахівці розвинених країн світу вважають, що в сучасній бойовій обстановці розвідувальні БПЛА більш ефективно і оперативно, в порівнянні з пілотованими літаками розвідниками, вирішують завдання повітряної розвідки. При цьому скорочується час доведення отриманої розвідувальної інформації до відповідного органу управління.

В сучасних бойових діях на досить ефективно використовуються всі наявні на сьогодні переваги безпілотних літальних апаратів. Низька ймовірність виявлення БПЛА обумовлюється малою ефективною поверхнею розсіювання цілі, низьким рівнем сигналу в ІЧ діапазоні хвиль, що робить використання проти них зенітно-ракетних систем класу «земля-повітря» не ефективним та багато затратним з точки зору порівняння: ефективність/вартість.

Відповідно до аналізу сучасних засобів знищення безпілотних літальних апаратів, БПЛА вдосконалюються як типова зброя. Досвід Операції Об'єднаних Сил (ООС) показує, що наша держава не має на озброєнні ефективних засобів для знищення малогабаритних літальних апаратів.

Фактично самим логічним способом позбавитись від ворожого БПЛА – знищити його. Однак основною проблемою є виявлення цілі й проведення успішної атаки на неї. Так, невеликі легкі БПЛА, можуть бути збиті за допомогою стрілецької зброї, що і демонстрували військовослужбовці неодноразово – однак для цього були витрачені колосальні зусилля й розхід боєприпасів, при цьому попадання в апарат не гарантувало його знищення.

На озброєнні Збройних Сил України стоїть чимало засобів ППО ближньої дії та малої дальності, але ефективність їх застосування по малогабаритним цілям або мізерно мала, або економічно не вигідна і можна вважати розтратливою.

Вогневі можливості підрозділів ППО СВ по знищенню малогабаритних цілей противника, що виконують завдання за призначенням на БП та ОПВ, прямо залежать від наявності спеціалізованого озброєння та запасів б/к до кожної одиниці.

Протидія техніці противника, з різною вірогідністю поразки, можлива вже при нинішньому розвитку озброєнь і військової техніки. На озброєнні нашої держави є вітчизняні зразки озброєння, які сьогодні можуть вступити в боротьбу з безпілотною авіацією противника, але також є необхідність їх модернізування та вдосконалювання. Так чи інакше, вже зараз зрозуміло, що засоби протидії БПЛА існують і можуть застосовуватися в разі потреби.

Проведено аналіз шляхів модернізації ЗУ-23 різних організацій та країн, які зацікавлені в цьому напрямку. Шляхами модернізації ЗУ-23 є глобальна або часткова. Як затверджується розробниками доопрацювань, варіанти модернізованих зенітних установок ЗУ-23 по своїх можливостях у багато разів перевершують оригінальну конструкцію за своїми показниками.

В межах економії коштів та з урахуванням досвіду АТО пропонуються наступні напрямки модернізації ЗУ-23 для подальшого використання у денних і нічних умовах: встановлення лазерного далекоміру та тепловізору; встановлення електроспуску та сервоприводів механізмів наведення.

Таким чином, частково модернізована ЗУ-23 може представляти інтерес для підрозділів військ протиповітряної оборони Сухопутних військ (СВ) та механізованих частин СВ. У такій версії ЗУ-23 може бути корисна також для вогневої підтримки підрозділів під час бойових дій в зоні ООС.

УДК 623.4

Гайдабука Валентин Євгенович, заступник начальника кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Вознюк Вадим Миколайович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, молодший сержант.

ОСНОВИ ЗАСТОУВАННЯ РОЗРАХУНКОВО-АНАЛІТИЧНОЇ ГРУПИ ВІЙСЬКОВОЇ ЧАСТИНИ

Наявність зброї масового ураження (ЗМУ), сучасних засобів збройної боротьби, потужної інфраструктури, потенційно небезпечних виробництв і об'єктів обумовлює необхідність наявності відповідних сил і засобів захисту від ЗМУ в Збройних Силах України, виявлення й оцінки масштабів і наслідків

застосування ЗМУ, зруйнувань і аварій на радіаційно і хімічно небезпечних об'єктах (РХНО).

Виявлення і оцінка масштабів й наслідків застосування ЗМУ у випадку розв'язання війни, зруйнувань (аварій) потенційно небезпечних об'єктів проводиться в розрахунково-аналітичних групах (РАГ) методом прогнозування і на основі даних радіаційної, хімічної, біологічної розвідки (РХБ розвідки) і контролю.

Відомо, що в результаті ядерних вибухів війська несуть значні втрати, порушується управління, технічне і тилове забезпечення, виникає складна радіаційна обстановка, на місцевості утворюються великі зони зруйнувань, пожеж, радіоактивного зараження. В результаті радіоактивного зараження техніки, місцевості, застосування противником хімічної і біологічної зброї особовий склад буде нести додаткові втрати у величинах 25-75% від втрат, отриманих особовим складом у районах ядерних вибухів.

В умовах масованого застосування ЗМУ на збір даних РХБ обстановки витрачається значний термін часу. Тому для більш швидкого прийняття рішення використовується штабами, розрахунково-аналітичними групами метод прогнозування, який дозволяє за короткий термін із достатньою точністю завчасно визначити РХБ обстановку, що склалася.

Прогнозуванням РХБ обстановки займаються штаби усіх рівнів, але у повному обсязі прогнозування здійснюється у військових частинах розрахунково-аналітичними групами (РАГ), а також у об'єднаннях розрахунково-аналітичними станціями (РАСТ).

Розрахунково аналітична група (РАГ) призначена для збору, обробки та видачі інформації про застосування противником ядерної і хімічної зброї, прогнозування радіаційної і хімічної обстановки (РХО), збору і обробки даних радіаційної хімічної біологічної розвідки.

На розрахунково-аналітичну групу покладаються наступні завдання:

- збір і узагальнення даних про ядерні вибухи, РХБ і метеорологічну обстановку в межах зони контролю відповідальності відповідних ланок;
- вирішення інформаційних і розрахункових завдань щодо виявлення масштабів наслідків застосування противником зброї масового ураження і руйнування (аварії) підприємств атомної енергетики і хімічної промисловості;
- надання начальнику служби РХБ захисту доповідей про факт, масштаби і наслідки застосування зброї масового ураження та обґрунтування рішень про найбільш доцільні дії військ у сформованих умовах;
- надання вищестоящим розрахунково-аналітичним станціям повідомлень про факти, масштаби і наслідки застосування зброї масового ураження, руйнуванні (аварії) на підприємствах атомної енергетики і хімічної промисловості;
- обмін відповідно до вказівок начальника служби РХБ захисту інформацією про застосування зброї масового ураження та її наслідків,

руйнуваннях (аваріях) на підприємствах атомної енергетики і хімічної промисловості з іншими розрахунково-аналітичними станціями (групами) щодо підпорядкованості і лінії взаємодії;

– розробка необхідних довідкових матеріалів про масштаби, наслідки застосування зброї масового ураження і руйнувань (аварій) на підприємствах атомної енергетики і хімічної промисловості, РХБ і метеорологічній обстановці в смузі дій військ;

– ведення робочих і звітних карт, а також іншої облікової і звітної документації з виявлення масштабів, наслідків застосування зброї масового ураження і руйнувань (аварій) на підприємствах атомної енергетики і хімічної промисловості.

Для виконання своїх завдань розрахунково-аналітична група використовує інформацію, що надходить від підрозділів РХБ розвідки, штабів, підрозділів наземної і повітряної розвідки всіх родів військ і спеціальних військ медичної служби і гідрометеослужби, військ ППО: про ядерні вибухи, відомості про застосування противником хімічної і біологічної зброї; про положення, характер дій, ступінь захищеності підрозділів своїх військ; про метеорологічну обстановку; висновки наземної і повітряної РХБ розвідки.

Під час розташування військ (сил) у пунктах постійної дислокації розрахунково-аналітична група здійснює збір, обробку і аналіз даних про факти застосування зброї масового ураження, одиночних ядерних вибухах, виявленні радіоактивного (5 мрад/год і вище), хімічного, біологічного, зараження, аварій на підприємствах атомної енергетики і хімічної промисловості в межах зони відповідальності військ (сил), центром збору даних якої вона є, шляхом організації цілодобового чергування розрахунками.

Під час виходу військ в райони призначення та в ході бойового застосування розрахунково-аналітична група організовує свою роботу як правило на основному командному пункті управління угруповання військ (сил).

В ході виконання завдань розрахунково-аналітична група підпорядковується безпосередньо начальнику служби РХБ захисту, що ставить їй завдання і контролює їх виконання. Свою роботу розрахунково-аналітична група здійснює в тісній взаємодії з оперативним відділом (відділенням).

В розрахунково-аналітичній групі ведуться журнал виявлення ядерних вибухів, РХБ спостереження (розвідки), обліку боєздатності військової частини по радіаційному показнику, обліку метеообстановки в приземному шарі повітря, обліку середнього вітру.

Крім того, в розрахунково-аналітичній групі ведуться робоча і звітна карти РХБ обстановки.

На робочих картах наносяться дані РХБ обстановки, ведуться розрахунки втрат у вогнищах ураження, прогноуються зони зараження, пожеж і руйнувань. Дані фактичної радіаційної обстановки, як правило, наносяться на окрему карту.

Звітна карта призначається для інформації різних посадових осіб відділів (відділень) штабу про ядерні вибухи, прогнозованій і фактичній РХБ обстановці в смузі дій військ. Вона ведеться в процесі роботи паралельно зі збором і узагальненням даних обстановки і є звітним документом розрахунково-аналітичної групи.

Таким чином визначена наступна мета:

– проаналізувати існуючі та перспективні системи збору, обробки та видачі інформації про застосування противником зброї масового ураження та прогнозування радіаційної, хімічної розвідки у провідних країнах світу, армій держав-членів НАТО.

– визначити обсяг завдань, можливості та організацію роботи розрахунково-аналітичної групи у своїй зоні відповідальності військ (сил).

– визначити та обґрунтувати необхідність удосконалення спеціального обладнання розрахунково-аналітичної станції групи (РАГ-2М), щодо збору, обробки та видачі інформації про застосування противником ядерної, хімічної зброї, зруйнування радіаційно-хімічно небезпечних об'єктів та прогнозування можливої радіаційної, хімічної розвідки.

Як висновок можна сказати, що збір, обробка та обмін інформацією про РХБ обстановку організовується та здійснюється з метою моделювання і прогнозування наслідків РХБ інцидентів, а саме: аварій (зруйнувань) радіаційно-хімічно небезпечних об'єктів, можливого застосування ЗМУ та своєчасного інформування командирів і штабів про ці наслідки. А це в свою чергу забезпечує широке усвідомлення ситуації посадовими особами, які приймають рішення, тим самим сприяючи інформаційній перевазі та своєчасному прийняттю рішень.

УДК 502.55

Гайдабука Валентин Євгенович, заступник начальника кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Смовж Євген Олегович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

НАПІВПРОВІДНИКОВІ ДЕТЕКТОРИ ГАММА–ВИПРОМІНЮВАННЯ

У останні роки найбільш поширеним методом визначення складу радіонуклідів є спектрометрія гамма-випромінювань за допомогою

напівпровідникових детекторів на базі германію, охолодженого до температури рідкого азоту.

Перші напівпровідникові детектори ядерних випромінювань виготовлялися з кремнію і германію, що вже знайшли широке застосування в електронній техніці, і технологія виготовлення цих матеріалів була достатньо розроблена.

Основні технічні вимоги до матеріалу напівпровідникового детектора:

1. Об'ємний опір детектора не менше 10^8 Ом при геометричних розмірах від 1 см^3 до 100 см^3 .

2. Рухомість ($\text{см}^2/\text{В} \cdot \text{с}$) і час життя (с) неосновних носіїв, а точніше значення їх добутків понад $10^{-6} \text{ см}^2/\text{В}$.

Необхідність виконання цих технічних вимог визначається можливістю виділення сигналу від γ -кванта з мінімальною енергією 10 кеВ на рівні шумів струму, пропорційних прикладеній напрузі та провідності детектора.

Задані параметри рухомості та часу життя забезпечуються застосуванням надчистого кремнію і германію із власним опором при кімнатній температурі 1–10 кОм/см для Si і 10–60 Ом/см для германію.

Очевидно, що для одержання достатнього ($\sim 10^8$ Ом) опору детектора необхідно істотно знижувати робочу температуру детектора, на практиці до температури рідкого азоту.

Підвищення робочої температури до кімнатної вимагає застосування напівпровідників з більшою, ніж у кремнію і германію, шириною забороненої зони. В даний час використовують такі широкозонні напівпровідники, як алмаз, арсенід галію, телурид кадмію, діодид ртуті (С, GaAs, CdTe, HgI₂).

Аналіз публікацій за останні 10 років показує, що понад 90 % повідомлень присвячено телуриду кадмію (CdTe, CdZnTe). До переваг CdTe (у порівнянні з перерахованими вище напівпровідниками) варто віднести:

1. Достатньо близьку до оптимальної ширину забороненої зони (1,42 еВ), що дозволяє одержати питомий опір до 10^9 Ом/см при кімнатній температурі.

2. Високу чутливість до гамма-випромінювання за рахунок великого атомного номера складових елементів Cd і Te (48:52) і високої густини ($6,06 \text{ г/см}^3$).

3. Досить великі значення величин рухомості та часу життя основних носіїв, що дозволяє одержувати задовільні співвідношення сигнал / шум.

4. Можливість варіації ширини забороненої зони додаванням третього елемента (наприклад Zn) з метою підвищення робочої температури.

У порівнянні з газонаповненими лічильниками, що застосовуються в даний час, до переваг напівпровідникових детекторів ядерних випромінювань (далі НПД ЯВ) варто віднести:

1. Ефективність реєстрації гамма-випромінювань перевищує 10^3 на одиницю об'єму. Висока чутливість до гамма-випромінювання забезпечується за рахунок великого атомного номера складових елементів Cd і Te (48:52) і високої густини ($6,06 \text{ г/см}^3$).

2. Динамічний діапазон і швидкодія вище у 10^3 разів.

3. Напруга живлення детектора (20 – 100 В) нижче більш ніж у 10 разів у порівнянні з газонаповненим лічильником (380-1600 В).

4. Термін служби і зберігання (12 – 15 років) перевищують експлуатаційні терміни газонаповнених приладів у 2 – 5 разів.

5. Детектори з CdTe можуть працювати протягом тривалих періодів (принаймні 24 години) при 90°C і здатні багато разів пройти цикл між кімнатною температурою і 90°C .

До недоліків НПД ядерних випромінювань (ЯВ) варто віднести:

1. Обмежену радіаційну стійкість ($\sim 10^7$ рад по гамма-випромінюванню) у порівнянні з 10^8 рад для газонаповнених лічильників.

2. Необхідність застосування підсилювача сигналу з великим коефіцієнтом підсилення, що вимагає застосування додаткових заходів екранування блоку детектування.

3. Велику різницю залежності чутливості від енергії гамма-випромінювання, яка не збігається з залежністю енергії гамма-випромінювання від біологічної дії.

Напівпровідникові детектори спроможні вимірювати енергію гамма-квантів, починаючи з енергії 10 кеВ, і вже застосовувалися як детектори тритію (енергія бета до 18 кеВ) з ефективністю детектування до 50 %, і CdTe детектори можуть працювати протягом тривалих періодів (принаймні 24 год) при 90°C .

Також до дозиметрів фотонних випромінювань висувуються наступні вимоги: дозова чутливість повинна бути тканиноеквівалентною у широкому енергетичному діапазоні особливо в області енергій менше ніж 0,2 МеВ. На даний час задовільним вважається зміна дозової чутливості не вище ніж 10 %, але відомо, що напівпровідникові детектори значно завищують значення вимірюваної потужності експозиційної дози завдяки більшій масі атомів у порівнянні з атомною масою біологічних об'єктів. Корекція лічильної

характеристики звичайно здійснюється за рахунок застосування спеціально підібраних фільтрів, виконаних з різних матеріалів з заданою перфорацією. При цьому достатню еквівалентність дозиметричних характеристик поля випромінювання можливо здійснити для кремнієвого детектора до енергії понад 80 кеВ.

Таким чином визначена наступна мета:

Пропонується для визначення потужності дози гамма-випромінювання використовувати блок детектування на основі високочутливих напівпровідникових детекторів CdTe у рахунковому режимі, один з яких розміщується в центрі кулі, виготовленої з тканино-еквівалентної речовини (парафін, віск, поліетилен) інші в середовищах, які забезпечують детектування гамма-випромінювання в діапазонах необхідних для врахування рекомендацій МКРЗ щодо якості біологічної дії ІВ. Оцінку радіаційного навантаження гамма-квантів на критично важливі органи слід проводити вимірюванням кількості гамма-квантів, які пройшли через шар тканино-еквівалентного поглинача. Інформативність даного методу є обґрунтованою і достатньою для оцінки біологічного впливу ІВ.

Прогнозування радіаційних втрат на основі даних з вимірювачів потужності дози потребує проведення розрахунків доз опромінення, при яких враховується час перебування особового складу в зоні зараження та характер радіоактивного забруднення місцевості (коефіцієнт якості). При цьому використовуються штатні прилади радіаційної розвідки, до яких відносяться: ДП-5В, ИМД-5, ИМД-1А(Р), МКС-У, МКС-05 (ТЕРА). Через обмеженість порогу вимірювань енергій γ -квантів цими приладами та невідповідність характеру іонізації детекторів процесам, що відбуваються в біологічних тканинах, похибка визначення біологічної дії може становити до 1000%.

Останнім часом для оцінки радіоактивного забруднення місцевості все частіше використовується поняття «амбієнтна доза», яка враховує специфіку поглинання іонізуючого випромінювання біологічною тканиною та розподіл енергетичного навантаження всередині організму.

Як висновок можна сказати, що для військової дозиметрії цей спосіб є необґрунтовано складним, тому пропонується використовувати для оцінки біологічного впливу на особовий склад поняття польової дози. Вимірювання цього параметру не потребує визначення напрямку на джерело випромінювання.

УДК 355.233

Галак Олександр Валентинович, начальник кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, кандидат технічних наук, полковник;

Бондаренко Віктор Сергійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

СТВОРЕННЯ УЧБОВО-ДІЮЧОГО СТЕНДУ ПОРЯДКУ РОЗГОРТАННЯ ДЕГАЗАЦІЙНОГО ПУНКТУ

В сучасних умовах основним механізмом інноваційної практики виступає процес її проектування, який є особливим видом творчої діяльності, тісно пов'язаним з науковим дослідженням, прогнозуванням, плануванням, моделюванням, програмуванням, соціальним управлінням.

Таким чином інноваційний процес нерозривно пов'язаний з педагогічним проектуванням, оскільки проектування є технологією застосування наукових знань для зміни практики.

Якість проектування інноваційної освіти завбачає володіння процедурою моделювання технологій такого виду педагогічної діяльності, яка вимагає теоретичних, гіпотетично-дедуктивних методів і засобів, оскільки розв'язання проблем практичними засобами і емпіричними методами не має конструктивних результатів.

З метою підвищення якості навчання курсантів дисциплін спеціальної підготовки планується використовувати учбово-діючий стенд порядку розгортання дегазаційного пункту.

Дегазаційний пункт призначений для дегазації та дезінфекції (дезінсекції) обмундирування, взуття, спорядження та засобів індивідуального захисту.

Дегазаційний пункт розгортається силами й засобами взводу дегазації обмундирування й спорядження у місцях зосередження зараженого обмундирування, спорядження, взуття й засобів захисту, а також поблизу районів спеціальної обробки, розташування речових складів і складів РХБ захисту.

Дегазаційний пункт повинен включати наступні елементи:

- майданчик для розгортання автодегазаційної станції й бучильної установки;
- склад зараженого майна й майданчик його сортування;
- склад обробленого майна;
- майданчики надягання й зняття засобів захисту;

- місце для відпочинку особового складу;
- укриття для особового складу й окопи для стрільянини при відбитті противника.

УДК 355.233

Галак Олександр Валентинович, начальник кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, кандидат технічних наук, полковник;

Лойченко Вадим Михайлович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ З УДОСКОНАЛЕННЯ ВИВЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ КОНТРОЛЬНО- РОЗПОДІЛЬНОГО ПУНКТУ

Інноваційні зміни в державі орієнтуються на сучасний ринок праці, освіта до пріоритетів сьогодення відносить уміння оперувати такими технологіями та знаннями, що задовольняють потреби інформаційного суспільства, підготують молодь до нових ролей у цьому суспільстві.

Модернізація Збройних Сил не можлива без удосконалення системи підготовки військових фахівців. При всій важливості матеріальної компоненти переоснащення і переозброєння армії – головним компонентом у військовій справі був і залишається фахівець, який виконує функції управління високотехнологічною сучасною зброєю в бою.

Все ширше та частіше мультимедіа входять і в сферу освіти. Це є об’єктивним процесом: з одного боку, необхідність орієнтуватися в величезному інформаційному полі, з іншого боку, наочність – один із принципів навчання. Наочність у навчанні забезпечується залученням як найбільшого числа органів почуття. Відомо, що зорове сприйняття в 3 – 4 рази більше за слухове, використання мультимедіа має вирішувати не тільки задачу кращого, більш якісного засвоєння навчального матеріалу, але й сприяти підвищенню мотивації на навчання.

У відомий спосіб проведення практичних занять на зразках озброєння та військовій техніки (ОВТ), який містить зразок ОВТ додатково введено (прикріплено) зовні на кожний зразок ОВТ QR-код з відповідною інформацією 3D-турів.

Суть способу проведення практичних занять на зразках озброєння та військової техніки за допомогою QR-кодів полягає у тому, що у QR-код, який закріплюється на зовні зразку ОВТ, записується інформація 3D-турів про цей зразок ОВТ. Інформацію з QR-коду можливо отримати за допомогою сканування мобільними телефонами (планшетами) курсантами.

Доступність матеріалу із застосуванням 3D туру повинно передбачати рівень курсантів, їх індивідуальні особливості та можливості (наявність гаджетів), науковість – передбачає розкриття причинно-послідовних зв'язків, явищ, подій та розривати міждисциплінарні зв'язки. Матеріал 3D туру повинен бути цікаво побудованим щоб легко сприймався та всебічно усвідомлювався курсантами, наприклад: відображення 3D моделі контрольно-розвідувального пункту (КРПП).

УДК 355.233

Галак Олександр Валентинович, начальник кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, кандидат технічних наук, полковник;

Рєвков Олександр Сергійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ ПОРЯДКУ РІШЕННЯ ЗАВДАНЬ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ СИЛ, ЗАСОБІВ І ЧАСУ НА АЕРОЗОЛЬНЕ МАСКУВАННЯ ВІЙСЬК НА WINDOWS

В сучасних умовах основним механізмом інноваційної практики виступає процес її проектування, який є особливим видом творчої діяльності, тісно пов'язаним з науковим дослідженням, прогнозуванням, плануванням, моделюванням, програмуванням, соціальним управлінням.

З метою підвищення якості навчання курсантів в процесі навчальних занять із блоку тактико-спеціальних дисциплін пропонується використовувати програмний комплекс для визначення сил і засобів і часу на аерозольне маскування військ. Використання даного програмного забезпечення надасть можливість пришвидшити час на розрахунки, чим зменшить час для прийняття рішення командира. Програмний комплекс, розроблений на основі викладених алгоритмів, призначений для інтерактивної роботи в режимі реального часу й забезпечує відображення даних, виконання розрахунків і відображення результатів.

Комплекс дозволяє виконувати наступні дії: відображати, вводити й редагувати інформацію визначення сил і засобів для рішення типових завдань для визначення сил, засобів і часу на аерозольне маскування військ димовими шашками (гранатами, ЗДП), рішення типових завдань для визначення сил, засобів і часу на аерозольне маскування військ димовими машинами ТДА-М (ТДА-2М) і АГП, розрахунок постановки лінійних аерозольних завіс термодимовою апаратурою бронетанкової техніки, визначення часу для організації аерозольного маскування.

Усі основні дані й результати обробки, для полегшення їх сприйняття й підвищення якості аналізу, відображаються в графічному й у текстовому виді. Програмний комплекс відкритий для розширення з боку користувачів.

Контрольні опитування, проведені одразу після проведення занять, показали, що якість навчання у курсантів, яким був запропонований програмний комплекс, підвищилась приблизно на 30 % у порівнянні із традиційними методиками.

УДК 355.233

Галак Олександр Валентинович, начальник кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, кандидат технічних наук, полковник;

Череп Максим Михайлович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

РОЗРОБКА ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ ВИЗНАЧЕННЯ СИЛ, ЗАСОБІВ І ЧАСУ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ І ХІМІЧНОЇ РОЗВІДКИ НА ANDROID

Інноваційна діяльність – це одна з найяскравіших характеристик сучасної освіти і значущий фактор оновлення її змісту, який є виявом дій освіти на запит суспільства.

Інноваційні технології швидко набирають темп і зумовлюють змінюватись освітні організації з навчального процесу. Модернізація Збройних Сил не можлива без удосконалення системи підготовки військових фахівців. При всій важливості матеріальної компоненти переоснащення і переозброєння армії – головним компонентом у військовій справі був і залишається фахівець, який виконує функції управління високотехнологічною сучасною зброєю в бою. В сучасних умовах основним механізмом інноваційної практики виступає

процес її проектування, який є особливим видом творчої діяльності, тісно пов'язаним з науковим дослідженням, прогнозуванням, плануванням, моделюванням, програмуванням, соціальним управлінням.

З метою підвищення якості навчання курсантів в процесі навчальних занять із блоку тактико-спеціальних дисциплін пропонується використовувати програмний комплекс для визначення сил і засобів для проведення радіаційної і хімічної розвідки. Програмний комплекс, розроблений на основі викладених алгоритмів, призначений для інтерактивної роботи в режимі реального часу й забезпечує відображення даних, виконання розрахунків і відображення результатів.

Комплекс дозволяє виконувати наступні дії: відображати, вводити й редагувати інформацію визначення сил і засобів для проведення радіаційної і хімічної розвідки маршрутів (районів) за заданий (необхідний) час, визначення часу (початку, закінчення) виконання бойового завдання підрозділами РХБ розвідки на Android.

Важливим нині є не тільки вміння оперувати власними знаннями, а й готовність змінюватись та пристосовуватись до нових потреб оборонної доктрини держави, вміння оперувати й управляти інформацією.

УДК 355.4

Гарбузов Олександр Анатолійович, старший викладач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

ОСОБЛИВОСТІ ДІЙ РОЗВІДУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ В УМОВАХ ВЕДЕННЯ ПРОТИВНИКОМ МІННОЇ ВІЙНИ

При підриві на мінах або фугасах шансів залишитися живим в умовах дій на території противника дуже мало. Їх не залишиться зовсім, якщо кожен солдат не буде навчений надавати первинну долікарську допомогу пораненим. Досвід показує, що її надання нерідко стає складним психологічним випробуванням, тому як мінно-вибухова травма – видовище не для людей зі слабкими нервами. Мало навчити солдата правильно накладати джгут, використовувати індивідуальні перев'язувальні пакети і бинти. Потрібно готувати бійців морально до надання медичної допомоги.

На жаль, практика показує чимало випадків тактично безграмотних дій і недостатньою психологічної підготовки особового складу розвідувальних підрозділів при виконанні бойових завдань. Основними причинами підривів і невдалих дій розвідників є:

- неправильний вибір маршруту руху, рух по стежках;

- недотримання інтервалів між розвідниками;
- рух зі швидкістю, що не забезпечує ведення розвідки маршруту, маскуванню і своєчасне виявлення противника;
- недостатнє знання району розвідки, в першу чергу, місць розгортання тимчасових опорних пунктів підрозділів в ході раніше проведених операцій.

Виявити встановлену міну, особливо протипіхотну фугасну, вкрай складно. А якщо ще необхідно при цьому вести бій або висунутися на певну годину в зазначений район, то таке завдання без спеціальної підготовки стає практично нереальним. Що можна тут зробити?

Якщо група не обмежена за часом свого пересування і переміщається зі значним вантажем, або якщо місцевість не прохідна, то група може рухатися з використанням існуючих стежок. Однак в цьому випадку її похідний порядок повинен бути наступним: першим на видаленні не менше 50 метрів від основної групи йде сапер з міношукачем і щупом. Його дії з розвідки маршруту руху обов'язково має прикривати бойова охорона. Значним недоліком такого способу переміщення є мінімальна швидкість: вона не буде перевищувати 1 кілометра за годину. Але це ніщо в порівнянні з збереженням життя. Крім цього, сапери повинні періодично змінюватися, так як одна людина після 30 хвилин роботи втомлюється і може зробити помилку.

Якщо бойова група обмежена часом свого переміщення, то маршрути руху потрібно вибирати такі, щоб противнику і в голову не прийшло, що тут будуть йти наші бійці. Тут потрібно шукати нестандартні рішення безпосередньо на місцевості. Наприклад, найбільш придатні для цього русла річок. Але і в цьому випадку попереду повинен йти досвідчений сапер, здатний по демаскуючим ознакам визначити заміновані ділянки місцевості.

Швидкість руху при веденні розвідки повинна забезпечувати скритність і маскуванню, гарантоване, випереджаюче виявлення противника, дозволяти вести інженерну розвідку маршруту. Практика показує, що в місцях найбільш імовірної зустрічі з противником, в районах найбільш ймовірного знаходження мінно-вибухових загороджень вона може знижуватися до 0,8 - 1 кілометр за годину.

Пересування з такою швидкістю на найбільш небезпечних ділянках маршруту також дозволить у багатьох випадках уникнути раптової зустрічі з противником, ведення зустрічного бою, тобто умов, які призвели б до найбільшої кількості втрат серед розвідувальної групи. Відстань при русі між бійцями має бути збільшено до 20-25 метрів, щоб під час вибуху одного осколкового боєприпасу не постраждало більше однієї людини. На такій відстані важко йти слід у слід, але до цього потрібно прагнути. При цьому необхідно пам'ятати, що розтяжки ставляться не тільки на землі, а й на рівні плечей, голови.

Звичайно, в деяких випадках, можливо, доведеться жертвувати маскуванню. Але підрив на міні мментально демаскує групу і істотно знижує

її шанси на життя, тим більше, якщо десь поруч буде знаходитися група противника.

У перші хвилини після підриву до поранених повинен підходити одна людина – санінструктор з числа саперів, обов'язково володіє як навичками виявлення вибухових речовин, так і вміє кваліфіковано надати першу допомогу (останньому потрібно вчити всіх бійців, в першу чергу саперів). Він оцінює ступінь тяжкості поранення, при необхідності вводить знеболююче, накладає джгут і доповідає про ситуацію командирі. Той приймає рішення по способу евакуації поранених.

Дуже важливо, щоб після підриву бійці залишалися на тому місці, де їх застав вибух, в готовності до веденню бою і діяли тільки за наказом командира. При виявленні міни або фугасу, в разі підриву військовослужбовця на міні першою командою, яку повинен подати командир підрозділу повинна бути команда «До бою». Дії особового складу в подібних ситуаціях повинні бути передбачені і ретельно відпрацьовані ще в ході підготовки до виконання бойових завдань.

УДК 355.4

Гарбузов Олександр Анатолійович, старший викладач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНТЕГРАЦІЇ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ВОГНЕВОЇ ПІДГОТОВКИ

Тактико-спеціальна підготовка (ТСП) є необхідною складовою блоку спеціальних дисциплін, які визначають спеціалізацію навчального процесу співробітників СБУ.

Тактико-спеціальна підготовка є складним предметом, так як включає в себе знання, вміння і навички з багатьох дисциплін, таких як тактична, вогнева, фізична, топографічна, психологічна, правова підготовка і ін.

Звернення до питань взаємозв'язку тактико-спеціальної та перерахованих вище дисциплін не випадково. Це обумовлено специфікою оперативно-службових та службово-бойових завдань, що виконуються співробітниками СБУ.

Тактико-спеціальна підготовка, на думку багатьох фахівців, є необхідною дисципліною в професіоналізації співробітника і розглядається в тісному взаємозв'язку з вогневою підготовкою.

В реальних умовах використання прийомів і способів, отриманих співробітниками при відпрацюванні питань пошуку, огляду приміщень

визначається високим ступенем небезпеки. Небезпека полягає в відсутності інформації про точне місце знаходження злочинця, що часто призводить до раптового зіткнення з противником і, як наслідок, до поранення або загибелі співробітника.

Важко переоцінити здатність людини стріляти швидко, точно, в будь-яких умовах і при цьому йти від чужого пострілу. Володіючи прийомами специфічної індивідуально-групової тактики вогневого зіткнення, можна поставити супротивника в не вигідне для нього умови стрільби, контролюючи і направляючи події.

При вогневому зіткненню існує три основні тактичні ситуації: напад, дуель, захист. Як тільки психологічної домінантою стрілка стає порятунок свого життя будь-яку ціну – це захист. Стрілець в такому стані втрачає будь-яку здатність не тільки до складно координованих дій, а й ініціативу і здатність цілеспрямовано вражати ціль. Його опонент – в нападі, в стані робочого стресу агресивного відтінку допомагає йому швидко опанувати ініціативою і вразити ціль. Напад не заперечує можливості здійснення захисних дій. Якщо обидва стрілка в такому стані – це ситуація дуелі.

В оперативно-стрілецької практиці відстані до цілей, обумовлюють тактику ведення вогню. Відстань для реального пістолетного вогню менше 10 м вважається близькою дистанцією стрільби. Дистанція від 20 до 40 м вважається середньої. Дистанція більш 40 м для стрільби з пістолета є великою.

Отже, умови ведення стрільби залежать від тактико-спеціальної підготовки співробітника, в першу чергу від уміння використовувати відстані до супротивника, по-друге, від наявності укриттів, які визначають тактику стрільби, іншими словами – захист, напад або дуель, тому всі ці умови будуть складати просторово-часові умови стрільби.

Просторово-часові умови, в яких може опинитися співробітник необхідно розділити на ряд основних груп.

1. Умови міської квартири і навколишній її простір. Для цих умов характерна невелика дистанція до противника до 8 м, невелика кількість людей, зазвичай 3-5 осіб, які перебувають в приміщенні, наявність та різне розташування дверних, віконних отворів, балконів, сходів майданчики і входи в горіщні та підвальні приміщення. Виходячи з перерахованих особливостей, співробітник повинен прийняти рішення по маршруту проходження приміщень, швидкості проходження, положенню зброї для стрільби, тобто вибору тактичних дій.

2. Умови окремого будинку і підходів до нього. Для даних умов характерними є такі особливості: відкритий простір на підходах до будівлі;

наявність транспортних комунікацій (автодорога, залізниця, ріка і т.д.); багатолюдність, наявність надвірних будівель. Виходячи з перерахованих особливостей, співробітник повинен прийняти рішення на вибір маршруту, зближення і проникнення в будівлю, з урахуванням дотримання власної безпеки і безпеки людей, які можуть виявитися в цьому районі.

3. Умови громадського місця з постійною присутністю громадян. Характерним є наявність великої кількості людей, що унеможливорює застосування зброї співробітником, але зовсім не обмежує повноту дій злочинця, а навпаки створює для нього тактичну перевагу для нападу, захисту або дуелі. Незважаючи на це, співробітник повинен прийняти рішення щодо зближення і затримання злочинця, вибираючи або створюючи умови, що виключають ураження оточуючих.

4. Умови транспорту. Дані умови є найбільш складними в тактичному відношенні, так як включають в себе елементи з першої і третьої груп, наприклад, в автобусі або електричці може бути багато людей, а також є віконні отвори і укриття у вигляді сидінь. Але до цих умов необхідно ще віднести рух самого транспорту, його швидкість. Приймаючи рішення, співробітник повинен вжити заходів щодо забезпечення безпеки громадян як усередині транспорту, так і зовні.

5. Умови відкритого простору. Характерна велика дистанція до супротивника, пересічена і закрита місцевість, які надають йому можливість маневрування та використання перерахованих переваг в тактиці ведення вогню. Дані умови припускають тактику дій за правилами загальновійськового бою.

У всіх просторово-часових умовах вогневе зіткнення може переходити з однієї тактичної ситуації (напад, захист, дуель) в іншу.

Вогневе зіткнення, як правило, здійснюється в обмежений час в 2-3 секунди. За цей час співробітник встигає витягти зброю і зробити в середньому 3 постріли, іноді взагалі без прицілювання «в скидку».

Ведення вогню здійснюється переважно на коротких відстанях до 10 м. Близько 80% перестрілок відбувається в умовах обмеженої видимості, ведення вогню характеризується різними хватками, різноманітністю положень для стрільби та ін.

Застосування зброї можна класифікувати за двома ситуацій:

- затримання правопорушника;
- самооборона.

Стрільба під час затримання правопорушників ведеться, як правило, на тлі підвищеного фізичного навантаження в ході переслідування. Якщо

затримання проводиться в приміщенні, то стрільба ведеться з-за укриття з елементами тактики і взаємодії з товаришами.

У ситуаціях самооборони стрільба ведеться на випередження, як правило, безприцільна, з невеликою дистанції.

Але крім техніки і тактики стрільби, яку можна і відпрацювати до «автоматизму», найбільш важким питанням є психологічна впевненість співробітників у правоті своїх дій. Багато фахівців з вогневої підготовки вважають завданням навчити курсантів поводитися зі стрілецькою зброєю та прищепити навички стрільби з неї, вони бачать тільки технічну сторону цієї проблеми, упускаючи одну з найважливіших складових - володіння правовими аспектами, що дають право на постріл або навпаки.

Щоб працівник діяв впевнено, потрібна переконаність в юридичній правомірності власних рішень і дій перед застосуванням зброї, в момент здійснення пострілу по нейтралізації або ураження правопорушників, а також після застосування зброї. Впевненість і переконаність співробітників в правомірності своїх дій залежить від рівня їх знань в частині положень законів щодо застосування зброї.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що навчальний процес з дисципліни «Тактико-спеціальна підготовка», повинен проходити з урахуванням знань положень законів щодо застосування вогнепальної зброї та навичок швидкісною стрільби.

УДК 355. 488

Гончар Роман Олександрович, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії службово-бойового застосування Національної гвардії України, науково-дослідного центру Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, старший дослідник, підполковник.

ПРИВАТНІ ВІЙСЬКОВІ КОМПАНІЇ ЯК ЕЛЕМЕНТ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

Досвід локальних війн та збройних конфліктів сучасності (Югославія, Ірак, Лівія, Чечня, Сирія, Україна) свідчить, що військовий потенціал який накопичувався роками в більшості випадків в умовах ескалації конфлікту або не працює взагалі, або потребує оперативної перебудови і адаптації до умов, в яких відбувається даний конфлікт. Зазначені умови, як правило, кардинально відрізняються від тих, до яких готувалася діюча армія та правоохоронні підрозділи. Як правило, спроба держави застосувати військову силу для

вирішення завдань забезпечення безпеки (як це було в Югославії та Росії в ході трьох чеченських кампаній), в результаті викликає осуд міжнародної спільноти, численні жертви серед мирного населення та очікувані міжнародні санкції.

Аналіз сучасних гібридних війн показує, що провідні у військовому відношенні країни світу першими трансформували свою участь у збройних конфліктах сучасності. Дослідження формування та підтримання військового угруповання сил і засобів, наприклад, в тій же Югославії або Іраку обійшлися американським і європейським платникам податків в дуже значну суму. При цьому було визначено, що від всіх можливостей створених угруповань ефективно було застосовано лише кілька відсотків (як правило, це сили спеціального призначення і авіаційні підрозділи) сил. Тому вже у другій іракській компанії (а також в Афганістані) колективні сили США і НАТО стали активно залучати для вирішення поставлених завдань приватні військові компанії (ПВК). Така схема дозволяла, використовуючи лише фінансовий ресурс без зайвої логістичної інфраструктури, залучати значні сили військових фахівців для вирішення конкретних завдань.

Сили та засоби ПВК застосовувалися спочатку для вирішення завдань мирного часу в зоні конфлікту таких як: охорона інфраструктурних об'єктів та персоналу, супровід та охорона важливих вантажів, допомога місцевій поліції тощо; але при необхідності ці ж сили миттєво вирішували складні бойові завдання. Беззаперечна перевага приватних військових компаній, в разі будь-яких протиправних дій представниками ПВК в районі застосування держава ініціатор їх використання відповідальності не несе. У разі розголосу події завжди вступають в дію існуючі норми і правила юридичної відповідальності, які автоматично виводять державу з-під удару негативної громадської думки. Висока конкуренція серед ПВК дозволяє проводити відбір найбільш фахових виконавців, причому з вузькою спеціалізацією за умовами виконання завдання (військова кваліфікація, досвід, кліматична зона, рівень військової підготовки, тощо).

Таким чином ґрунтуючись на зарубіжному досвіді організованого використання співробітників приватних військових компаній в гібридних, політичних, збройних конфліктах і з огляду на їх все більш зростаючу роль в реалізації національних інтересів потенційних противників приватні військові компанії повинні стати об'єктом пильного вивчення і аналізу. Розвідувальні органи і військові фахівці складових сектору безпеки та оборони повинні вивчати їх структуру, фінансування, способи і тактику дій в інтересах забезпечення національної безпеки України.

УДК 621.396

Горелишев Станіслав Анатолійович, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії науково-дослідного центра Національної академії Національній гвардії України, кандидат технічних наук, доцент;

Баулін Дмитро Станіславович, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії науково-дослідного центра Національної академії Національній гвардії України, кандидат технічних наук, доцент;

Іохов Олександр Юрійович, начальник кафедри військового зв'язку та інформатизації, доктор технічних наук, старший науковий співробітник, полковник;

Башкатов Євген Геннадійович, начальник кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національній гвардії України, кандидат військових наук, доцент, полковник.

ВИКОРИСТАННЯ ГЕОІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЛЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗОН СТІЙКОГО РАДІООБМІНУ МІЖ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Розглянуто один із способів підвищення завадозахищеності каналу радіозв'язку підрозділів НГ України в умовах радіопридушення. Запропоновано програмний інструментарій, який дозволить визначити стан каналу радіозв'язку підрозділів НГ у конкретній бойовій ситуації, врахувати вплив рельєфу місцевості та обчислити оптимальну орієнтацію засобу мобільного захисту, а також окреслити на електронній карті зону досяжності, у межах якої забезпечується радіозв'язок між центром зв'язку (ЦЗ) та підрозділами НГ, що виконує бойову задачу.

Захист від навмисних завад є однією з найбільш важливих складових радіоелектронного захисту систем зв'язку НГ України.

Проблема захисту систем військового зв'язку від засобів радіоелектронного придушення (ЗРЕП) є комплексною, бо залежить:

– по-перше, від здатності ЗРЕП протистояти безпосередній радіорозвідці противника у їх виявленні, пеленгуванні і розпізнаванні структури і параметрів сигналів з метою створення оптимальної перешкоди;

– по-друге, від здатності ЗРЕП виконувати своє функціональне завдання з заданою якістю в умовах впливу навмисних завад.

Зазначимо, що, незалежно від використовуваних методів протидії засобам придушення мереж радіообміну мобільних об'єктів, захист від навмисних завад завжди ґрунтується на використанні будь-яких відмінних ознак сигналів і перешкод. Іншими словами, завдання завадозахисту не може бути вирішене, якщо сигнали і перешкоди не відрізняються.

Ефективність використання методів захисту від навмисних завад істотною мірою визначається типом радіоліній, використовуваним механізмом

радіоелектронної розвідки, можливостями технічної реалізації, врахуванням специфіки завдань, які виконуються НГ України, дотриманням вимог скритності розташування та мобільності засобів захисту.

Одним із способів підвищення завадозахищеності каналу радіозв'язку (КРЗ) підрозділів НГ України в умовах радіопридушення є використання мобільного діаграмо-спрямовуючого пристрою. Для ефективного застосування вищезазначеного засобу захисту на базі геоінформаційної системи НГ України "Інструмент" необхідно розробити імітаційну модель роботи КРЗ підрозділів НГ, яка дозволить оцінити параметри його завадостійкості та розрахувати зону стійкого радіообміну радіомереж. Даний програмний інструментарій дозволить визначити стан КРЗ підрозділів НГ у конкретній бойовій ситуації, врахувати вплив рельєфу місцевості та обчислити оптимальну орієнтацію засобу мобільного захисту, а також окреслити на електронній карті зону досяжності, у межах якої забезпечується радіозв'язок між центром зв'язку (ЦЗ) та підрозділами НГ, що виконує бойову задачу.

Для коректної роботи даного програмного інструментарію необхідно постійно контролювати, зберігати у атрибутивних базах геоінформаційної системи НГ України тактико-технічні характеристики як своїх засобів так і можливих засобів радіоелектронної боротьби потенційного противника.

Імітаційна модель роботи КРЗ призначена для моделювання роботи радіоканалу мобільних об'єктів НГ України в умовах радіопридушення з урахуванням впливу рельєфа місцевості.

На першому етапі її роботи визначаються зони радіообміну для конкретної тактичної обстановки, специфіки виконання службово-бойових завдань і впливу рельєфу місцевості. Виходячи з цих даних вирішується задача оптимального розташування засобів центру зв'язку та підрозділами НГ України за критерієм максимальної якості радіозв'язку.

На другому етапі розрахунку вибираються можливі позиції розташування джерел завад противника, визначаючи окремо потужності кожного з них. Імітаційна модель дозволить визначати коефіцієнт придушення корисного сигналу в усіх точках заданої оперативної зони з урахуванням використання додаткового засобу захисту від навмисних завад та без нього. Вона дозволяє визначити на електронній карті межі максимальної за розмірами зони стійкого радіообміну засобів радіозв'язку НГ України з наданням оптимальних кутів орієнтації додаткового засобу захисту від навмисних завад в кожній точці цієї зони.

Таким чином, даний програмний інструментарій на базі геоінформаційно системи "Інструмент" дозволить визначити стан КРЗ НГ України у конкретній бойовій ситуації, розрахувати місцезнаходження елементів КРЗ, обчислити оптимальну орієнтацію засобу мобільного захисту та додаткових засобів захисту.

УДК 623.454

Горохівський Андрій Сергійович, старший викладач кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Когут Віталій Русланович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат;

Горобець Олександр Андрійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

ЗАСОБИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОБРОБКИ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасна науково-технічна та технологічна революція охоплює усі сфери людської діяльності, у тому числі і військову справу, вносить корінні зміни у стан військової техніки і форми озброєної боротьби, висуває нові, більш високі вимоги до підготовки як офіцерських кадрів, так і військ взагалі. Тому розроблення навчального фільму та впровадження його в навчальний процес є актуальним матеріалом на сьогодні.

Авторозливна станція АРС-14 являє собою комплект спеціального обладнання, змонтованого на шасі автомобіля ЗИЛ-131. Вона призначена для повної дегазації, дезактивації та дезінфекції озброєння та військової техніки, дегазації та дезінфекції місцевості рідкими розчинами, транспортування та тимчасового збереження дегазуючих (дезактивууючих) речовин і розчинів, спорядження рідинами дрібних оболонки, а також для перекачування рідин з однієї тари в іншу минаючи цистерну.

Станція використовується для дезактивації, дегазації і дезінфекції озброєння і військової техніки, як правило, на площадках обробки озброєння і техніки пункту спеціальної обробки. У цьому випадку обслуга станції діє в складі взводу.

Навчальний фільм буде сприяти кращому засвоєнню вивченого матеріалу, закріпленню отриманих знань, допомагати закарбувати логічну нитку матеріалу та систематизувати вивчений матеріал. Переглядання фільму буде мати низку переваг:

- можливість огляду в будь-який час;
- змогу поетапного вивчення як самої машини, так і роботи на ній а також вивчення даного матеріалу при дистанційному навчанні.

– багаторазовий перегляд, за допомогою комп'ютерів, гаджетів та в спеціальних класах з використанням проекторів або інтерактивних дошок.

Впровадження навчального фільму в освітній процес має за мету допомогти навчаємим у засвоєнні навчального матеріалу з тематики авторозливна станція АРС-14, більш детального вивчення порядку розгортання та згортання, а також підготовки до роботи та роботи на ній.

Сучасна науково-технічна революція охоплює усі сфери людської діяльності, у тому числі і військову справу, вносить корінні зміни у стан військової техніки і форми озброєної боротьби, висуває нові, більш високі вимоги до підготовки як офіцерських кадрів, так і військ взагалі. Тому вивчення і знання даного матеріалу є актуальним на сьогодні.

УДК 355

Дерев'янюк Максим Олександрович, старший викладач кафедри технічного та тилового забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗМІЩЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ НГУ ПРИ ВИКОНАННІ ЗАВДАНЬ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ У ВІДРИВІ ВІД ПУНКТІВ ПОСТІЙНОЇ ДИСЛОКАЦІЇ

На даний час набуло широкого розповсюдження розміщення підрозділів НГУ поза населеними пунктами у відриві від пунктів постійної дислокації (ППД). Розміщення поза населеними пунктами може бути короткочасним для денного відпочинку або ночівлі чи більш тривалим з обладнанням табору, польового житла. В зв'язку із залученням підрозділів НГУ до виконання завдань в зоні проведення операції об'єднаних сил, ліквідації стихійних лих питання щодо розташування базового табору, розміщення особового складу, забезпечення якісними житлово-побутовими умовами є актуальним питанням сьогодення.

В роботі розглянуто вимоги, які пред'являються до місць розміщення підрозділів НГУ при виконанні завдань за призначенням у відриві від ППД.

Запропоновано розділити дані вимоги на тактичні та технологічні.

Тактичні:

- наявність природного укриття;
- розміщення таборів не ближче 2-4 км. від населених пунктів та поблизу магістральних доріг;
- забезпечення прихованого розміщення та надійного захисту підрозділів;
- можливість раптового збору та здійснення швидкого маневру;

- спроможність ведення спостереження (розвідки) за підступами до базового табору та виконання заходів охорони і оборони на визначених ділянках місцевості з загрозливих напрямків;
- наявність шляхів підвозу та евакуації.

Технологічні:

- обладнання у фортифікаційному відношенні;
- можливість підключення до електропостачання та водопостачання;
- можливість використання місцевої промислової бази;
- можливість мінімізувати вплив на особовий склад вторинних факторів у разі техногенних та природних катастроф (руйнування об'єктів хімічної промисловості, затоплення місцевості і т. ін.).

Таким чином, аналізуючи вимоги щодо розміщення підрозділів НГУ в польових умовах слід зазначити, що вони мають певні особливості. По-перше, обладнання табору має забезпечувати успішне виконання особовим складом військових частин (підрозділів) покладених на них завдань у визначеному районі. По-друге, необхідно забезпечити захист особового складу, озброєння, військової техніки, матеріально-технічних засобів та військово-технічного майна від засобів ураження. По-третє, забезпечити виконання заходів бойового, тилового та технічного забезпечення.

Подальші дослідження можуть бути пов'язані з вивченням взаємозв'язку між успішністю реалізації процесу розміщення (розквартирування) військових частин (підрозділів) в польових умовах та розподілом виділених фінансових ресурсів на заходи розміщення військових частин (підрозділів) в польових умовах.

УДК 623.454.5

Деркач Сергій Вікторович, викладач кафедри хімії та бойових токсичних хімічних речовин факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, майор;

Волков Михайло Геннадійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

СТВОРЕННЯ УЧБОВО-ДІЮЧОГО СТЕНДУ ВОГНЕМЕТУ РПВ-16

Вогнемет є одним із видів запалювальної зброї. Який являє собою не лише механічний, але і психологічний вплив. Застосування вогнемету РПВ-16 дуже ефективно в складних умовах сучасного бою.

В умовах науково-технологічного прогресу постає питання, щодо нових способів представлення інформації про вогнемет РПВ-16. Використання учбово-діючого стенду вогнемету РПВ-16 надає нові можливості для організації навчального процесу, на заняттях. Це робить найбільш ефективним та наочним засобом представлення навчальної інформації на сьогоднішній день.

Використання учбово-діючого стенду полегшить сприйняття та допоможе краще вивчити необхідний матеріал з питань будови, експлуатації та загального устрою вогнемета РПВ-16. Перевагами учбово-діючого стенду вогнемету РПВ-16 є:

– в першу чергу даний учбово-діючий стенд вогнемету РПВ-16, допоможе викладачу донести на заняттях інформацію наглядно та в повній мірі до курсантів;

– створений учбово-діючий стенд не потребує постійного технічного обслуговування, але в будь-який момент стенд можна переробити і доробити (оновити, додати нові нововведення тощо);

– для формування та вірного уявлення у курсантів послідовності і роботи основних частин вогнемету РПВ-16;

– даний стенд викликатиме у курсантів підвищений інтерес до дисципліни;

– крім того, учбово-діючий стенд вогнемету буде використовуватися курсантами як надійне джерело інформації на самостійній підготовці.

Створення учбово-діючого стенду вогнемету РПВ-16, дасть можливість особовому складу краще засвоїти матеріал як у військових навчальних закладах та і в бойових підрозділах ЗСУ в плані технічної складової.

УДК 004.9:005.95/.96

Драган Юрій Анатолійович, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРІГАННЯ ДОКУМЕНТІВ З КАДРОВИХ ПИТАНЬ, ОБЛІКУ ОСОБОВОГО СКЛАДУ В ЕЛЕКТРОННІЙ ФОРМІ

Наразі питання електронного документообігу є дуже актуальним. Деякі частини Збройних сил України (ЗСУ) переходять на таку форму ведення документації, та обліку особового складу. У Генеральному штабі ЗСУ розробили проект заходів для впровадження єдиної системи автоматизованого обліку особового складу ЗСУ. Основою цієї системи стало спеціальне програмне забезпечення, яке розробляється у межах інформаційно-аналітичної системи обліку особового складу «Персонал». Ця інформаційно-аналітична

система повинна допомагати, спостерігати за ефективним використанням і управляти кадровим потенціалом ЗСУ, значно полегшить роботу кадрових органів. Вона забезпечуватиме персональний, штатно-посадовий і статистичний облік особового складу, автоматизацію щоденної діяльності структур органів військового управління і військових частин. До складу інформаційно-аналітичної системи «Персонал» структурно входять: спеціальне програмне забезпечення, обчислювальна техніка, локальні обчислювальні мережі і системи зв'язку для всіх рівнів структур особового складу від окремої військової частини до Головного управління особового складу Генерального штабу Збройних Сил України і Департаменту кадрової політики Міністерства оборони України.

Одержуючи переваги від інформаційно-аналітичної системи «Персонал», кадрові органи військових частин часто стикаються з питанням юридичної сили документів. Також постає питання, які ж документи можна створювати й вести в електронній формі, а які лише в паперовій?

Документи з кадрових питань (особового складу) є невід'ємною частиною документообігу будь якої військової частини й мають важливе значення для особового складу та працівників, оскільки підтверджують законні права людей на отримання пенсій та інших соціальних пільг. Разом з тим ці документи можуть бути вагомим джерелом історичних відомостей для соціальних і наукових досліджень. До таких документів належать, зокрема ті, що містять інформацію про особовий склад військової частини, зафіксовану в заявах, рапортах про прийняття, переведення, призначення, звільнення на іншу посаду, у наказах по стройовій частині, автобіографіях, характеристиках, контрактах, трудових угодах, особових справах, особових листках співбесід, трудових книжках тощо. Паперові чи електронні?

Як зазначалось вище, попри переваги автоматизації кадрового документу, на практиці все ж таки виникають питання щодо юридичної сили документів, які функціонують у військових частинах, а також яким документам – електронним чи паперовим, надається перевага.

Документ в електронній формі – це документ, створений засобами електронної обчислювальної техніки, зокрема на комп'ютері, у тому числі без використання електронного цифрового підпису, чи перетворених в електронну (цифрову) форму шляхом сканування зображення традиційного паперового документу тощо. Зрозуміло, що й реквізити електронних документів створюються в електронній формі. Так наприклад, на електронну резолюцію необхідно накладати електронний цифровий підпис. Однак стосуються ці реквізити не паперового документа, як оригіналу, а документа в електронній формі, який є копією паперового документа. Для оперативного виконання документа такий підхід цілком виправданий – він заощаджує час на його опрацювання. Проте не слід забувати, що життєвий цикл документа з кадрових питань становить 75 років, тому виникає запитання стосовно юридичної сили

паперових документів з електронними реквізитами під час формування їх у справі для передавання на зберігання до архівного фонду. Це питання наразі є невирішеним і потребує унормування. До речі, це не єдине питання яке вимагає вирішення щодо створення в інформаційних системах електронних документів з кадрових питань. До питання впровадження електронних документів у кадрових службах варто підходити виважено, зважаючи на той факт, що наразі існують очевидні ризики в забезпеченні їх збереженості впродовж визначеного законодавством строку зберігання. Тому спеціалісти рекомендують документи з кадрових питань не створювати в електронній формі як оригінал.

Як висновок можна визначити, що сучасний розвиток інформаційних технологій, актуальним завданням і важливим фактором успішної діяльності військової частини є впровадження цих технологій у діяльність кадрових служб, що значно підвищить їх ефективність роботи. Утім паперові документи все ж таки залишаються важливою складовою документообігу, тому сьогодні виникає необхідність одночасного управління паперовим і електронними документообігом. З метою унормування роботи з електронними документами, необхідно розробити проект Порядку роботи з електронними документами та їх підготовка до передачі на архівне зберігання.

УДК 351.75

Євтушенко Ігор Володимирович, доцент кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, майор.

ТЕНДЕНЦІЇ У СФЕРІ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРОТЬБИ ТА ПРОТИДІЇ ТЕРОРИЗМУ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Розвиток сучасного суспільства супроводжується значним зростанням кількості терористичних актів, які згодом можуть породжувати збройні конфлікти та внутрішні протистояння. Процес глобалізації неминуче охоплює всі сфери суспільного життя країн світу.

Сучасні глобалізаційні процеси значною мірою надають можливість представникам радикальних груп здійснювати терористичні акти. Глобалізація описує безперервний процес, за допомогою якого регіональні економіка, суспільство і культура стали інтегруватися через земну кулю, вона охоплює мережу зв'язку і торгівлі.

Як свідчить історичний досвід останніх десятиліть злиття Європейського та Арабського світів не може відбуватися без збройного протистояння. Арабська весна спричинила значні жертви серед населення Північної Африки.

Терористичні акти у країнах Східної Європи змінили традиційний уклад життя і вимоги до убезпечення людей у громадських місцях. На превеликий жаль, наша держава не є винятком та рухається і розвивається в світовій спільноті і як один з проявів цього є анексія АР Крим та виникнення збройного протистояння на Сході країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика поширення міжнародного тероризму вивчається науковцями по всьому Світу. Особливу актуальність дослідження теми тероризму отримала внаслідок подій 11 вересня 2001 року. Проблеми виникнення та протидії терористичній діяльності розглядається у наукових працях Одрі К. Кроніна, Фатхалі М. Могаддама, Кіта Л. Шимко та інших учених. Проблемні питання протидії та боротьби з терористичними проявами досліджують такі науковці, як С. С. Кудінов, І. І. Мусієнко, С. О. Кузніченко, С. В. Белай, В. В. Крутов, В. В. Мацюк, І. М. Рижов, М. П. Стрельбицький, Д. В. Талалай, А. А. Тупіков та ін. Вказані автори всебічно вивчали питання протидії терористичним актам та мінімізації їх наслідків, однак дослідження щодо удосконалення та розвитку системи антитерористичного захисту України наразі лишається актуальною та потребує подальшого вивчення.

Виклад основного матеріалу. Наша держава є правовою, а тому будь-які сфері державної діяльності супроводжуються нормативно-правовим забезпеченням та удосконаленням законодавства у тій чи іншій сфері. Враховуючи сучасні реалії та наявні загрози нашій державі у сфері національної безпеки було затверджено Концепцію боротьби з тероризмом в Україні. Зазначена Концепція зазначає про велику ймовірність поширення тероризму в Україні яка набуває загрозливого характеру.

Наявність терористичних загроз, які останнім часом стрімко постали перед Україною, вимагає відповідних дій направлених на вдосконалення функціонування загальнодержавної системи боротьби з тероризмом. Відповідно до Концепції визначено наступні пріоритетні напрямки боротьби з тероризмом:

- запобігання, виявлення та припинення терористичної діяльності;
- усунення та мінімізація її наслідків, антитерористичне забезпечення об'єктів можливого терористичного посягання;
- інформаційне, наукове та інше забезпечення боротьби з тероризмом;
- розвиток міжнародного співробітництва у відповідній сфері.

Аналізуючи події та статистику скоєння злочинів у сфері національної безпеки на території нашої держави в період 2014–2016 рр., слід зазначити, що зросла кількість злочинів наступних напрямках:

- збройні напади, захоплення та утримування важливих об'єктів державного значення;
- створення загрози здійснення збройних нападів, захоплення й утримування важливих об'єктів державного значення;
- посягання на життя державного чи громадського діяча;
- скоєння терористичних актів;
- створення терористичних груп та терористичних організацій;
- фінансування терористичної діяльності;
- встановлення вибухових пристроїв у громадських місцях, установах, організаціях, підприємствах, в транспортних мережах.

Отже, враховуючи зазначене приходимо до висновку, що система антитерористичної безпеки України потребує удосконалення та запровадження механізмів по розвитку антитерористичної безпеки за наступними напрямками:

- удосконалення існуючої нормативно-правової бази України та приведення у відповідність до сучасних вимог щодо організації виконання службово-бойових завдань складовими сектора безпеки і оборони під час здійснення антитерористичних заходів;
- удосконалення механізму взаємодії та координації діяльності складових сектора безпеки і оборони шляхом забезпечення постійного і своєчасного обміну інформацією про терористичні загрози між суб'єктами боротьби з тероризмом;
- покращення всебічного забезпечення складових сектора безпеки і оборони шляхом забезпечення суб'єктів боротьби з тероризмом необхідною ресурсною базою;
- підвищення рівня підготовки особового складу і працівників суб'єктів боротьби з тероризмом, а також проведення тактико-спеціальних навчань та тренувань за антитерористичною тематикою;
- шляхом уніфікації програм навчання сил сектора безпеки і оборони.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Загрози тероризму в нашій державі очікувалися ззовні від діяльності міжнародних терористичних організацій. Однак, внаслідок гібридного протистояння на південному сході України, ми отримали терористичні загрози які проявили себе в нових формах. Такі нові форми відповідно потребують визначення нових конкретних заходів та підходів направлених на розвиток механізмів ефективної протидії та боротьбі з тероризмом та по удосконаленню системи антитерористичної безпеки України.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на розроблення механізмів розвитку системи антитерористичної безпеки України.

УДК 355.237

Євтушенко Ігор Володимирович, доцент кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, майор;

Нечитайло Валерія Олександрівна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

УЧАСТЬ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ДЕРЖАВИ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Актуальність теми. Особливістю сучасної теорії та практики підготовки кадрів для сектору безпеки і оборони свідчить, що в умовах розвитку та існування збройних протистоянь та розвиток військового мистецтва і удосконалення сучасних видів зброю існують потреба якісної професійної підготовки співробітників сил сектору безпеки і оборони. У тому числі важливим аспектом є належне матеріально-технічне забезпечення та морально-психологічний супровід в процесі підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зростання кількості загроз у сучасному світі та підвищення їхнього рівня ставить нові завдання щодо зміцнення боєготовності. Зокрема, такі завдання визначені у Стратегії національної безпеки США. Протидія загрозам нового, гібридного типу здебільшого належить до компетенції правоохоронних органів і спеціальних служб. Отже, вимоги до їхньої діяльності підвищуються, а освітній процес при підготовці кадрів для правоохоронних органів і спецслужб закономірно стає більш динамічним і різноманітним.

Спільною рисою багатьох країн Європейського Союзу і країн-членів НАТО є те, що навчальні заклади, які здійснюють підготовку кадрів для правоохоронних і розвідувальних органів, зазвичай орієнтовані на професійну підготовку осіб, котрі вже отримали вищу освіту в цивільних чи вищих військових навчальних закладах. Ці заклади освіти зі специфічними умовами навчання, як правило, проводять короткострокові навчальні курси, приділяючи особливу увагу розвитку у слухачів (курсантів) необхідних практичних навичок.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні підготовка кадрів для сил сектору безпеки і оборони є важливим елементом у системі забезпечення національної безпеки, оскільки від якості освіти та набутих навичок майбутнім співробітником служби залежить рівень його кваліфікації та спроможності належним чином забезпечувати безпеку нашої держави.

Слід зазначити, що провідні країни світу накопичили значний досвід формування й удосконалення систем підготовки кадрів для сектору безпеки і

оборони. Проте, слід зауважити, що відповідні національні системи мають характерні особливості та формуються на основі власних пріоритетів і завдань, з урахуванням потреб внутрішньої та зовнішньої безпекової ситуації.

Так, наша держава враховуючи досвід інших держав та намагаючись удосконалювати систему власної безпеки відповідним чином модернізує законодавство та систему забезпечення державної безпеки виходячи з реальних існуючих загроз. 13 березня 2014 року Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про Національну гвардію України” № 876-VII, який визначив НГУ як військове формування з правоохоронними функціями, що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначене для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій. Крім того, закон визначив, що Національна гвардія України у взаємодії зі Збройними Силами України бере участь у відсічі збройній агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Основні функції НГУ:

1. захист конституційного ладу України, цілісності її території від спроб зміни їх насильницьким шляхом;
2. охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян;
3. участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян;
4. забезпечення охорони органів державної влади, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, участь у здійсненні заходів державної охорони органів державної влади та посадових осіб;
5. охорона ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання державної власності, важливих державних об'єктів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;
6. охорона спеціальних вантажів, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України;
7. охорона дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні;
8. охорона центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України;

9. участь у здійсненні заходів, пов'язаних з припиненням збройних конфліктів та інших провокацій на державному кордоні, а також заходів щодо недопущення масового переходу державного кордону з території суміжних держав;

10. участь у спеціальних операціях із знешкодження озброєних злочинців, припиненні діяльності не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань (груп), організованих груп та злочинних організацій на території України, а також у заходах, пов'язаних із припиненням терористичної діяльності;

11. участь у припиненні масових заворушень;

12. участь у відновленні правопорядку у разі виникнення міжнаціональних і міжконфесійних конфліктів, розблокуванні або припиненні протиправних дій у разі захоплення важливих державних об'єктів або місцевостей, що загрожує безпеці громадян і порушує нормальну діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування;

13. участь у підтриманні або відновленні правопорядку в районах виникнення особливо тяжких надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру (стихійного лиха, катастроф, особливо великих пожеж, застосування засобів ураження, пандемій тощо), що створюють загрозу життю та здоров'ю населення;

14. участь у відновленні конституційного правопорядку у разі здійснення спроб захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу шляхом насильства, у відновленні діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування;

15. участь у ліквідації наслідків надзвичайних або кризових ситуацій на об'єктах, що нею охороняються;

16. участь у здійсненні заходів правового режиму воєнного стану;

17. участь у виконанні завдань територіальної оборони;

18. оборона важливих державних об'єктів, спеціальних вантажів, переліки яких визначаються Президентом України, Кабінетом Міністрів України, центральних баз матеріально-технічного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України;

19. участь у припиненні групових протиправних дій осіб, узятих під варту, засуджених, а також ліквідації наслідків таких дій в установах попереднього ув'язнення, виконання покарань.

Отже, враховуючи широкий спектр функцій покладений на Національну гвардію України як на орган що призначений забезпечувати державну безпеку, сприяти припиненню терористичної діяльності безумовним є визнання необхідності у якісній підготовці співробітників та формування психологічної стійкості та моральної готовності до виконання складних завдань під час подолання збройних конфліктів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Одним із ключових невіршених питань залишається подолання та припинення тривалого збройного конфлікту на сході нашої держави. Отже, слід продовжувати роботу з аналізу причин та факторів які сприяють продовженню агресії Росії проти України для пошуку ефективних шляхів подолання агресії та формування системи оборони та безпеки держави з точки зору забезпечення національної стійкості та врахування передового світового досвіду розбудови воєнізованих формувань.

УДК: 351.75+355.34

Євтушенко Ігор Володимирович, доцент кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, майор;

Олійник Олег Дмитрович, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МІЖВІДОМЧИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Актуальність теми. Через напружену ситуацію в нашій державі та загрозу виникнення кризових подій, які можуть в подальшому нести загрозу національній безпеці, є цілковита необхідність в своєчасному, ефективному та скоординованому реагуванні сил сектору безпеки й оборони України на можливі загрози.

Сьогодні основними силами охорони правопорядку в Україні можна вважати: Національну гвардію України, Службу безпеки України, Національну поліцію України та Сили спеціальних операцій, які також можуть залучатися до здійснення заходів правового режиму.

Збройні сили України - це головний представник військових формувань, який призначений для ведення бойових дій у воєнний час. У мирний час вони несуть бойове чергування незначними силами та здійснюють заходи з підготовки до бойових дій, основним змістом якої є бойова підготовка військ (сил). Служба безпеки України, Національна поліція України, Державна прикордонна служба України та інші правоохоронні органи у мирний час виконують свої оперативно-службові завдання, для безпечного функціонування

держави. В умовах виникнення кризових ситуацій, надзвичайних адміністративно-правових режимів та особливого періоду правоохоронні органи, окрім оперативно-службових завдань, виконують відповідні службово-бойові завдання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Якщо ми проаналізуємо дослідження і публікації Александрова С., Іванникова І., Качанова В., Шарковского А. ми побачимо, що був вивчений значний обсяг питань, які так чи інакше зв'язані з тематикою доповіді. В їх працях зазначається, що саме під час чіткої взаємодії та організації може бути досягнутий успіх при проведенні спеціальної операції.

Згідно до ЗУ «Про оборону України» спеціальна операція – це сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, завданнями, місцем і часом спеціальних дій підрозділів Сил спеціальних операцій, Збройних Сил України, спрямованих на створення умов для досягнення стратегічних (оперативних) цілей, які проводяться за єдиним задумом самостійно або у взаємодії з військовими частинами, підрозділами Збройних сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів України та інших складових сил оборони для виконання завдань.

Виклад основного матеріалу. Спеціальні операції можуть проводитися як незалежно від звичайних операцій, так і як частина таких. Як вже було зазначено під час проведення спеціальної операції не виключається взаємодія між підрозділами окремих родів військ. Основною метою СО є рішення військових або політичних завдань, недосяжних звичайними військовими методами. Сьогодні основним підрозділом, котрому притаманні спеціальні операції можна вважати Сили спеціальних операцій (ССО), які були започатковані ще у 2007 році, але через низьке фінансування та мале застосування вони фактично були створені лише на папері та проіснували тільки до 2012 року. Але вже 5 січня 2016 року цей рід військ було заново сформовано, він був вже окремим, котрий не входив до складу ЗСУ та підпорядковувався на пряму Міністерству оборони.

Основними особливостями СО є скритність підготовки і реалізації, несподіваність і швидкість дій. СО зазвичай проводяться силами невеликих груп військовослужбовців, що мають підвищений ступінь бойової та психологічної підготовки і спроможних діяти самостійно в будь-яких умовах, долаючи всі несподівані труднощі і перешкоди на шляху вирішення поставлених завдань.

Успіх проведення спеціальної операції залежить як від індивідуальної та загальної навченості невеликого підрозділу за багатьма спеціальностями, так і звісно від взаємодії з іншими військовими та правоохоронними формуваннями.

Для більш ефективного вирішення того або іншого завдання в рамках проведення спеціальної операції повинна бути вироблена та організована чітка міжвідомча взаємодія.

Міжвідомча взаємодія може бути організована в наступних формах:

1. Міжвідомчий аналіз і міжвідомчий прогноз. Може використовуватися в цілях збору відомостей, необхідних для виявлення «проблеми».

2. Поєднання потоків інформації, організованих різними суб'єктами (учасниками) міжвідомчої взаємодії. Може дозволити передбачити появу нової «проблеми» у державі.

3. Спільна розробка керівних вказівок, правил, порядків, регламентів, обов'язкових для виконання суб'єктами (учасниками) міжвідомчої взаємодії при їх спільній роботі.

4. Проведення спільних комплексних цільових заходів, проектів, операцій.

5. Вироблення єдиної стратегії спільної взаємодії у сфері державної безпеки.

6. Робочі зустрічі керівників або інших представників суб'єктів (учасників) міжвідомчої взаємодії, які можуть організовуватися для підвищення оперативності взаємного інформування, реагування на проблему.

На таких зустрічах можуть досягатися домовленості про координацію дій та обмін інформацією, готуватися плани спільних заходів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи можна сказати, що сьогодні умовах численних кризових ситуацій на території України особливого значення набуває чітка міжвідомча взаємодія органів правопорядку та військових формувань для більш ефективного вирішення поставленої задачі. Також хочу додати, що в умовах неоголошеної війни з РФ, для протидії нашим противникам та іншим викликам сьогодення подальший розвиток, належне матеріальне-технічне оснащення, використання сучасних технологій для спецслужб, сил спеціальних операцій та інших правоохоронних органів і військових формувань може призвести до неминучого успіху та перемоги для нашої держави.

Напрями подальших наукових досліджень будуть спрямовані на дослідження спеціальних операцій, як сучасного метода ведення війни.

УДК 355.34

Євтушенко Ігор Володимирович, доцент кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат юридичних наук, майор;

Панков Владислав Васильович, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

ДІЯЛЬНІСТЬ ПРЕДСТАВНИКІВ СИЛ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МІЖВІДОМЧИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Актуальність теми. На початку ХХІ сторіччя геополітична ситуація в світі кардинально змінилася. Зросла напруженість в окремих регіонах світу і як наслідок підвищилась роль та значимість миротворчої діяльності як засобу мирного врегулювання міжнародних конфліктів.

В останні роки миротворча діяльність стала головним методом, завдяки чому йде розбудова глобальної та регіональної системи безпеки. Все це певною мірою впливає на розвиток оборонної політики країн, в тому числі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Миротворча діяльність України в складі міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, ОБСЄ, підвищує авторитет держави на міжнародній арені, дає змогу взяти участь в створенні колективної світової безпеки, зробити свій внесок у підтримання міжнародного миру і стабільності. Миротворча діяльність є пріоритетною для української зовнішньої політики, та веде до зміцнення зовнішніх гарантій національної безпеки, а поглиблення співробітництва з НАТО справляє істотний позитивний вплив на безпеку України і відповідає її національним інтересам.

Першим комплексним документом, який окреслив політику України щодо участі у миротворчих операціях, став Закон України «Про участь України в міжнародних миротворчих операціях» від 23 квітня 1999 року. В ньому, зокрема, говорилося: «Усвідомлюючи свою відповідальність у справі підтримання міжнародного миру і безпеки, враховуючи зобов'язання України як держави-члена Організації Об'єднаних Націй (ООН) подавати допомогу ООН в діях, що провадяться відповідно до Статуту ООН, а також зобов'язання як держави-члена Організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) конструктивно співробітничати у використанні всього діапазону можливостей ОБСЄ для запобігання конфліктам та для їх розв'язання, Україна розглядає участь у міжнародних миротворчих операціях як важливу складову своєї зовнішньої політики».

15 червня 2009 року Указом Президента України була затверджена «Стратегія міжнародної миротворчої діяльності України». Вказана Стратегія

передбачає перспективне, стратегічне бачення подальшої миротворчої діяльності держави, визначає пріоритетні цілі участі держави у міжнародній миротворчій діяльності. Однак, Стратегія міжнародної миротворчої діяльності України дуже поверхово визначає пріоритети нашої миротворчої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Участь України у такій міжнародній миротворчій діяльності забезпечує активну її присутність у світових політичних процесах і є одним з основних напрямів державної політики з питань національної безпеки.

Враховуючи значимість миротворчої діяльності у забезпеченні міжнародного миру та створенні сприятливих зовнішніх умов для розвитку і безпеки нашої держави, Україна має й надалі залишатися активним її учасником. При цьому основну увагу слід приділити розширенню участі України у міжнародних миротворчих операціях як одній із найбільш результативних форм міжнародної миротворчої діяльності.

За 25 років, 42 000 українських військовослужбовців взяли участь у 34 миротворчих операціях (у 25 в минулому та 9 операцій що тривають по теперішній час).

Служба безпеки України відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки. Згідно з ч.1 статті 1 Закону України про Службу безпеки України служба є – державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями, який забезпечує державну безпеку України. Значна частина підрозділів СБУ виконує правоохоронні функції, пов'язані із захистом національної безпеки, боротьбою з тероризмом, з корупцією, організованою злочинністю, контрабандою, незаконним обігом наркотичних засобів, економічними злочинами.

З грудня 2005 року у складі Служби безпеки України діє Центр спеціальних операцій по боротьбі з тероризмом, захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів. Зазначений підрозділ займається антитерористичною діяльністю та має наступні завдання:

- припинення терористичних актів;
- протидія незаконним збройним формуванням, терористичним організаціям, розвідувально-диверсійним групам іноземних держав;
- забезпечення проведення співробітниками СБУ оперативно-розшукових, контр розвідувальних заходів, процесуальних дій;
- участь у здійсненні охорони органів державної влади та посадових осіб, а також забезпечення безпеки працівників СБУ, органів системи УДО та їх близьких родичів;
- сприяння в межах компетенції СБУ забезпеченню режиму воєнного та надзвичайного стану в розі їх проголошення.

За період з 1994 року до травня 2005 року співробітники спецпідрозділу провели 6500 оперативних заходів, вилучили сотні одиниць вогнепальної зброї, ручні гранати, вибухівку, наркотичні речовини, значні суми в гривнях та

іноземній валюті. На початок 2010 року співробітники спецпідрозділу провели понад 7000 оперативних заходів (включаючи забезпечення безпеки посадових осіб, затримання та спеціальні операції).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Формування чіткого визначення поняття «операція», та розроблення наукового підходу до питання організації та ведення тактики надає змогу всебічно удосконалювати виявлені недоліки та усувати складнощі, які виникають в процесі виконання спеціальних операцій в ому числі в ході участі в миротворчих місіях.

Отже, для України її миротворча діяльність має ключове значення, бо вона використовує це як зміцнення своєї національної безпеки шляхом створення стабільного середовища і побудови нової стабільної і безпечної Європи. Завдяки цьому ми стверджуємо себе як суб'єкт міжнародних відносин, підвищуємо авторитет та демонструємо миролюбну політику.

УДК 342.9.078.3 :351.741(477)

Євтушок Володимир Анатолійович, старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки Харківського національного університету внутрішніх справ, підполковник поліції.

АДМІНІСТРАТИВНИЙ НАГЛЯД НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Сьогодні стан прогресивного розвитку залежить від стабільності суспільних відносин, захищеності інтересів особи та вимагає ефективної роботи всіх правоохоронних органів, зокрема, Національної поліції. Виконання і додержання статутних законів впливає на розвиток та контроль не тільки населення, а й держави в цілому.

Як визначено законодавцем, адміністративна діяльність Національної поліції – це виконавчо-розпорядча, підзаконна, державно-владна діяльність із забезпечення адміністративно-правовими засобами публічної безпеки і порядку, попередження й припинення злочинів та інших правопорушень, надання публічних послуг фізичним та юридичним особам.

Адміністративна діяльність поліції провадиться на основі норм адміністративного права та є найбільш значною й великою за обсягом, до її реалізації задіяна більшість працівників. Характерні риси адміністративної діяльності поліції.

1. Виконавчо-розпорядчий характер. Адміністративна діяльність охоплює два взаємопов'язані напрями, а саме: виконавчу і розпорядчу діяльність. На поліцію покладено обов'язок реалізовувати (виконувати) рішення, які приймаються законодавчою владою у сфері публічного порядку.

2. Підзаконність. Всі дії працівників поліції повинні ґрунтуватись на положеннях Конституції України, законів України та підзаконних актів,

сприяти точному та неухильному їх виконанню, здійснюватися в межах і порядку, визначеному чинним українським законодавством.

3. Державно-владний характер. Працівники поліції діють від імені держави, використовуючи владні повноваження в межах компетенції, що визначена законодавством України.

4. Підпорядкованість. Підпорядкованість дозволяє гарантувати втілення у життя державної політики у сфері правопорядку та боротьби із злочинністю за рахунок чіткої субординації та ієрархії.

5. Правозастосування в ході адміністративної діяльності пов'язано переважно не із правопорушеннями, а із організацією втілення правових норм в життя, вирішенням численних організаційних питань, що виникають при правомірній поведінці громадян, організація дорожнього руху, забезпечення правил дозвільної системи, профілактична робота тощо).

Адміністративна діяльність поліції реалізуються в конкретних діях суб'єктів, які здійснюють її здійснюють. Такі дії знаходять своє вираження у певних формах діяльності. Форми адміністративної діяльності поліції – це однорідні за характером і правовою природою групи адміністративних дій, в яких реалізується компетенція поліції в сфері підтримання публічної безпеки та порядку і боротьби зі злочинністю. За допомогою форм практично реалізуються функції адміністративної діяльності.

Однією із функцій адміністративної діяльності є адміністративний нагляд поліції, який являє собою систему тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції.

Адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

Адміністративний нагляд встановлюється щодо осіб, зазначених у пунктах «б» і «г» статті 3 Закону, в судовому засіданні одноособово суддею районного, районного у місті, міського та міськрайонного суду за місцезнаходженням установи виконання покарань за поданням начальника установи виконання покарань; щодо осіб, зазначених у пункті «в» статті 3 Закону, в судовому засіданні одноособово суддею районного, районного у місті, міського та міськрайонного суду за місцем проживання особи, звільненої з місць позбавлення волі, за поданням начальника органу Національної поліції.

У поданні мають бути визначені обмеження, які пропонує встановити на підставі статті 10 Закону відповідно начальник установи виконання покарань чи начальник органу Національної поліції щодо поведінки піднаглядного, та обґрунтування доцільності таких заходів.

До подання додаються копія вироку та матеріали, що свідчать про необхідність встановлення адміністративного нагляду за відповідною особою.

Особа, щодо якої внесено подання про встановлення адміністративного нагляду, викликається до зали судового засідання. За клопотанням особи, може приймати участь у засіданні захисник, а також представник органу, начальник якого вніс подання. Розгляд питання починається доповіддю про зміст подання та матеріалів, що надійшли разом з ним, після чого заслуховуються пояснення осіб, які з'явилися у судовому засіданні. Після розгляду справи суддя виходить до нарадчої кімнати для прийняття рішення, після чого повертається в зал засідань і оголошує постанову про встановлення адміністративного нагляду та обмежень, які встановлюються щодо поведінки піднаглядного.

Постанова судді може бути оскаржена в установленому законом порядку.

Адміністративний нагляд встановлюється терміном від одного року до двох років і не може перевищувати термінів, передбачених законом для погашення або зняття судимості.

Термін адміністративного нагляду починається з дня оголошення особі постанови судді про встановлення адміністративного нагляду.

Осіб, щодо яких встановлено адміністративний нагляд, беруть на облік, фотографують, а у разі необхідності у них беруть відбитки пальців.

Адміністративний нагляд припиняється постановою судді за поданням начальника органу Національної поліції:

– у разі погашення або зняття судимості з особи, яка перебуває під наглядом (піднаглядний може сам подати клопотання про зняття нагляду);

– достроково, якщо піднаглядний перестав бути небезпечним для суспільства і позитивно характеризується за місцем роботи і проживання.

В інших випадках адміністративний нагляд автоматично припиняється:

– після закінчення терміну, на який його встановлено, якщо органом Національної поліції не подано клопотання про продовження нагляду або суддя відмовив у продовженні нагляду;

– у разі засудження піднаглядного до позбавлення волі і направлення його до місця відбування покарання;

– у разі смерті піднаглядного.

Отже, зміст адміністративної діяльності поліції полягає в виконанні обов'язків із забезпечення публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю та попередження правопорушень, а також створенні умов для реалізації приватними особами своїх прав і законних інтересів. Однією із функцій адміністративної діяльності є адміністративний нагляд поліції, який являє собою систему тимчасових примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюються органами Національної поліції.

Адміністративний нагляд встановлюється з метою запобігання вчиненню злочинів окремими особами, звільненими з місць позбавлення волі, і здійснення виховного впливу на них.

УДК 623.459.6

Індигов Сергій Миколайович, викладач кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”;

Сусідка Мирослав Олексійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

**ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО СТВОРЕННЯ УЧБОВО-ДІЮЧОГО СТЕНДУ
ПОРЯДКУ РОЗГОРТАННЯ АВТОРОЗЛИВНОЇ СТАНЦІЇ АРС-14 ДЛЯ
ПІДВИЩЕННЯ ФАХОВИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ КУРСАНТІВ ПІД ЧАС
ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН ЗАСОБИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ**

З початку в 2014 на території Донецької та Луганської області почалися збройні конфлікти між силовими структурами України та НЗФ.

Для врегулювання ситуації були залучені сили Служби безпеки України(СБУ), Національної гвардії України, Державної прикордонної служби та Збройних Сил України.

На початку війни на Донбасі вже стало зрозуміло, що Збройні Сили України були не готові до бойових дій не лише кількісно, але і якісно. Розграбована та майже повністю розформована армія мала протистояти професійним та гарно підготовленим військам. Тож, аби протистояти противнику, ЗСУ довелося проводити ряд хвиль мобілізацій, призову та наборів. Такі дії дозволили вирішити кількісне питання армії, проте дефіцит часу на якісну підготовку особового складу, зокрема й фахівців військ РХБ захисту.

Технічні засоби спеціальної обробки після зараження радіоактивними, отруйними речовинами та бактеріологічними засобами.

Технічні засоби, які використовують під час спеціальної обробки, мають своє особливе призначення. Вони відповідають вимогам зручності, простоти використання, безпеки та швидкості спеціальної обробки.

Авторозливочна станція АРС-14 призначена для дезактивації, дегазації та дезінфекції озброєння і військової техніки, дегазації та дезінфекції місцевості рідкими розчинами, транспортування і тимчасового зберігання рідин, а також для перекачування рідин з одної тари до іншої.

АРС-14 на базі автомобіля ЗІЛ-131, на якому змонтовано спеціальне обладнання: цистерна ємністю 2500 л, вихровий самовсмоктувальний насос, ручний насос, трубопровід, барабан, восьмиштуцерний колектор, роздавальні колектори, рукава, брендспойти, пістолети ПР-5, сифон та інше приладдя.

Принцип дії АРС-14: рідина за допомогою насоса забирається із ємності (водоймища) і подається до цистерни. Із цистерни рідина під тиском подається через роздаточну трубу, колектор, шланги і брандспойти на поверхню, що оброблюється. За необхідністю рідину можна подавати із сторонньої ємності, оминаючи цистерну.

Мотопомпа МП-800 (М-600) використовується у підрозділах хімічного захисту для дезактивації струменем води великої техніки, а також для подавання води із відкритих джерел у різні ємності. Мотопомпа МП-800 являє собою переносний агрегат, який складається із двоциліндрового двигуна внутрішнього згорання та відцентрового насоса, вакуум-системи насоса та приладдя. До комплекту мотопомпи входять два забірних рукави діаметром 76 мм та довжиною по 4 м, два напірних рукави діаметром 66 мм і довжиною по 20 м, три напірних рукави діаметром 51 мм і довжиною по 20 м. Продуктивність 800 л/хв.

Мотопомпа М-600 складається із одноциліндрового двигуна внутрішнього згорання, насоса, вакуум-апарату та приладдя. Продуктивність 600 л/хв.

При проведенні дезактивації, крім того, необхідно: організувати контроль опромінення особового складу, який входить до обслуговуючого персоналу майданчика; періодично перевіряти зараженість обмундирування і приладів, які використовують при дезактивації, а за необхідністю проводити їх дезактивацію; організувати контроль за рівнем радіації на робочих майданчиках влітку, періодично обмивати майданчик водою; слідкувати, щоб водовідводні канавки і водяні колодязі не переповнювалися; після закінчення робіт канави, колодязі закопати і всю заражену територію обгородити попереджувальними знаками.

При зараженні РР особовий склад знімає протигазу, після часткової санітарної обробки і часткової дезактивації всіх поверхней зброї і техніки на незараженій місцевості.

При зараженні ОР протигазу знімають тільки після повної дегазації і санітарної обробки.

Таким чином, спеціальна обробка є важливим заходом у системі захисту від хімічної та ядерної зброї. Ефективність їх залежить від чіткої організації, певних навичок, швидкості здійснення, а це досягається навчанням та постійним тренуванням. У теперішній час розробка засобів санітарної обробки йде шляхом створення надійних, простих у використанні, тривалих у збереженні й ефективних комплексів та приладів.

Проаналізувавши проблему слабкої підготовки особового складу, літературу та інші джерела інформації я пропоную вирішення цього питання шляхом створення учбово-діючого стенду порядку розгортання авторозливної станції АРС-14 для підвищення фахових знань та вмінь курсантів під час вивчення дисциплін засоби спеціальної підготовки.

На першому етапі передбачається максимальний збір та концентрація інформації, проблемних питань та їх вирішення щодо розгортання авторозливної станції АРС-14 в цілому.

На другому етапі – створення учбово-діючого стенду порядку розгортання авторозливної станції АРС-14.

На третьому етапі – відпрацювання створеного учбово-діючого стенду авторозливної станції АРС-14.

На фінальному етапі – презентація та захист створеного стенду.

Напрямок подальшого дослідження планується впровадження учбово-діючого стенду порядку розгортання авторозливної станції АРС-14 для підвищення фахових знань та вмінь курсантів під час вивчення дисциплін засоби спеціальної підготовки в навчальний процес під час підготовки фахівців військ РХБ захисту.

УДК 355

Юхов Олександр Юрійович, начальник кафедри військового зв'язку та інформатизації, доктор технічних наук, старший науковий співробітник, полковник;

Олещенко Олександр Анатолійович, перший заступник начальника штабу Головного управління Національної гвардії України, генерал-майор.

МЕТОДИКА ОБҐРУНТУВАННЯ ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВІЙСЬКОВОГО КОМАНДУВАННЯ ДЛЯ УМОВ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

З введенням надзвичайного стану в Україні набувають важливості питання організації стійкого та надійного управління підлеглими силами, оскільки вони нерозривно пов'язані з вирішенням проблеми забезпечення національної безпеки України. Забезпеченням громадського порядку, охорони здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах надзвичайного стану здійснюється силами і засобами органів МВС, у тому числі Національної гвардії України, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Служби безпеки України відповідно до їх повноважень, встановлених законом, із залученням, при необхідності, військових частин Збройних сил і ДПС України. Для Виконання заходів надзвичайного стану в Україні може створюватися військове командування до якого зазвичай входять: Головне управління Національної гвардії України; Служба безпеки України; Військова служба правопорядку у Збройних Силах України. В свою чергу система управління військового командування – це організоване й узгоджене за метою, завданням, простором і часом поєднання зон (рубежів) управління формувань, органів керівництва та управлінь, пунктів та засобів управління, які розгорнуті в бойовий порядок для

виконання службово-бойових завдань за призначенням. Причому процес прийняття управлінських рішень в умовах надзвичайного стану стає жорстко обмеженим за часом, потребує безперервного одержання й оброблення значної за обсягом інформації, узгодженості та взаємодії дій органів управління сил, що залучаються для вирішення поставлених завдань. Зазначене на пряму залежить від обґрунтованості функціональної структури системи управління військового командування в умовах надзвичайного.

Таким чином, у практиці обґрунтування структури системи управління військового командування в умовах надзвичайного стану має місце протиріччя, між потребами обґрунтування функціональної структури системи управління військового командування та обмеженими можливостями існуючих методик, що можуть застосовуватися для цього.

В рамках усунення протиріччя постає наукова завдання, яке полягає в удосконаленні методики обґрунтування функціональної структури системи управління військового командування яка забезпечить максимально повне врахування умов надзвичайного стану та значущих факторів, що впливають на досягнення мети дій.

У межах проведеного дослідження отримані наступні наукові результати:

– удосконалена методика обґрунтування функціональної структури системи управління військового командування. Наукова новизна методики на відміну від існуючих, полягає у використанні заснованого на математичному апараті синтезу структур методу вироблення рішення, який дозволяє упорядкувати процес вибору раціональної структури системи управління з покроковим проведенням моделювання її функціонування та одержанням оцінок можливості її реалізації з врахуванням імовірних дій сторін під час виконання завдань за призначенням;

– отримала подальший розвиток модель функціональної структури системи управління військового командування під час дій з охорони правопорядку в районі надзвичайного стану. Наукова новизна моделі полягає у використанні математичного апарату моделювання структур інформаційних систем для попереднього визначення шуканих варіантів доцільних структур системи управління з наступним уточненням можливості їх реалізації на підставі аксіоматичних основ теорії складних систем і дозволяє аналізувати структурно-функціональні складові системи управління військового командування залежно від завдань та функцій сил охорони правопорядку.

Практичним результатом є розроблені рекомендації та пропозиції щодо функціональної структури системи управління військового командування в умовах надзвичайного стану. Їх практична цінність полягає у обґрунтованому порядку визначення елементів системи управління військового командування та зв'язків між ними, що потрібні для досягнення мети нормалізації обстановки в умовах надзвичайного стану з проведенням багатокритерійної оцінки можливостей системи управління у визначеному оснащенні пунктів управління

(основних та допоміжних) різних рівнів управління для виконання службово-бойових завдань за умов надзвичайного стану.

Розроблені науково обґрунтовані рекомендації, щодо удосконалення функціональної структури системи управління військового командування в умовах надзвичайного стану мають практичну цінність (значущість) та включають:

– рекомендації щодо застосування розробленої методики при визначенні та обґрунтуванні системи управління військового командування для умов надзвичайного стану;

– пропозиції щодо функціональної структури управління військового командування для умов надзвичайного стану;

– рекомендації щодо оцінювання можливостей та якості створеної системи управління військового командування у визначеній структурі з урахуванням перспектив її впровадження.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості безпосереднього використання розробленої методики обґрунтування функціональної структури системи управління військового командування при підготовці та під час дій сил охорони правопорядку з введенням надзвичайного стану, що дозволяє штабу обґрунтувати необхідні рекомендації за умов обстановки, що складається.

Таким чином, мета дисертаційного дослідження, що полягає в підвищенні ефективності інформаційного забезпечення системи управління військового командування для умов надзвичайного стану, досягнута.

УДК 355.535

Карпенко Сергій Іванович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник;

Лисенко Олександр Васильович старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ОБґРУНТУВАННЯ СПОСОБІВ ПОШУКУ ДИВЕРСІЙНО-РОЗВІДУВАЛЬНИХ ГРУП ПРОТИВНИКА

Основними особливостями збройних конфліктів сучасності являються осередковий характер ведення бойових дій, відсутність суцільної лінії фронту, як рубежу протистояння сторін, постійного безпосереднього бойового зіткнення військ, розмиті кордони між фронтом та тилом, наявністю постійної прихованої та відкритої боротьби, дії в обстановці, коли скрізь фронт. У сучасних умовах армії провідних країн світу в ході ведення бойових дій

особлива роль (значення) приділяють застосуванню повітряних десантів (ПД), диверсійно-розвідувальним формуванням та іррегулярним формуванням, які відіграють головну роль, щодо досягнення успіху проведення операцій. Під час підготовки та в ході агресії з метою дестабілізації обстановки, ускладнення проведення мобілізаційних заходів та оперативного розгортання військ, ізоляції поля бою, ускладнення здійснення маневру, порушення управління військами та зброєю, роботи тилу та інше противник буде здійснювати широкомасштабні диверсійно-розвідувальні, терористичні та інші підривні акції в смугі відповідальності оперативних об'єднань (з'єднань).

Досвід ведення бойових дій у збройних конфліктах показує, що незаконні збройні формування (НЗФ) завдавали немало проблем військам, які в багатьох випадках були не достатньо підготовлені для ведення боротьби з ними. Сьогодні боротьба з диверсійно-розвідувальними силами (ДРС) противника і НЗФ у ході підготовки і ведення бойових дій представляє собою складне завдання, при цьому одним із складних етапів боротьби з ними являється їх виявлення, пошук та знищення.

Вибір способу ведення бойових дій, щодо пошуку та знищення ДРС противника і НЗФ необхідно здійснювати виходячи із пошукових заходів та обстановки, яка склалася у відповідності до найбільш доцільного способу ведення пошуку. Під пошуковою ситуацією слід розуміти обстановку та умови проведення пошуку, які характеризуються наявністю та об'ємом інформації про склад, положення, напрямок та швидкість руху об'єкта пошуку, на їх основі визначаються розміри району пошуку та завдання військам. При цьому пошукова ситуація може характеризуватись вибором способу огляду місцевості, траєкторії руху та шикування бойового порядку сил і засобів, які залучаються до проведення пошуку.

Аналіз досвіду боротьби з ДРС противника і НЗФ показує, що спосіб огляду місцевості в ході проведення пошуку може бути суцільним, вибіркоким, за напрямками та за об'єктами.

Так, під час суцільного пошук – оглядається вся місцевість району, в якому за наявними даними переховується противник. Під час вибіркового пошуку – оглядаються окремі ділянки місцевості, окремі напрямки, частина населеного пункту, окремі будівлі і споруди, де найбільш ймовірно знаходження противника або послідовно за ділянками увесь район. Пошук за напрямками - огляд, який полягає, як правило у огляді місцевості, що забезпечує достовірний огляд усієї площі району пошуку з одноразовим потраплянням кожної точки району в зону виявлення. Крім того, під час пошук за напрямками пошукові зусилля рівномірно розподіляються по усьому району пошуку по ділянках з циклічним повторенням їх огляду через різні проміжки часу. Пошук за об'єктами – це огляд місцевості, під час якого, траєкторія руху підрозділу, що проводить пошук, носить випадковий (хаотичний) характер. У

процесі проведення пошуку з однаковою ймовірністю можуть оглядатись, як оглянуті так і не оглянуті ділянки (об'єкти) району.

Пошук зазвичай проводиться в блокованому або не блокованому районі, відповідно до умов, які визначають два основних типи пошукових заходів: пошук в заданому районі та пошук в районі виявлення. Пошук в заданому районі, як правило, здійснюється з метою виявлення різних типів об'єктів: точкових (площинних), стаціонарних (малорухомих, рухомих).

УДК 355.40

Карпенко Сергій Іванович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник;

Луньов Олексій Юрійович, викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ДІЇ ПІДРОЗДІЛУ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ КОНТРЗАСАДНИХ МАНЕВРІВ

Як свідчить досвід локальних війн і збройних конфліктів, що мали місце у світі за останні роки, збройна боротьба охоплює не лише лінію зіткнення військ, але і усю глибину його бойових порядків. Поразка військ на усю їх глибину стала можливою не лише завдяки сучасним засобам ураження, але і завдяки спеціальним діям розвідувальних підрозділів.

Одним із способів виконання спеціальних завдань розвідувальними підрозділами і іррегулярними (партизанськими, незаконними збройними) формуваннями є проведення засідок, з метою нанесення втрат противнику.

Профілактичні заходи контр засадних дій – це комплекс заходів що проводяться частинами і підрозділами, які спрямовані на зниження ймовірності проведення противником засідок на маршрутах руху своїх військ.

Контрзасадний маневр це маневр силами (частиною сил) підрозділу і вогнем, під час нападу противника із засідки, з метою виходу з під його вогню (зони вогневого ураження противника) або знищення засідки. Контрзасадний маневр проводиться підрозділом самостійно або з підтримкою доданих чи підтримуючих його підрозділів (вогневих засобів).

Існує декілька способів проведення контр засадного маневру, які можуть проводитись окремо або в комплексі: відхід, обхід, атакуючі дії.

Під час відкриття вогню противником із засідки необхідно: відкрити вогонь із усіх видів зброї по ймовірних місцях розміщення вогневих засобів, спостерігачів – трасуючими або запалювальними боєприпасами. Вогонь необхідно вести довгими чергами (перший магазин, стрічка кулемета), подавити вогнем противника. Командиру РД доповісти про потрапляння в

засідку по особистій радіостанції та одночасно навідник (водій, механік-водій), повинен доповісти, старшому начальнику про потрапляння в засідку, визначеним коротким сигналом, використовуючи бортову радіостанцію, з точним визначенням свого місця знаходження, що дозволить командуванню негайно (миттєво) прийти на допомогу.

При потраплянні в засідку необхідно:

– По-перше створити щільний вогонь по противнику, подавити його вогневі засоби та перехопити ініціативу на себе;

– По-друге надати змогу під прикриттям відійти дозору (підгрупі, розрахунку), який опинився ближче до противника (знаходиться в зоні вогневого ураження);

– По-третє змусити відійти противника чи обійти, атакувати або ж відійти самій групі, в залежності від обстановки, яка склалась (при цьому забравши своїх поранених, вбитих та їхню зброю і спорядження).

А саме головне всі дії повинні бути організованими, чіткими та під єдиним керівництвом командира.

Успіх проведення контр засадних маневрів полягає у контролі над ситуацією, здібностей командира, швидко думати та приймати правильне рішення для вирішення ситуації, яка склалася, а також від рівня підготовки кожного військовослужбовця та бойового злагодження всього підрозділу (групи).

УДК 623.454.5

Касьян Сергій Вікторович, старший викладач кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Василевський Станіслав Вадимович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, солдат.

РОЗРОБКА НАВЧАЛЬНОГО ФІЛЬМУ “ПОРЯДОК ЗАПУСКУ ДИМОВОЇ МАШИНИ ТДА-М”

Інформаційна технологія – процес, який використовує сукупність засобів і методів збору, накопичення, обробки та передачі даних (первинної інформації) для отримання інформації нової якості про стан об'єкту, процесу або явища (інформаційного продукту).

Інноваційні технології в наш час швидко розвиваються і зумовлюють кардинально змінювати освітні організації з навчального процесу. Підготовка висококваліфікованих фахівців Збройних Сил не можлива без удосконалення освітнього процесу. Проходять роки але разом з ним підготовка військових фахівців повинна бути на вищому рівні – для цього пропонуємо впроваджувати навчальні фільми для кращого засвоєння матеріалу, а також візуального прикладу роботи.

З метою підвищення якості навчання курсантів в процесі навчальних занять з дисципліни “Засоби аерозольного маскування та вогнеметна зброя” пропонується переглядати навчальний фільм “Порядок запуску димової машини ТДА-М”.

Фільм буде сприяти кращому засвоєнню вивченого матеріалу, закріпленню отриманих знань, створюючи яскраві опорні моменти, допомагати закарбувати логічну нитку матеріалу, систематизувати вивчений матеріал. Переглядання фільму буде мати низку переваг: можливість огляду в будь-який час; перегляду декілька разів; змогу поетапного вивчення як самої машини, так і роботи на ній, а також вивчення даного матеріалу при дистанційному навчанні.

В фільмі буде показано: порядку підготовки та роботи димової машини ТДА-М до аерозольного маскування; послідовність дій роботи обслуги при аерозольному маскуванні на димовій машині ТДА-М; завершення роботи, а саме аерозольного маскування димової роботи ТДА-М.

УДК 378:623

Касьян Сергій Вікторович, старший викладач кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Максимович Кирило Сергійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

РОЗРОБЛЕННЯ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ З ПИТАНЬ ВИВЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ОБЛАДНАННЯ ТА БАЗОВОГО ШАСІ ДИМОВОЇ МАШИНИ ТДА-2М

Віртуальний тур – послідовність декількох об'єднаних панорамних фотографій, між якими, в процесі перегляду, можна візуально переміщуватись, використовуючи спеціальні переходи, і взаємодіяти з об'єктами, що є частиною зображення, з метою отримання додаткової інформації.

В умовах науково-технологічного прогресу постають питання, щодо нових способів представлення інформації. Використання мультимедійних технологій надає нові можливості для організації навчального процесу, це робить 3D-тури найбільш ефективними та наочними засобами представлення навчальної інформації на сьогоднішній день.

Використання 3D туру полегшить сприйняття та допоможе краще вивчити необхідний матеріал питань обладнання та базового шасі димової машини ТДА-2М. Перевагами віртуального туру є:

- окрема інтернет-сторінка сучасного формату HTML, адаптивна на будь-яких пристроях (ПК, ноутбуки, планшети, смартфони), без проблем працює на яких завгодно браузерях, не потребує додаткових плагінів (flash player);
- складений тур не потребує постійного технічного обслуговування, але в будь-який момент тур можна переробити і доробити (оновити, додати нові панорами, змінити керування тощо);
- інтерактивне меню панорам, яке для зручності навігації можна розділити по категоріях в окремі групи;
- панель управління з кнопками керування туром;
- різноманітні точки переходу між панорамами з унікальними ефектами;
- інформативні кнопки у вибраних місцях які відкривають фотогалереї, текстові описи, відео-аудіо файли, посилання на сторінки веб-сайтів тощо.

Віртуальний тур з питань спеціального обладнання та базового шасі димової машини ТДА-2М, дасть можливість курсантам краще засвоїти матеріал з дисципліни “Засоби аерозольного маскування та вогнеметна зброя” в плані технічної складової.

УДК 355.45:623.765.(043.3)

Колянда Валерій Вікторович, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ РАПТОВОСТІ ДІЙ ФОРМУВАНЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ ІЗ ВІДСІЧІ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Російська Федерація, порушуючи норми та принципи міжнародного права, двосторонні та багатосторонні угоди, анексувала Автономну Республіку Крим і Севастополь, окупувала окремі райони Донецької та Луганської областей. Приблизне число жертв в Україні від бойових дій оцінюють від 35 до 40 тисяч. Із них – понад 7 тисяч загиблих (цивільних і українських військових). Майже 1,5 мільйона мешканців Сходу України вимушено покинули домівки. Знищено інфраструктуру окупованих регіонів, 27 % промислового потенціалу Донбасу незаконно переміщено до Росії.

На теперішній час залишається ймовірність відкритого широкомасштабного вторгнення збройних сил Російської Федерації на територію України, або активізація локальних дій сил спеціальних операцій агресора.

Національна гвардія України (НГУ) відповідно до свого призначення та завдань бере участь у взаємодії зі Збройними Силами України у відсічі збройної агресії проти України та ліквідації збройного конфлікту шляхом ведення воєнних (бойових) дій, а також у виконанні завдань територіальної оборони.

Ефективність виконання військовими формуваннями та правоохоронними органами бойових завдань на початку антитерористичної операції (АТО) на території Донецької та Луганської областей, що триває по теперішній час і має назву операції об'єднаних сил (ООС), виявилась недостатньою, про що свідчать низька результативність та значна кількість втрат особового складу, озброєння і техніки.

Підвищити ефективність бойового застосування формувань НГУ у СпО із відсічі збройної агресії можливо завдяки врахуванню чинників раптовості. Відомо, що раптовість є одним із найважливіших принципів воєнного мистецтва, вона полягає у виборі найбільш сприятливого моменту (часу) для застосування сил та засобів з метою захоплення ініціативи і переваги над противником. Раптовість дозволяє застати противника зненацька, викликати в його бойових порядках паніку, паралізувати волю до опору, різко знизити боєздатність, дезорганізувати управління, створити сприятливі умови для здобуття успіху за найменших втрат своїх сил.

Найбільшого успіху військові формування і правоохоронні органи досягали у разі врахування під час проведення операцій чинників раптовості. Підтвердженням тому є операції зі звільнення Маріуполя, Краматорська, Дружківки, Лисичанська, Рубіжного, Северодонецька, Попасної, Красного Лиману, бої за Саур-Могили, а також всім відомий рейд 95-ої окремої аеромобільної бригади Збройних Сил (ЗС) України.

Досвід проведення ООС на Сході України засвідчив необхідність вдосконалення тактичних прийомів та способів дій військових формувань врахуванням чинників раптовості.

Таким чином визначення чинників раптовості, розроблення сукупності показників і критеріїв, моделі дій формування НГУ у СпО із відсічі збройної агресії з урахуванням чинників раптовості та відповідної методики є актуальним.

Напрямок подальшої роботи є визначення сукупності чинників досягнення раптовості дій формувань НГУ у СпО із відсічі збройної агресії, їх ранжирування та виокремлення більш значущих.

УДК 623

Кужелович Віктор Іванович, старший викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України.

ЗАЛЕЖНІСТЬ БОЙОВОЇ ГОТОВНОСТІ ЧАСТИН НГУ ВІД ТЕРМІНУ ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПАРКУ МАШИН

Бойова готовність машини це її справність, наявність підготовленого водія (екіпажу), укомплектованість необхідними запасними частинами, інструментом, пристроями із установленими табелями та нормами, заправлення паливом, мастильними та іншими експлуатаційними матеріалами, необхідними для виконання завдань.

Бойова готовність машин досягається шляхом:

- суворого дотримання вимог і правил їх експлуатації, які встановлені нормативно-технічною документацією;
- своєчасного і якісного ремонту машин, що вийшли з ладу або пошкоджені;
- своєчасного і повного забезпечення військових частин майном та його раціонального використання;
- створення і дотримання в постійних і польових парках та їх елементах установленого порядку, який забезпечує виконання всіх технічних вимог з підготовки до використання, технічного обслуговування, зберігання та ремонту машин;
- підтримання рухомих засобів ремонту і технічного обслуговування в постійній готовності до виконання поставлених завдань;
- високого рівня спеціальної підготовки водіїв та інших спеціалістів автомобільної служби.

Показники технічного стану машин в процесі експлуатації змінюються від номінальних значень, що відповідають технічним умовам на новий транспортний засіб, до граничних значень.

Для обґрунтування ефективності використання машин, у тому числі їх технічного обслуговування (ТО) і поточного ремонту (ПР), необхідно знати характер зміни показників технічного стану протягом періоду експлуатації машини. Машина у процесі експлуатації перебуває в безлічі технічних станів. Послідовно переходячи з одного стану в інший, машина проходить шлях, що відокремлює її працездатний стан від непрацездатного. Час, що витрачається на цей шлях, називається ресурсом машини.

В сучасних умовах актуальною проблемою службово-бойової діяльності частин є визначення економічного терміну «життя» машини, тобто періоду, в рамках якого капітальний ремонт або експлуатація її залишається ефективною.

Практичні дослідження зводяться до того, як довго можна експлуатувати машину поки вона залишається в боєготовному стані. Така постановка питання має місце, поки техніка не почне нести збитки або її буде небезпечно використовувати.

Викладене вище дозволяє зробити наступні висновки:

– пробіг і витрати на ТО і ПР автомобіля тісно пов'язані з коефіцієнтом його технічного використання. Залежність зміни цього коефіцієнта від часу експлуатації автомобіля носить експоненційний характер;

– експлуатацію автомобіля доцільно припиняти в момент часу коли витрати на утримання перевищують ефективність використання, а коефіцієнт технічної готовності менше мінімального.

Підвищення коефіцієнта технічної готовності досягається:

– своєчасним і якісним проведенням технічного обслуговування і ремонту рухомого складу;

– застосуванням передового агрегатного методу ремонту;

– організацією постів діагностики з метою своєчасного визначення несправностей автомобілів;

– забезпеченням поступового, рівномірного виходу машин в ремонт, своєчасне відновлення несправних машин;

– розвитком виробничо-технічної бази ПТОР;

– високою ступінню навчання водійського складу молодших спеціалістів

– дотриманням встановлених правил технічної експлуатації рухомого складу.

На ефективність парку частини основний вплив здійснюють наступні фактори:

– структура автопарку. Рівень спеціалізації і концентрації ;

– організація технології технічного обслуговування та ремонту;

– забезпеченість матеріально-технічними засобами;

– обсяг і структура перевезень;

– форми і методи організації управління.

Отже, підвищити бойову готовність парку можливо за допомогою проведення наступних заходів:

– використання внутрішніх ресурсів, збільшення коефіцієнта технічної готовності і коефіцієнта використання парку;

– проведення капітального ремонту рухомого складу;

– списання неефективних автомобілів;

– списання старих автомобілів і заміна їх таким же числом нових;

– зростання облікового складу парку нових автомобілів;

– збільшення часу в наряді, скорочення простоїв в справному стані;

– використання внутрішніх джерел, скорочення простоїв в справному стані.

УДК 355

Лаврут Тетяна Валеріївна, кандидат географічних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (систем управління військами) Наукового центру Сухопутних військ Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного;

Лаврут Олександр Олександрович, доктор технічних наук, доцент, професор кафедри тактики Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного;

Ожаревський Володимир Анатолійович, кандидат військових наук, начальник кафедри тактики Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

ІНФОРМАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНИМ ОБМІНОМ МІЖ ПОСАДОВИМИ ОСОБАМИ ПІД ЧАС ЛІКВІДАЦІЇ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

Сьогодні кількість та масштаби надзвичайних ситуацій (НС) техногенного та природного походження в світі збільшуються. Професійні аварійно-рятувальні служби і спеціальні (воєнізовані) служби у разі виникнення НС залучаються для термінового реагування. Для ліквідації наслідків НС можуть залучатися частини та підрозділи Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законів України. В цих умовах на перший план виходить швидке та ефективне управління всіма залученими підрозділами в критичних умовах.

Зв'язок є основним процесом, що забезпечує безперервне управління всіма залученими підрозділами під час ліквідації наслідків НС. Система зв'язку має забезпечувати надійне та своєчасне передавання наказів, розпоряджень, команд, сигналів та донесень на всіх етапах дій органів управління та підрозділів Оперативно-рятувальної служби (ОРС) цивільного захисту (ЦЗ).

Процес обміну інформацією (зв'язок) між пунктами управління та різними посадовими особами підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та інших силових структур під час ліквідації НС відбувається за допомогою засобів зв'язку та телекомунікації. Ефективність та якість управління підрозділами ОРС ЦЗ та їх взаємодія з іншими силовими структурами може бути суттєво покращена за рахунок використання багатofункціональної інформаційно-управляючої системи. Основою такої системи може стати інформаційна технологія (ІТ) як один з найважливіших чинників, що впливає на ефективність управління підрозділами різних рівнів.

В доповіді пропонується інформаційна технологія управління інформаційним обміном в телекомунікаційній мережі критичного призначення, яка складається з наступних етапів: збір, обробка, зберігання, ранжування, передача та використання інформації.

Запропонована технологія допоможе на етапі передачі даних і взаємодії підрозділів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту та інших силових структур забезпечити більш якісний вибір необхідних параметрів і характеристик інформаційних потоків між пунктами управління, обирати математичні моделі підсистеми передачі інформації з метою оптимального розподілу потоків в наявній системі зв'язку для своєчасного доведення інформації із забезпеченням гарантованої якості в будь-яких умовах обстановки.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення та удосконалення параметрів, властивостей, характеристик та математичних моделей інформаційних потоків.

УДК 355.413

Лисенко Олександр Васильович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України;

Карпенко Сергій Іванович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ПОРЯДОК ВИВЧЕННЯ І ОЦІНКИ МІСЦЕВОСТІ, ВИБІР ТА ПРИЗНАЧЕННЯ ОРІЄНТИРІВ

Бойовий досвід проведення антитерористичної Операції Об'єднаних Сил (ООС) і практика бойової та спеціальної підготовки свідчать, що успіх бою залежить від ретельності і повноти його організації. Це положення набуває особливо важливого значення в сучасних умовах через різке скорочення часу на організацію бою.

Бій командир взводу (відділення) організовує, як правило, на місцевості. Коли за умовами обстановки виїхати на місцевість неможливо, ця робота проводиться за картою або на макеті місцевості. Однак і в цьому випадку потрібно прагнути уточненню завдання підлеглим і організацію взаємодії провести на місцевості.

Вивчення і оцінювання місцевості в інтересах організації вогню є частиною оцінювання обстановки, що проводиться командиром взводу (відділення) при організації бою або розвідки місцевості.

Особлива увага приділяється вивченню місцевості на рубежі атаки і в напрямку наступу противника, визначення рубежів, з яких повинен відкриватися вогонь з танків, бронетранспортерів, бойових машин піхоти. Стрільба при цьому повинна вестися з урахуванням умов місцевості так, щоб снарядами бойових машин не були вражені розташовані попереду свої підрозділи.

У всіх випадках при вивченні місцевості слід передбачати можливість дій на ній в умовах сильного задимлення та пожеж, а також вночі. Необхідно визначити місцеві предмети, які можуть бути видні на тлі неба в диму, сутінках і вночі, вжити заходів для забезпечення правильних напрямків стрільби в цих умовах.

Загальноприйнятим є порядок вивчення та оцінки місцевості спочатку в розташуванні противника, потім в районі своїх підрозділів.

При вивченні місцевості в розташуванні противника командир взводу (відділення) визначає:

- місця ймовірного розміщення елементів бойового порядку противника і його вогневих засобів;
- характер можливих дій противника;
- на яких напрямках, рубежах, за якими ділянками і районам, які види вогню доцільно застосувати;
- орієнтири і рубежі (ділянки), де може бути досягнуто найбільшої поразки противника зосередженим і загороджувальним вогнем.

При вивченні і оцінюванні місцевості в розташуванні своїх підрозділів командир взводу (відділення) визначає найбільш доцільне використання місцевості для створення системи вогню і спостереження.

За глибиною орієнтири призначаються, зазвичай, на рубежах дійсного вогню озброєння свого підрозділу та доданих засобів.

Наприклад, для стрілецької зброї орієнтири зручно мати на дальностях 400-600 і на 800-1000 м, для БТР (БМП), танків, артилерійських знарядь і ПТУР – на дальностях 400-600, 1000-1500 і 2000-2500 м, а для стрільби на великі дальності – на 3500-5000 м.

На роту може бути призначено в наступальному бою 4-6, а в оборонному 2-4 єдиних орієнтирів; номери цих орієнтирів є загальними для всіх підрозділів. При необхідності командири підрозділів можуть призначати додаткові орієнтири, яким присвоюються умовні найменування без зазначення номерів.

Таким чином:

1. Для більш чіткого управління підрозділами та вогнем під час бою, в розвідці призначаються єдині орієнтири, кодуються топографічні карти та місцеві предмети. В якості орієнтира вибираються добре видимі вдень і вночі та найбільш стійкі від руйнування місцеві предмети. Орієнтири призначаються і нумеруються справа наліво та за рубежами від себе в бік противника. За глибиною орієнтири призначаються:

- в наступі на всю глибину бойового завдання взводу (відділення) з урахуванням досяжності його вогневих засобів;
- в обороні на глибину досяжності вогневих засобів взводу (відділення).

2. Для взводу (відділення) орієнтири призначаються за рубежами:

- перший: на передньому краї оборони противника і в найближчій його глибині (до 200 м),

- другий: на глибині 500-600 м,
- третій: 800-1000 м;
- для танків і ПТУР на передньому краї і в найближчій глибині 400-600, 1000-1500, 2000-2500 м відповідно.

Один з добре видимих орієнтирів призначається основним. Він повинен знаходитися, як правило, в центрі фронту наступу (смуги вогню або спостереження) на дальності 2500-3000 м.

Кількість орієнтирів залежить від виду бою, що застосовуються приладів спостереження і має бути достатнім для забезпечення швидкого і надійного цілевказівки.

3. Перед фронтом наступу взводу (відділення) необхідно мати тричотири, а в обороні чотири-шість орієнтирів на трьох-чотирьох рубежах.

УДК 355.535

Лисенко Олександр Васильович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України;

Карпенко Сергій Іванович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА РОБОТА В РОТІ ОПЕРАТИВНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПРИ ВИКОНАННІ БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ

Сучасний бій, що характеризується складною і швидкозмінною обстановкою, що висуває до збору та обробці розвідувальних відомостей та до їх добування високі вимоги.

Робота щодо збору і особливо по обробці розвідувальних відомостей повинна здійснюватися на основі глибоконаукових принципів дослідження, що розглядають всі явища в їх залежності, взаємообумовленості, безперервному русі і зміні.

Суть інформаційно – аналітичної роботи щодо збору і обробці розвідувальних відомостей полягає в тому, щоб шляхом збору, аналізу і зіставлення окремих розрізнених фактів, порівняння їх з наявними у командира розвідувальними даними зробити обґрунтовані висновки, які розкривають в цілому істинну картину обстановки, що склалася, зміст тих або інших заходів, що проводяться озброєними злочинцями, бойовиками чи противником.

Командир взводу розвідувальні відомості отримує від свого спостерігача і від командирів відділень у доповідях про виконання ними бойових завдань. Зібрані відомості він перевіряє і уточнює особистим спостереженням. Уточнені

таким чином розвідувальні відомості командир взводу повідомляє командир роти у доповіді про хід виконання бойового завдання або на його вимогу.

До командира роти оперативного призначення розвідувальні відомості надходять: від командирів взводів, спостерігачів, спостережних постів, від старшого командира (начальника) та взаємодіючих підрозділів (органів і оперативних підрозділів МВС, СБУ). Крім того, командир роти, як і командири взводів, особисто веде спостереження за незаконним збройним формуванням (противником), діями сусідніх та взаємодіючих підрозділів (органів).

Спеціальних документів з обліку розвідувальних відомостей у взводі й роті не ведеться. Всі здобуті розвідувальні відомості наносяться на робочу карту (схему місцевості). Найбільш повно і якісно процес збору і обробки інформації здійснюється у штабах, починаючи з батальйонного рівня.

Обробку розвідувальних відомостей доцільно починати в такому порядку:

- нанести їх на робочу карту із зазначенням джерела та часу їх отримання;
- ознайомитися зі змістом відомостей, визначити їх терміновість і цінність;
- занести відомості до журналу обліку в хронологічному порядку і систематизувати їх за об'єктами розвідки;
- зіставити отримані дані з наявними даними з інших джерел з того ж об'єкту;
- проаналізувати їх і визначити ступінь достовірності;
- виділити все нове, що містить в собі донесення;
- визначити, які відомості потребують перевірки чи уточнення;
- узагальнити інформацію, сформулювати висновки для доповіді командир роти, а також визначити, про що необхідно інформувати свої підрозділи і сусідів.

Завершальним етапом обробки розвідувальних даних є їх узагальнення. Воно полягає в підсумовуванні всіх даних про характер дій НЗФ (противника) і найважливіших об'єктах. На основі підсумованих даних робляться висновки про противника з необхідними розрахунками для доповіді командир роти.

Під час аналізу слід уникати поспіху та вихоплювання окремих фактів з донесень. Надійшли відомості необхідно всебічно вивчити, зіставити з даними, що надійшли в різний час із інших джерел.

Висновки про ступінь достовірності розвідувальних відомостей робляться без квапливості і дуже обережно. Їх необхідно зіставити з іншими даними, проаналізувати обстановку, в якій вони були здобуті, врахувати надійність джерела і його можливості.

При виникненні сумнівів у достовірності отриманих відомостей необхідно негайно організувати їх перевірку всіма можливими засобами і способами. В одному випадку для цього потрібно поставити додаткові завдання

вже діючим органам або вислати новий розвідувальний орган, в іншому – запросити вищестоящий штаб або сусідів.

Показання затриманих, полонених, перебіжчиків і місцевих жителів підлягають обов'язковій перевірці у всіх випадках.

На закінчення слід зазначити, що збір і обробка розвідувальних відомостей взаємопов'язані і становлять єдиний процес творчого мислення командира.

УДК 358.421:355.426.4

Луньов Олексій Юрійович, викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

МОДЕЛЬ РАЦІОНАЛЬНОГО ЗАСТОСУВАННЯ ГРУПИ РОЗВІДУВАЛЬНИХ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ МУЛЬТИКОПТЕРНОГО ТИПУ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ З ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ СИЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

У разі виникнення масових заворушень Національна гвардія відіграє роль стримуючої сили під час проведення попереджувальних заходів та виступає як основна складова зведеного загону УМВС, що створюється для проведення СО з їх припинення. Одним із завдань спеціальної операції з припинення масових заворушень є завдання проведення розвідки. Ефективність розвідки залежить від особливостей умов обстановки та повноти використання можливостей розвідувальних підрозділів сил НГУ. Завданням розвідки є своєчасне забезпечення штабу СО розвідувальними даними. До засобів із найбільшою оперативністю збору інформації відносяться БПЛА. Тобто ефективність розвідки залежить від ефективності застосування БПЛА в СО з припинення масових заворушень.

В основі моделі раціонального застосування групи розвідувальних безпілотних літальних апаратів мультикоптерного типу під час виконання завдань з припинення масових заворушень силами Національної гвардії України, яка ураховує інтенсивність потоку подій, лежить рішення оптимізаційних задач (задача комівояжера та задача розбиття графа).

Для забезпечення розвідувальних дій використовується інформація, яка поступає від розвідувальних БПЛА. Група оперативного інформування проводить за допомогою ГІС «Інструмент» розташування на електронній карті місцевості ймовірних точок масових скупчень громадян, які підлягають розвідці. За допомогою ГІС «Інструмент» визначаються відстані між точками масових скупчень. У результаті отримується повнозважений граф, де вершини – це точки масових скупчень громадян, а ребра – це відстані між точками.

Рішення задачі комівояжера дозволяє отримати найкоротші шляхи між точками розвідки, що дозволить отримати раціональний варіант застосування БПЛА мультикоптерного типу під час розвідки. Якщо наявна кількість БПЛА та їх дальність польоту не дозволяє охопити всі точки розвідки виникає потреба в розбитті графа на підграфи. Особливістю задачі розбиття графу буде те що точка старту БПЛА буде загальною для всіх підграфів. Рішення цієї задачі дозволяє отримати раціональний варіант розподілу групи наявних БПЛА між всіма точками розвідки.

Проведена оцінка ефективності моделі застосування БПЛА при виконанні завдань із припинення масових заворушень силами Національної гвардії України показала, що використання її під час планування СО підвищує ефективність застосування на БПЛА на 18%.

УДК 355.02

Манжура Святослав Анатолійович, начальник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, полковник;

Кухарець Дмитро Валерійович, науковий співробітник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної гвардії України, підполковник.

ОБҐРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ ПРИНЦИПІВ СТВОРЕННЯ МІЖВІДОМЧИХ УГРУПУВАНЬ СИЛ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ УКРАЇНИ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Національна гвардія України є військовим формуванням з правоохоронними функціями, призначеним для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з іншими органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону України, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань, організованих злочинних груп та організацій.

У мирний час гвардія входить до складу сил безпеки і виконує правоохоронні функції, а також розвиває спроможності, необхідні для виконання завдань у складі сил оборони.

Із введенням воєнного стану НГУ приводиться в готовність до виконання завдань за призначенням в умовах дії правового режиму воєнного стану,

входить до сил оборони, виконує завдання та підпорядковується відповідно до положень Закону України "Про правовий режим воєнного стану" та Закону України "Про Національну гвардію України".

В Концепції розвитку сектору безпеки та оборони України визначаються та розмежовуються повноваження сил безпеки і сил оборони, визначається система командування, контролю та координації операцій сил безпеки і сил оборони, запроваджується всеосяжний підхід до планування у сферах національної безпеки і оборони, забезпечуючи у такий спосіб демократичний цивільний контроль над органами та формуваннями сектору безпеки і оборони.

НГУ, як складова сектору безпеки та оборони, буде входити до складу сил міжвідомчих угруповань для проведення спеціальних операцій.

Спеціальна операція – визначає форму дій і оперативного і тактичного рівня. Це залежить від рівня керівництва діями, кількості залучуваних сил та засобів, рівнем небезпек та загроз.

Спеціальна операція це – сукупність узгоджених і взаємопов'язаних за метою, місцем і часом розвідувально-пошукових, ізоляційно-обмежувальних, режимних, охоронних, інших заходів та бойових дій міжвідомчих угруповань сил безпеки і оборони, які проводяться в заданому районі за єдиним замислом і планом для виконання оперативного завдання з поновлення правопорядку, припинення терористичної діяльності, щодо пошуку, локалізації та знешкодження злочинців, терористів, диверсантів, незаконних збройних формувань тощо.

Міжвідомчі угруповання військ (сил) становлять складні організаційно-технічні системи. Наразі не сформовані основні принципи, яких необхідно дотримуватись для створення міжвідомчих угруповань військ сектору безпеки та оборони.

Тому виникає необхідність сформулювати та класифікувати принципи створення міжвідомчих угруповань військ (сил) сектору безпеки та оборони для проведення спеціальних операцій.

Аналіз останніх досліджень дозволяє зробити висновок, що сформульовані напрацювання не повною мірою забезпечують систему принципів, необхідних для створення міжвідомчих угруповань військ (сил) сил безпеки та оборони України, оскільки не враховують специфіки виконання завдань НГУ та інших суб'єктів сектору безпеки та оборони.

Для вирішення описаної проблеми потрібно сформулювати основні принципи створення міжвідомчих угруповань військ (сил) сектору безпеки та оборони.

Напрямок подальшого дослідження планується розробка системи принципів для створення міжвідомчих угруповань військ (сил) сектору безпеки та оборони України, розкриття їх зміст, проведення класифікації та систематизації, виходячи із специфіки виконання завдань НГУ та інших суб'єктів сектору безпеки та оборони.

УДК 623.454.7

Матикін Олексій Володимирович, старший викладач кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Баркая Руслан Віталійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, солдат.

ВПРОВАДЖЕННЯ МЕТОДИКИ ПІДГОТОВКИ ВОГНЕМЕТНИХ ПІДРОЗДІЛІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАННЯХ ЗА ДОСВІДОМ ОПЕРАЦІЇ ОБ’ЄДНАНИХ СИЛ

Ефективність бойового використання реактивних піхотних вогнеметів РПО-А (РПВ-16) з ураження типових цілей в значній мірі залежить від підготовки вогнеметників. Досвід використання вогнеметів у районі проведення Операції Об’єднаних Сил (ООС) показав низьку ефективність їх застосування ненавченим особовим складом, відсутності взаємодії з підрозділами, яким вони додані.

Проблема полягає у тому, що у сучасному бою, який характеризується виключною динамічністю, гострою боротьбою за ініціативність, вогнеметники для успішного виконання бойового завдання, як показав досвід ООС, не приносять очікуваного результату який зазначений у технічних характеристиках, щоб добитись максимального результату, необхідно затратити більшу кількість сил та засобів, а на сьогоднішній час кожна бойова одиниця має велике значення. Радянські посібники вже застарілі і не дають тієї повноти інформації для підготовки вогнеметних підрозділів сьогодення, а точніше в умовах сучасного ведення бойових дій. Провівши аналіз застосування і підготовки вогнеметників, прийшов до висновку, що для вирішення описаної проблеми пропонується розробити таку методику підготовки вогнеметників, у якій передбачено оволодіння таких навичок, як досконале знання матеріальної частини вогнемета, доведення до автоматизму володіння прийомами стрільби з різних положень, як з міста так і з укриття, володіння прийомами пересування на полі бою, правильного вибору та заняття місця для стрільби, обладнання та маскування позиції, швидкої її зміни, вміння вести безперервне спостереження за ціллю, а також своєчасно та правильно вибирати цілі для ураження, швидко та точно готувати дані для стрільби, вміти вести вогонь по різним цілям на різні відстані та вміло його коректувати, тактично правильно діяти на полі бою поодинокі, а також у складі штурмової

групи (загону), розвивати такі фізичні якості як силу, спритність, витривалість, а також чи мале значення має приділятися психологічній підготовці вогнеметника.

Можна побачити, що методика підготовки вогнеметника приділяє особливу увагу початкової підготовці вогнеметника (або виправлення помилок невмілих “досвідчених” вогнеметників), тобто результати роботи над методикою мають практичне спрямування та дають можливість більш ефективно готувати вогнеметників, що повністю вплине на хід виконання завдання штатними вогнеметними підрозділами.

У зв'язку з наведеною вище інформацією можна зробити висновок про необхідність впровадження розробленої методики підготовки вогнеметних підрозділів у Збройних Силах України, а також впровадження цієї методики у випадку створення вогнеметних підрозділів в інших військових формуваннях.

УДК 68.518

Матикін Олексій Володимирович, старший викладач кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Цеквава Владислав Андрійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, молодший сержант.

ВИКОРИСТАННЯ 3D ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ПРИ ВИВЧЕННІ ТАКТИКО-СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬКОВИХ ФАХІВЦІВ ВІЙСЬК РАДІАЦІЙНОГО, ХІМІЧНОГО, БІОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ

Стрімкий розвиток комп'ютерної техніки та пов'язаних з нею інформаційних технологій відчиняє нові напрямки інформатизації практично у будь-якій сфері людської діяльності. Не є виключенням і напрямок в освітньому процесі (бойової підготовці) з підготовки військових фахівців, а саме військ РХБ захисту. Однією з проблем у їх підготовці є недостатній рівень підготовки з тактико-спеціальних дисциплін за фахом. Ці труднощі можливо охарактеризувати недостатньою чисельністю досвідчених керівників занять, які мають розуміння у створенні сучасних технологій навчання, що у подальшому впливає на якість підготовки майбутніх фахівців за фахом, а також не зацікавленість навчаемого особового складу. Виходячи з цього виникла необхідність дослідження поставленої проблеми яка викликано наступним:

– по-перше, підвищити зацікавленість, тобто мотивацію до вивчення предмету, зробити навчаємого учасником процесу навчання;

– по-друге, підвищити рівень засвоєння навчального матеріалу можливо шляхом використання комп'ютерної графіки та моделювання.

Вирішення вказаного протиріччя бачиться у створенні та використанні електронних засобів навчання (ЕЗН) при підготовці фахівців військ РХБ захисту.

Таким чином визначена наступна мета:

– розробка 3D моделі дій підрозділів РХБ розвідки (як приклад) в системі автоматизованого проектування (САПР) Autodesk Inventor та візуалізація анімації для створення ЕЗН, що спрямовано на підвищення рівня засвоєння інформації та спрощення вивчення тактики дій конкретного підрозділу;

– проведення порівняльного аналізу рівня знань навчаємого до і після використання ЕЗН;

– надання рекомендацій щодо впровадження сучасних технологій навчання у повсякденне використання.

Впровадження нових сучасних засобів навчання, які зможуть не тільки підвищувати якість знань навчаємих, але і будуть зацікавлювати та мотивувати навчаємих служити у військах РХБ захисту та застосовувати отриманні знання.

Такий успіх можливий завдяки використанню сучасної комп'ютерної графіки та через легкість розуміння графічної мови у порівнянні із друкованим текстом у підручнику або розповіддю керівника заняття, яку потрібно зрозуміти, що не завжди виходить через необхідність повного акцентування уваги навчаємого на словах керівника заняття. Для цього навчальний матеріал повинен зацікавити навчаємого. Тільки так можна отримати позитивний результат. В іншому випадку намагання керівника заняття будуть марними.

Головною перевагою сучасної комп'ютерної графіки є можливість наочно показати навчальні дії, динаміку дій, а не просто як статичний “малюнок”, плакат, ілюстрація у підручнику. За допомогою неї можна відобразити, як приклад дії командира взводу РХБ розвідки (від отримання завдання до віддачі бойового наказу) та й дії особового складу підрозділу РХБ розвідки за різних умов обстановки.

Тобто тримірна графіка з додаванням відеоматеріалів дозволяє цілком і повністю відобразити реальні дії підрозділу РХБ розвідки з урахуванням досвіду та сучасних загроз.

Відеофільми можна розглядати, як комп'ютері кожному навчаємому так й власних гаджетах або у спеціальних класах використовуючи мультимедійні проектори та інтерактивні дошки.

Як висновок можна сказати, що впровадження 3D інформаційних технологій у процес підготовки військових фахівців за фахом при вивченні тактико-спеціальних дисциплін підтверджує їх ефективність, яка була підтверджена під час проведення порівняльного аналізу результатів навчання з

дисципліни. Тобто данні проекти дозволяють наочно демонструвати увесь спектр дій, як командира підрозділу так і навчаемого особового складу при виконанні завдань за призначенням.

УДК 341.16

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Білоус Ірина Андріївна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

ПРАВОВА ОСНОВА УЧАСТІ УКРАЇНИ В МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЯХ ЗА ПІДТРИМКИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ

Організація Об'єднаних Націй (ООН) є однією із найвизначніших міжнародних організацій, вона була створена з метою підтримки миру і міжнародної безпеки, а також розвитку співробітництва між державами. Україна була однією з перших держав, яка взяла участь в даній організації, на той час в якості делегації. В даний час Україна надає виключного значення питанню зміцнення співпраці з ООН як центру багатосторонніх зусиль у вирішенні складних та комплексних викликів. Україна потребує впровадження підсумкових документів самітів ООН з питань сталого розвитку, подальшого реформування ООН, підвищення ефективності її діяльності.

Свою співпрацю з ООН, Україна закріпила в Законі України «Про участь України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки» від 23 квітня 1999 № 613-XIV. Його прийняття суттєво спростило механізм з'ясування питань стосовно участі українського військового контингенту в миротворчих місіях під егідою ООН. Також в ньому визначено умови участі України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки. Встановлено, що Україна виключно на умовах, зазначених у рішенні Президента України, що схвалюється Верховною Радою України у випадках, передбачених Конституцією та законами України, та у порядку, встановленому цим Законом, бере участь у міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки ООН, рішення на проведення яких прийнято Радою Безпеки ООН.

Також Указом Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 квітня 2009 року «Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України» визначається пріоритетна мета участі держави у міжнародній миротворчій діяльності, завдання та механізми реалізації національних інтересів у цьому процесі. Метою ж даної стратегії є: запобігання

виникненню міждержавних або внутрішніх збройних конфліктів; надання гуманітарної допомоги населенню, яке постраждало внаслідок міждержавних або внутрішніх збройних конфліктів; усунення загрози миру, порушень миру чи акту агресії.

За період незалежності Україна взяла участь в 22 миротворчих місіях, деякі з них тривають і нині. Підстави участі в даних операціях закріплені в Законах України, Указах Президента України, Постановах Кабінету Міністрів України, а також Меморандумах про співпрацю між Україною та ООН або Угоди між Україною та НАТО.

Стрімке визнання України на міжнародному рівні дало поштовх до ґрунтовної розробки її зовнішньополітичної концепції, зміцнило співпрацю України та ООН у справах з підтримання миру і безпеки, а також посилення швидкого реагування для попередження конфліктів.

УДК 355.014

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Бондарева Аліна Миколаївна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Згідно з сучасними змінами у зовнішній та внутрішній обстановці в Україні можна зробити висновок, що найбільшою загрозою для неї є втручання та заволодіння інформацією. У зв'язку з цим виникає необхідність розробки сучасних методів і систем захисту інформації від різних типів загроз. Важливою умовою вирішення даної проблеми є створення ефективної системи забезпечення інформаційної безпеки.

Термін «Інформаційна безпека», як складова національної безпеки, згадується в багатьох нормативно-правових актах, указах президентів, міжнародних договорах. Його можна розглядати в двох аспектах: як спосіб забезпечення інформування громадян і вільного їх доступу до різноманітних джерел інформації, або ж як збереження цілісності інформаційного суверенітету, непоширення дезінформації та захист від інформаційних війн.

Центральним завданням забезпечення інформаційної безпеки в Україні є контроль над якісним зберіганням, обробкою та передаванням державних інформаційних ресурсів у мережах СІТС (спеціальних інформаційно-телекомунікаційних системах).

Організація роботи СБ України, її функціональні завдання та організаційна структура органів та підрозділів прямо зазначена у чинному законодавстві України, згідно з яким можна зазначити, що Служба безпеки України є одним із суб'єктів системи забезпечення інформаційної безпеки.

Так, відповідно до Доктрини інформаційної безпеки України (затв. Указом Президента України від 25.02. 2017 № 47/2017) СБУ є однією із складових інформаційної безпеки.

Відзначимо також і прийнятій 05 жовтня 2017 року Верховною Радою України Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України». Згідно з цим Законом Служба безпеки України віднесена до основних суб'єктів національної системи кібербезпеки.

СБУ активно протидіє гібридним загрозам, поширенню фейків і проросійської пропаганди, які на пряму впливають на інформаційну безпеку держави. Сьогодні Служба безпеки України реалізує весь комплекс заходів для інформаційної та кібербезпеки держави: протидіє кібертероризму, кібершпигунству, блокує хакерські атаки, спростовує фейки.

Наші фахівці систематично викривають псевдопатріотичні спільноти у соціальних мережах, «ботоферми» і сепаратистських агітаторів, завербованих спецслужбами «третіх» країн.

За останні роки Служба накопичила досвід з нейтралізації хакерських атак. У Службі функціонує потужний підрозділ інформаційної контррозвідки. Його фахівці ефективно співпрацюють з колегами з країн ЄС і НАТО, щоб захистити об'єкти критичної інфраструктури та інформаційні ресурси держави від кіберзагроз. І навіть зараз, підрозділи СБУ з протидії кіберзагрозам не стоять на місці. Зараз вони водять в дію оновлену версію національної платформи MalwareInformationSharingPlatform "UkrainianAdvantage" (MISP-UA) для ефективно протидії кіберзагрозам і обміну даними щодо ризиків в інформаційному середовищі. Ця платформа дозволяє зміцнити стан кібербезпеки різних секторів державного управління та економіки України. З її допомогою відбувається державно-приватна взаємодія для спільного захисту інформаційного та кіберпростору держави загалом.

Вже декілька років ефективно функціонує створений в складі СБУ Ситуаційний центр забезпечення кібербезпеки, де кіберфахівці СБУ цілодобово дбають про інформаційну безпеку країни:

- протидіють кіберрозвідкам іноземних держав;
- займаються боротьбою з кібертероризмом і кібершпигунством;
- здійснюють контррозвідувальні та оперативно-розшукові заходи;
- протидіють спробам розхитати ситуацію в країні через різноманітні інформаційні «вкиди».

Отже, безпека держави на пряму залежить від захищеності її інформаційного та кіберпростору. Тільки протягом 2019 року СБУ нейтралізувала діяльність 20 хакерських груп, виявила та локалізувала близько

1 тис. кібератак. 200 з них були здійснені саме на органи державної влади та об'єкти критичної інфраструктури. Також кіберфахівці СБУ за рік заблокували 400 вебресурсів, які використовувались у злочинних цілях. Правильно розроблена стратегія щодо кібербезпеки, безумовно, призведе до зменшення проблемних питань щодо забезпечення національних.

УДК 355.013.1

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Бугай Юлія Романівна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

ПРАВОВА ОСНОВА ЗАСТОСУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ТА ВІЙСЬКОВИХ ФОРМУВАНЬ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МІЖВІДОМЧИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ

Ефективне застосування правоохоронних органів та військових формувань при проведенні міжвідомчих та спеціальних операцій є досить актуальним в наш час, період так званої «гібридної війни». Стаття 17 Конституції України вказує на те, що оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості покладаються на Збройні Сили України. Забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом.

Одними із поряд з Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом міністрів України, Радою національної безпеки і оборони України головними суб'єктами забезпечення національної безпеки України є й Збройні Сили України, Служба безпеки України, Служба зовнішньої розвідки України, Національна гвардія України, Державна прикордонна служба України та інші військові формування, утворені відповідно до законів України. Головним і вирішальним інструментом ведення війни є збройні сили, а також інші військові формування держави.

Згідно пунктів 24 та 25 Указа Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року "Про нову редакцію Воєнної доктрини України" Україна не виключає можливості застосування воєнної сили також для локалізації та ліквідації внутрішнього

збройного конфлікту. Для ліквідації внутрішнього збройного конфлікту Україна залучає Збройні Сили України, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державну спеціальну службу транспорту, інші утворені відповідно до законів України військові формування, а також правоохоронні органи спеціального призначення згідно з Конституцією і законами України. Оборона України полягає в проведенні спільних операцій сил оборони в поєднанні з планами територіальної оборони, організовується опір на тимчасово захоплених ворогом територіях. Основою сил територіальної оборони є підрозділи Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, а також правоохоронних органів.

Відповідно до Постанови КМУ від 26 вересня 2018 р. № 772 «Про затвердження Порядку забезпечення Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, розвідувальних органів, органів прокуратури, Державної служби з надзвичайних ситуацій, працівників закладів охорони здоров'я необхідними засобами та ресурсами під час їх залучення до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях», а саме пункт 5 вказує, що забезпечення об'єднаних сил під час виконання спільного завдання засобами (крім боєприпасів) та послугами здійснюється через військові частини (підрозділи) Збройних Сил та військові частини (підрозділів) інших військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, Держспецзв'язку, ДСНС. Для ефективного виконання завдань із забезпечення об'єднаних сил засобами та послугами під час їх залучення до виконання спільного завдання організовується взаємодія між військовими частинами (підрозділами) об'єднаних сил - з питань організації їх забезпечення засобами та послугами.

Також Міністерство оборони України у своєму наказі від 23.03.2017 № 164 «Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України» зазначає особливості ведення воєнних дій з'єднаннями, військовими частинами та підрозділами Збройних Сил України з урахуванням норм міжнародного гуманітарного права та врахування норм міжнародного гуманітарного права під час організації бойового забезпечення.

На сьогоднішній день, актуальною загрозою національній безпеці України є посягання на державний суверенітет України, на її територіальну цілісність з боку «третіх» країн.

За даними СБУ, іноземні шпигуни і диверсанти заповнили Україну з 2014 році, хоча більшість українських експертів вважає, що підривну діяльність проти України представники іноземних спецслужб стали вести одразу після проголошення Україною незалежності ще у 1991 році й працювала над ослабленням України, і ця діяльність особливо активізувалась саме з 2014 року.

Крім того, ще однією проблемою захисту національної безпеки України є стрімкість розвитку інформаційних процесів у суспільстві та необхідність суспільного реагування, у тому числі правового, на негативні аспекти їх прояву. У сучасному світі інформація є найціннішим глобальним ресурсом. Економічний потенціал суспільства переважно визначається обсягом інформаційних ресурсів та рівнем розвитку інформаційної інфраструктури. Інформація постійно ускладнюється, змінюється якісно, зростає кількість її джерел і споживачів.

Практика останніх десятиліть говорить про дедалі більш відчутне значення інформаційних операцій, інформаційних війн, що передують силовим діям у відносинах між державами або ж нерідко, дедалі більшою мірою, замінюють їх. На інформаційному рівні йдеться про чітко спрямовані операції, що мають за мету вплив на свідомість населення.

Дійсно, п'ять років бойових дій на території України наочно показали еволюції форм «гібридної» війни – як у методах нападу, так і у способах захисту та опору агресії. Враховуючи всі форми і методи, які використовуються в даному конфлікті, жертви і руйнування агресор завдає не лише прямим військовим вторгненням, а він все активніше застосовує засоби інформаційно-психологічного, економічного, політичного впливу.

Для вирішення всіх завдань і досягнення очікуваного результату СБУ повинна взаємодіяти з іншими складовими сектору безпеки і оборони, органами державної влади, установами та організаціями й надавати один одному достовірну інформацію для реалізації вирішення певних питань. Також необхідно посилити партнерські зв'язки зі спецслужбами іноземних держав відповідно до національного законодавства та міжнародних договорів, адже це значно посилить роботу наших спецслужб.

Для того, щоб досягти безпеки та захистити національні інтереси України необхідно врахувати всі фактори, які сприяють і перешкоджають досягненню цілі. Першочергово необхідно скорегувати коло реальних та потенційних загроз, а також посилювати спроможності системи забезпечення національної безпеки під визначальним впливом курсу до євроатлантичної інтеграції України. Таким чином, всі складові сектору безпеки і оборони України повинні взаємодіяти між собою і допомагати один одному, адже саме через взаємоузгодженість та рішучість дій вони досягнуть своєї цілі.

УДК 355.014/355.02

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Клюєва Ольга Сергіївна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

**ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМКИ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ
УКРАЇНИ З ПРОТИДІЇ РОЗВІДУВАЛЬНО-ПІДРИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
ІНОЗЕМНИХ СПЕЦСЛУЖБ**

В Україні контррозвідальну та антитерористичну діяльність, захист національної державності, здійснює державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями – Служба безпеки України (СБУ).

Пріоритетними напрямками роботи СБУ є протидія розвідувально-підривній діяльності проти України, боротьба з тероризмом, контррозвідальний захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності, оборонного і науково-технічного потенціалу, кібербезпеки, економічної та інформаційної безпеки держави, об'єктів критичної інфраструктури, охорона державної таємниці.

Основним напрямом роботи контррозвідки є виявлення, попередження та припинення розвідувально-підривної діяльності спецслужб іноземних держав проти України.

Також важливий напрям роботи – контррозвідальне забезпечення військово-технічного співробітництва та дотримання міжнародних режимів експортного контролю. Недопущення розкрадання бюджетних коштів у сфері військово-технічного співробітництва та незаконного вивезення за межі України товарів військового призначення.

Окремий, але не менш важливий напрям – військова контррозвідка, до сфери відповідальності якої входить спектр завдань по запобіганню проникнення агентів спецслужб іноземних держав у вітчизняні військові формування та протидії корупції серед військовослужбовців.

Також військова контррозвідка запобігає спробам представників іноземних держав отримувати інформацію з обмеженим доступом в оборонній сфері, проникненню агентів іноземних спецслужб на територію держави з метою втягнути діючих та колишніх військовослужбовців у протиправну діяльність.

СБУ є головним органом у загальнодержавній системі боротьби з терористичною діяльністю. СБУ здійснює ефективні заходи у боротьбі з тероризмом, спрямовані на запобігання терористичній діяльності:

- виявлення й усунення причин та умов, що можуть призвести до проявів тероризму;
- удосконалення правового забезпечення боротьби з тероризмом;
- підвищення рівня готовності сил і засобів, які залучаються до боротьби з тероризмом;
- надійне забезпечення прикордонного, митного та візового режимів;
- посилення охорони об'єктів критичної інфраструктури.

У сфері боротьби з міжнародним тероризмом СБУ ефективно взаємодіє зі спецслужбами та правоохоронними органами іноземних держав. Україна є учасницею всіх базових міжнародних конвенцій і протоколів у сфері боротьби з тероризмом.

В нашій країні терористичну загрозу посилює зростання рівня злочинності, пов'язане з незаконним обігом вогнепальної зброї, боєприпасів, вибухових і отруйних речовин, а також засобів масового ураження.

В Україні функціонує єдина державна система запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків, координуючим органом якої є Антитерористичний центр при СБУ.

СБУ здійснюється безперервний моніторинг та аналіз щодо терористичних загроз. З метою перевірки стану готовності суб'єктів боротьби з тероризмом проводяться регулярні антитерористичні навчання і тренування. Такі заходи дозволяють вдосконалити превентивні плани антитерористичної операції на конкретних об'єктах інфраструктури.

Також СБУ комплексно протидіє кіберзлочинності та гібридній інформаційній агресії проти України. СБУ – один з головних суб'єктів національної системи кібербезпеки. В інтересах зміцнення колективної безпеки в інформаційному просторі фахівці української спецслужби успішно співпрацюють з колегами з країн Європейського союзу (ЄС) і North Atlantic Treaty Organization (NATO).

СБУ, здійснюючи контррозвідувальний захист економічного потенціалу держави та об'єктів критичної інфраструктури, блокує спроби незаконного отримання інформації з обмеженим доступом у економічній сфері, не допускає укладання збиткових зовнішньоекономічних контрактів, запобігає завданню економічних збитків державі, відновлює права державної власності на фінансово-матеріальні цінності, попереджає диверсійні посягання на об'єкти критичної інфраструктури.

Громадськість повинна знати, наскільки ефективно СБУ виконує покладені на неї завдання, захищаючи безпеку держави та громадян. Важливим фактором співпраці та ефективної взаємодії між спецслужбою та суспільством є довіра, повага та підтримка.

Звісно, специфіка діяльності спецслужби не дозволяє оприлюднити повну інформацію про всі результати, цікаві та успішні контррозвідувальні операції. Але навіть така лаконічна інформація, котру в своїх щорічних звітах надає

СБУ, переконливо демонструє, як вітчизняні органи безпеки системно й ефективно протидіють розвідувально-підривній діяльності іноземних спецслужб, запобігають диверсіям і терактам, нейтралізують кіберзагрози, захищають національну державність та забезпечують охорону державної таємниці. Вагомий внесок СБУ також робить в протидію корупції, боротьбу з організованою злочинністю та захисту об'єктів критичної інфраструктури держави.

Водночас, триває масштабна трансформація вітчизняних органів безпеки. При реформуванні та оптимізації роботи, СБУ не втратила величезний потенціал та практичний досвід протидії розвідувально-підривній діяльності іноземних спецслужб. Навпаки, реформа СБУ передбачає побудову сучасної спецслужби, здатної ефективно нейтралізувати новітні загрози безпеці нашої держави з неухильним дотриманням прав і свобод громадян.

Специфіка сучасної діяльності СБУ вимагає зосередження на отриманні випереджувальної інформації про ті процеси, що негативно можуть впливати на безпеку та розвиток України. Співробітники спецслужби мають завжди відчувати динаміку тих тенденцій, що відбуваються в нашому суспільстві і є віддзеркаленням глобальних процесів. Наші вороги намагаються використовувати у своїх підривних цілях усі регіони нашої держави. Ворожі спецслужби постійно працюють над послабленням України, намагаючись дестабілізувати ситуацію, розколоти суспільство, створити хаос та паніку серед людей.

Завдань у реформованій структури багато. Одне з основних – це протидія розвідувально-підривній діяльності спецслужб та терористично-диверсійним операціям незаконних збройних формувань, підконтрольних спецслужбам іноземних держав.

Серед інших – ліквідація каналів переправлення до регіону зброї та вибухівки, виявлення схронів з боєприпасами, протидія незаконному постачанню вантажів, готівки для фінансування бойовиків, боротьба з корупцією тощо.

Окрім того, СБУ займається комплексом питань, пов'язаних зі збором інформації, аналізом поточної ситуації, удосконаленням взаємодії з усіма задіяними в захисті держави силовими структурами.

Хочу зазначити, що незаконний обіг зброї став тим фактором, який становить особливу небезпеку для стабільності та впливу на криміногенну ситуацію в державі.

Також значною проблемою нашого суспільства є корупція. Боротьба із цим злом стосується не тільки правоохоронних органів, а також і громадян нашої держави.

Як висновок, на мою думку, пріоритетний напрямок вдосконалення та підвищення ефективності роботи по протидії ворожій агентурно-розвідувальній та розвідувально-підривній діяльності потребує запровадження в Україні

повноцінного жорсткого контррозвідувального режиму – комплексу адміністративних, режимно-правових, оперативно-пошукових і контррозвідувальних заходів, що на практиці означатимуть запровадження посиленого міграційного контролю, поширення масштабів та поглиблення внутрішнього паспортного контролю, обмеження територіальної мобільності населення поблизу стратегічних об'єктів, окремих населених пунктів і цілих територій, посилення контррозвідувального захисту органів влади та управління, суб'єктів політичного процесу та суб'єктів національного медіаринку.

УДК 355.014/355.433

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Колеснікова Тетяна Олександрівна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

ЗАВДАННЯ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ НА СХОДІ УКРАЇНИ

У Законі України «Про Службу безпеки України» статті 2 зазначається, що на Службу безпеки України покладається у межах визначеної законодавством компетенції захист державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності, економічного, науково-технічного і оборонного потенціалу України, законних інтересів держави та прав громадян від розвідувально-підривної діяльності іноземних спеціальних служб, посягань з боку окремих організацій, груп та осіб, а також забезпечення охорони державної таємниці.

Служба безпеки України згідно з цим законом має пряме відношення до операції Об'єднаних сил, тому що це комплекс військових і спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямований на забезпечення національної безпеки і оборони, стримування та відсіч збройної агресії. 30 квітня 2018 року офіційно розпочалась операція Об'єднаних сил на Донбасі, завдання якої регламентуються Законом України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України над тимчасово окупованими територіями в Донецькій та Луганській областях». Цей закон визначає державну політику України щодо тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях.

Статтею 24 (пункти 4, 5, 6, 9, 10) Закону України «Про Службу безпеки України» передбачено виконання Службою безпеки України наступних завдань в операції Об'єднаних сил:

– здійснювати контррозвідувальні заходи з метою попередження, виявлення, припинення і розкриття будь-яких форм розвідувально-підривної діяльності проти України;

– забезпечувати захист державного суверенітету, конституційного ладу і територіальної цілісності України від протиправних посягань з боку окремих осіб та їх об'єднань;

– здійснювати контррозвідувальне забезпечення оборонного комплексу, Збройних Сил України, інших військових формувань, дислокованих на території України, енергетики, транспорту, зв'язку, а також важливих об'єктів інших галузей господарства;

– у межах визначеної законодавством компетенції забезпечувати захист особистої безпеки громадян і осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, у разі надходження від них, членів їх сімей та близьких родичів заяви, звернення керівника відповідного державного органу чи отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози їх життю, здоров'ю, житлу чи майну;

– брати участь у реабілітації і поновленні прав незаконно репресованих осіб;

– сприяти Державній прикордонній службі України в охороні державного кордону України.

Також звільнення тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях та відновлення на цих територіях конституційного ладу, забезпечення незалежності, єдності та територіальної цілісності України.

Служба безпеки України ефективно та вчасно виконує свої задачі. У Донецькій та Луганській областях були знайдені схованки зі снарядами та боєприпасами, попереджено багаточисленні диверсії та теракти, заблоковано нелегальні канали поставки озброєння та військової техніки, боєприпасів продуктів на окуповані території. З початком російської агресії локалізовано сепаратистський рух і зруйновано плани ворога з «федералізації» України. Фахівці систематично викривають псевдопатріотичні спільноти у соціальних мережах, «ботоферми» і сепаратистських агітаторів, завербованих спецслужбами «третіх» країн. Кожного дня Служба безпеки України робить усе можливе задля захисту державного суверенітету, конституційного ладу, територіальної цілісності України.

УДК 355.014

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Присяжнюк Валерія Ігорівна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ З ПРОТИДІЇ ЗАГРОЗАМ В КІБЕРНЕТИЧНІЙ СФЕРІ

На сьогоднішній день нарощування кібертероризму в Україні зростає. Тому і захист нашої інфраструктури також постійно удосконалюється. Основними суб'єктами національної системи кібербезпеки є Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Національна поліція України, Служба безпеки України, Міністерство оборони України.

Відповідно до Конституції і законів України, Служба безпеки України виконує в установленому порядку такі основні завдання: здійснює запобігання, виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень проти миру і безпеки людства, які вчиняються у кіберпросторі. Здійснює контррозвідувальні та оперативно-розшукові заходи, спрямовані на боротьбу з кібертероризмом. Розслідує кіберінциденти та кібератаки щодо державних електронних інформаційних ресурсів.

Важливим аспектом негативного інформаційного впливу є спрямованість на руйнування української державності починаючи з базового рівня – історичної пам'яті та самоусвідомлення нації як такої.

Для цього використовуються ЗМІ, інтернет-ресурси, групи у соціальних мережах, поштові сервіси.

Служба безпеки України постійно протидіє таким атакам. Так, наприклад, протягом 5 місяців 2018 року здійснено комплекс заходів у сфері інформаційного протиборства, виявлено використання російськими спецслужбами 181 інтернет-ресурсу, які були створені з метою дестабілізації соціального-політичної ситуації в нашій країні та маніпулювання суспільної свідомістю громадян. За результатом вказані ресурси внесені до санкційного списку РНБО України, що суттєво обмежило можливості ворожих спецслужб у здійсненні підривної діяльності в інформаційній сфері.

Також необхідно зазначити, що в умовах обмеженості у власних ресурсах, використання суб'єктами протидії злочинам в кібернетичній сфері нашої держави існуючого іноземного досвіду й залучення фахівців приватного сектору до перевірки уразливості об'єктів критичної інфраструктури до

кібератак може значно допомогти у формуванні дієвої системи реагування на виклики та загрози, що можуть виникати у кіберпросторі.

Так, у США для пошуку уразливостей в системі кіберзахисту на об'єктах сектору безпеки і оборони ініційовано кілька успішних державно-приватних програм та проєктів. Зокрема, за ініціативи Міністерства оборони в 2016 році, у межах перевірки стану кібербезпеки, реалізовано проєкт «Зламай Пентагон» («Hack the Pentagon»). Метою цього заходу було виявлення функціональних проблем та уразливостей у системі кіберзахисту оборонного відомства за допомогою добровольців з числа представників приватного сектору, які спеціалізуються на питаннях кібербезпеки. Фахівцями для тестування були обрані громадяни США, які пройшли процедуру реєстрації та щодо яких було здійснено перевірку біографії («білі хакери»). У 2016 році участь у проєкті взяли понад 1,4 тисячі «хакерів». Для тестування, у межах діючої ініціативи, спеціалістам були надано доступ до окремих інформаційно-телекомунікаційних систем на визначений період.

Серед вітчизняних здобутків щодо правового унормування окресленого кола питань можемо відмітити набрання чинності наступних нормативно-правових актів: Закон України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України», Стратегія кібербезпеки України, Загальні вимоги до кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури. Зазначені документи регламентують організаційно-методологічні, технічні та технологічні умови кіберзахисту об'єктів критичної інфраструктури України.

Наразі в Службі безпеки України створена потужна, креативна та патріотична команда професіоналів, які забезпечують кібернетичну та інформаційну безпеку України.

УДК 355.014/355.433

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Скрипкін Михайло Сергійович, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

СИЛОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ПІДРОЗДІЛИ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Нерідко у своїй діяльності правоохоронні органи стикаються з ситуаціями, які потребують посиленних спеціальних заходів, спрямованих на захист населення чи правоохоронців, протидію озброєним правопорушникам та

запобіганню здійснення злочинів. Саме тому більшість правоохоронних органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, мають у своєму складі підрозділи спеціального призначення. Саме про ці підрозділи, їх завдання та особливості формування і піде мова в цій роботі.

Для забезпечення безпеки у сфері діяльності правоохоронних органів в Україні діють такі спецпідрозділи: Центр спеціальних операцій «А» по боротьбі з тероризмом, захисту учасників кримінального судочинства та працівників правоохоронних органів (ЦСО «А»), що входить до складу Служби безпеки України; «Корпус оперативно-раптової дії» («КОРД»), що діє в складі Національної поліції; Управління спеціальних операцій Національного антикорупційного бюро України (УСО НАБУ); 10-й окремий загін оперативного реагування «ДОЗОР» Державної прикордонної служби України, а також інші підрозділи, що діють в рамках правоохоронної діяльності. В сукупності вони складають єдину систему підрозділів спеціального призначення, що можуть діяти як в рамках компетенції свого органу, так і в сукупності з іншими для проведення спільних операцій.

Зазначені підрозділи, як правило, застосовуються в ситуаціях з посиленням рівнем небезпеки, у якій знаходиться або в якій може опинитися життя та здоров'я громадян, інших співробітників. Це змушує ці підрозділи постійно перебувати у стані бойової готовності. 2014 рік показав, що забезпечення функціонування таких підрозділів життєво важливе для забезпечення безпеки держави, адже тоді саме спецпризначенці СБУ та МВС запобігли захопленню адміністративних будівель Харкова та перші дали відсіч ворогу на сході України, захопивши стратегічно важливі об'єкти та забезпечивши просування ЗСУ. І на даний час спецпідрозділи, окрім роботи в рамках діяльності своїх відомств, беруть участь в Операції об'єднаних сил, виконуючи кожен окремо визначену функцію.

Що стосується формування та кадрового забезпечення підрозділів спеціального призначення, вони визначаються посиленими критеріями відносно відбору до інших підрозділів правоохоронних органів. Як правило, до кандидатів виставляються вимоги щодо певного рівня освіти, навичок, особистих якостей, іноді до стажу проходження військової (спеціальної) служби, досвіду ведення бойових дій, та обов'язково високого рівня фізичної підготовки. Окремо можна сказати про перевірку на стресостійкість та підготовку до роботи в умовах надвисокого морального та фізичного навантаження. У сукупності всі ці критерії надають змогу формувати підрозділи, готові вирішувати надскладні службово-бойові завдання в будь-яких ситуаціях. Треба зазначити, що далеко не всі кандидати відповідають цим вимогам, та часто здаються самі на етапах відбору чи підготовки, виконуючи неписане правило «спецназ не для всіх». Сама ж робота спецпідрозділів, окрім швидкого реагування на небезпечні ситуації, полягає у постійному вдосконаленні рівня своєї професійної компетентності, фізичній, психологічній

підготовці та формування стійких навичок й вмінь, удосконаленні управлінської обізнаності.

У висновку маю сказати, що спецпідрозділи України в сферах безпеки, оборони та правоохоронної діяльності займають гідне місце серед своїх європейських колег й мають реальний потенціал для розвитку. Особливо важливим для цього є застосування досвіду західних партнерів у цьому напрямку, адже вони, хоч і не перебувають у стані війни, дуже часто стикаються з подіями, які потребують застосування бійців спеціального призначення.

УДК 355.013.1/355.014/355.02

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Степанова Дар'я Олегівна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

ПОГЛЯД НА ВОЄННУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

На даний час однією з чи не найактуальніших питань для нашої держави є забезпечення воєнної безпеки, що є важливою складовою національної безпеки України. Завдання збереження єдності на усвідомлення національних цінностей, недопущення руйнуючих проявів внутрішнього та зовнішнього проявів слід вважати стратегічно важливим для сучасного українського суспільства.

Дане питання є досить актуальним та мало досліджуваним. До дослідження даної проблематики зверталися Антонов В.О., Туркот М.С., Глазов О.В., Бурак М.В. Вони висвітлювали поняття воєнної безпеки як складової національної безпеки України, пояснювали, що наявність надійного забезпечення національної безпеки і оборони призведуть до зміцнення воєнної безпеки в країні.

Позитивним ефектом таких досліджень, на мою думку, стало розповсюдження зацікавленості до даного питання серед широкого кола воєнних експертів, науковців.

З аналізу існуючих досліджень можна дійти розуміння, що систему забезпечення воєнної безпеки України становлять:

- управлінська складова (органи державної влади);
- силова складова (військові формування, правоохоронні органи).

А також доцільно виокремити ключові завдання, що покладені на воєнну безпеку України, а саме:

– розробити надійний план протидії у випадку прямої відкритої збройної агресії суміжних держав;

– посилити обороноздатність України шляхом модернізації, оновлення наявного озброєння та військової техніки, поліпшення спроможностей національної економіки щодо фінансування потреб для розвитку сектору безпеки і оборони;

– удосконалити систему превентивних заходів щодо виявлення та нейтралізації актуальних загроз безпеці.

Воєнну безпеку держави прийнято розглядати як складову національної безпеки. Тобто, вона визначає наскільки сильно забезпечена держава у сфері суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості. У призмі національної безпеки і оборони воєнну безпеку також можуть ототожнювати з поняттям «оборона держави».

Щодо нормативно-правової бази, то до неї відносяться Стратегія національної безпеки України, Воєнна доктрина України, Закон України «Про національну безпеку України», Закон України «Про оборону України», закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України», закон України «Про Збройні Сили України».

Вищезазначеними нормативно-правовими актами встановлено, що пріоритетом національної безпеки є розвиток сектора безпеки і оборони, що в свою чергу призведе до покращення рівня воєнної безпеки країни. На підвищення обороноздатності національної безпеки і оборони, а отже і воєнної безпеки України впливають: якісно навчений та досвідчений особовий склад, наявність на озброєнні держави сучасної військової техніки та зброї, патріотичне налаштування та всебічна забезпеченість армії.

Разом з тим поряд з успіхами в забезпеченні воєнної безпеки держави існують і серйозні проблеми, які обмежують потенційні можливості України в протистоянні агресії. Поєднання спроможностей різних відомств держави, насамперед силових структур, у рамках сектора безпеки і оборони дає змогу підвищити ефективність протидії такій агресії.

Можна зробити висновок, що воєнна безпека має не тільки військове, а й соціальне значення. Вона впливає на загальний стан населення, його розвиток. Високий рівень воєнної безпеки неможливий без сталого економічного розвитку, політичної стабільності та соціально активного населення країни. Таким чином, поєднання сил та засобів військових формувань, правоохоронних органів, спеціальних служб є необхідною умовою при попередженні чи ліквідації загроз національній безпеці України.

УДК 355.014/359.07

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Трусов Ярослав Ігорович, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СЛУЖБИ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Виникнення і становлення України як демократичної, незалежної та суверенної держави пов'язано, насамперед, із забезпеченням її державної безпеки. Сучасні виклики та загрози зумовили кардинальну трансформацію світового економічного і соціального порядку, що супроводжується зміною політичних конфігурацій. Як наслідок – поява нових програм, курсів та напрямків стратегічного розвитку. На тлі подій, що відбуваються у світі, дуже важливо не втратити ті ідеали та напрямки розвитку, якими наша держава та її народ керувалися крізь віки.

Актуальність дослідження даної тематики полягає у необхідності постійної модернізації чинного законодавства та запровадження нових підходів до вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації державою своїх функцій.

Дослідженнями проблемних питань, що виникають у сфері національної та державної безпеки, займалися чимало науковців, зокрема: Антонов В., Богданович В., Бодрук О., Васькович Й., Власюк О., Бобро Д., Іванюта С., Кондратов С., Суходоля О., Єрменчук О., Пальчик М. та ін.

Відповідно до ЗУ "Про національну безпеку України" від 21.06.2018 № 2469-VIII: державна безпека являє собою захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру. Таким чином, дослідженню підлягають питання правового та організаційного забезпечення органів, що захищають вищезазначені інтереси. Одним із таких, та найголовнішим серед них є Служба безпеки України (далі – СБУ). Наразі існує чимало концепцій подальшого розвитку СБУ, що знаходять своє відображення у проектах законів. Ключовим моментом є ідея адаптації під західну модель контррозвідувального органу. Анонсуються наступні зміни:

- скорочення штату працівників;
- демілітаризація та запровадження спеціальних звань;
- передача військової контррозвідки у склад Збройних сил України;

- скорочення територіальних органів;
- ліквідація "економічного підрозділу";
- скорочення підрозділів забезпечення СБУ.

Проте, на мій погляд, дані реформи матимуть різні сторони впливу. В першу чергу наслідки знайдуть своє відображення у порядку формування СБУ, у його робочому штаті. Як результат – ці чинники та критерій професійності співробітників будуть впливати взагалі на реалізацію службою своїх повноважень із забезпечення безпеки держави.

Я вважаю, що усі аносовані скорочення матимуть не той позитивний вплив на діяльність СБУ, який ставиться за мету. По-перше, наразі не розроблено дійсно об'єктивного методу для відбору справжніх спеціалістів. По-друге, скорочення штату не призведе до зниження рівня злочинності. Таким чином, фахівців буде менше, а об'єм роботи значно не зменшиться.

Так само відкритим залишається питання фінансування та скорочення підрозділів забезпечення. Західна модель передбачає грандіозне фінансування усієї діяльності, що провадиться спецслужбою. На практиці наші співробітники стикаються з банальними проблемами фіксації фактів та обставин правопорушення тощо. Варто зауважити, що загалом до 2014 року сектор безпеки і оборони країни перебував у стані сталості, наслідком чого стало теперішнє гальмування розвитку України на цьому напрямі від більшості європейських країн не менш ніж на 10-15 років, не кажучи вже про такі провідні країни, як США, Велика Британія та Німеччина.

Крім того, актуальним є питання застосування зброї співробітниками СБУ. Наразі воно регулюється ЗУ "Про національну поліцію", а не власне ЗУ "Про Службу безпеки України", що вказує на керівне положення поліції по відношенню до використання зброї співробітниками СБУ.

Отже, на мою думку, аносовані зміни є не тільки шляхами розвитку, а й актуальними проблемами у межах роботи СБУ. Реформа СБУ необхідна. Але перш ніж починати реформування, необхідно визначитись з якою метою її проводити.

Таким чином, я вважаю, велику увагу слід приділити кваліфікації співробітників, оскільки наразі Україна потребує дійсно якісних спеціалістів. Я вважаю, що необхідним було б запровадження акредитації співробітників, додаткових зборів, уроків та тренінгів. Позитивний вплив також здійснить можливість обміну досвідом між регіонами країни. Збільшення зустрічей, майстер-класів від провідних слідчих чи оперативних співробітників органів. Зокрема, варто було б запровадити мотиваційні програми, створити різні гуртки, що сприятимуть зменшенню рівня стресу. Також, актуальним є питання зміцнення колективу та відсторонення від робочої обстановки шляхом колективних зібрань та проведення масових заходів.

Підсумовуючи, варто зазначити, що основним напрямком реформ має бути освітній процес, оскільки суспільство динамічне, а не статичне, та з кожним

днем змінюються суспільні відносини, рівень злочинності. методи впливу та здійснення злочинів. Наприклад, великим попитом користується криптовалюта, що зумовило також її популярність у злочинному "осередку". То ж, корисно було б запровадити ІТ-курси для співробітників, а також навчити усіх користуватися відповідними програмами, що унеможливають псування електронних доказів.

УДК 351.86

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник;

Фисун Альона Віталіївна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, солдат.

ПРОБЛЕМИ ПИТАННЯ ПРАВОВИХ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ АСПЕКТІВ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Поняття Національної безпеки увійшло в наш лексикон в кінці ХХ століття. Національна безпека – це стан захищеності особистості, суспільства, держави від внутрішніх і зовнішніх загроз, при якому забезпечуються реалізація конституційних прав і свобод та гідний рівень життя.

Забезпечення безпеки держави – система політичних, економічних, соціальних, охорони здоров'я, військових та правових заходів, що спрямовані на забезпечення нормальної життєдіяльності нації та усунення можливих загроз.

Головною метою забезпечення безпеки держави виступає підтримка стану захищеності всіх важливих інтересів особистості, суспільства, держави, що забезпечують сприятливі умови для життя.

Забезпечення національної безпеки виступає в якості однієї з головних завдань будь-якої держави світу. Більшість країн світу, сприймаючи безпеку як одну з головних завдань, приймають необхідні нормативно-правові акти, які забезпечують правове поле для національної безпеки. Для забезпечення безпеки держава не лише приймає нормативно-правові акти, а й регулює відносини у сфері безпеки, розмежовує основні напрямки діяльності органів державної влади та управління в цій галузі, формує органи забезпечення безпеки та механізм контролю і нагляду за їх діяльністю. Але, звичайно ж, найголовнішим напрямом діяльності в забезпеченні національної безпеки держави є її правове регулювання.

Правове регулювання забезпечення безпеки держави ставить перед собою такі цілі як: структурування системи забезпечення національної безпеки, а також координування поведінки учасників суспільних відносин в даній сфері.

Беручи до уваги той факт, що внаслідок збройної агресії Росії проти України в рамках правового регулювання, виникали проблеми із систематичним захистом інтересів нашої держави, питання, що стосуються вирішення загроз державному суверенітету та створення шляхів відновлення територіальної цілісності України в межах її міжнародно-визнаного державного кордону, стають дедалі актуальнішими.

Зазначимо, що перше офіційне посилення на поняття «економічна безпека» зустрічаємо в Конституції України, а саме: в ст. 17 визначено, «що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної безпеки є найважливішими функціями держави». Окрім того, у статтях 92 та 106 Конституції до повноважень Верховної Ради України та Президента України відповідно віднесено питання захисту національної безпеки, а отже, і її ключової сфери економічної безпеки.

Відмітимо також, що першим нормативно-правовим актом, що визначав основні засади державної політики та загрози в сфері національної безпеки та економічної безпеки держави була Концепція національної безпеки України, схвалена Постановою Верховної Ради України від 16 січня 1997 р.

У 2018 році був прийнятий черговий закон у сфері національної безпеки, а саме Закон України «Про національну безпеку України» як документ, що сприятиме максимальному наближенню до стандартів НАТО. Але, зауважимо, що даний нормативно-правовий акт стосується в більшій мірі шляхів реформування сектору безпеки і оборони.

Дискусійними та нечітко врегульованими залишились також питання зіставлення повноважень Головнокомандуючого Збройними силами України, начальника Генерального штабу Збройних сил України, Командувачами окремих родів військ Збройних сил України та командувачами інших військових формувань. Щодо врегулювання інших галузей національної безпеки, зокрема економічної, кібернетичної екологічної та інших, питання і проблеми залишились невирішеними.

Нині для вирішення нагальних завдань забезпечення безпеки держави необхідна оновлена законодавча база, дія якої спрямована безпосередньо на захист життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства та держави та гарантування безпеки держави як від зовнішніх, так і від внутрішніх загроз.

В контексті вирішення цих проблем ефективним механізмом стала переоцінка Стратегії національної безпеки та Военної доктрини України, законів України «Про основи національної безпеки України» та «Про принципи внутрішньої та зовнішньої політики».

Отже, в контексті вищезазначеного, прийняття закону «Про національну

безпеку» стало важливим кроком у галузі правового забезпечення та регулювання національної безпеки України та відповідності її чинним умовам, але певні положення Закону вимагають узгодження з іншими нормативно-правовими актами і, в першу чергу, з Конституцією України.

УДК 355.4

Минько Олександр Володимирович, ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, підполковник;

Белай Сергій Вікторович, начальник кафедри військово-соціального та психологічного забезпечення оперативно-тактичного факультету Національної академії Національної гвардії України, доктор наук з державного управління, професор, полковник.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗРОБЛЕННЯ ПОРЯДКУ ДІЙ СИЛ ТА ЗАСОБІВ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ХОДІ СПЕЦІАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЙ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ СЛУЖБОВО-БОЙОВИХ ЗАВДАНЬ З ВРЕГУЛЮВАННЯ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ ВІЙСЬКОВИМИ ФОРМУВАННЯМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Сучасна практика організації роботи системи цивільно-військового співробітництва (ЦВС) Національної гвардії України показує, що існує необхідність окремо розглянути поняття порядку залучення та способу дій сил і засобів ЦВС. Порядок залучення визначається нормативно-правовими актами чинного законодавства, керівними документами військового формування, військовими та бойовими статутами, настановами, інструкціями, вказівками командира і штабу, тощо.

В свою чергу спосіб виконання завдань з підрозділами ЦВС є одним з основних елементів замислу цивільно-військового співробітництва у спеціальній операції (бойових дій).

У замислі ЦВС визначаються: мета, основні завдання ЦВС; напрямки, на яких зосереджуються головні зусилля; сили і засоби ЦВС, їх розподіл та порядок використання; керівники об'єктів цивільно-військового співробітництва та відповідні за рівнем посадові особи військового командування для здійснення взаємодії з ними; напрямки та основні питання організації цивільно-військової взаємодії; порядок управління ЦВС; пропозиції з ЦВС; завдання підлеглим.

Разом з тим, аналіз існуючих настанов та посібників з організації цивільно-військового співробітництва у НГ та ЗС України показав, що порядок залучення сил та засобів цивільно-військового співробітництва до бойових порядків в ході спеціальних операцій (бойових дій) під час виконання

службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів формуваннями НГ України не визначений.

На порядок залучення сил та засобів цивільно-військового співробітництва до бойових порядків в ході спеціальних операцій (бойових дій) під час виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів впливатимуть ряд визначальних факторів. Для зручності всі зазначені фактори доцільно розподілити на дві основні групи: воєнні фактори та фактори стану цивільного середовища.

В ході проведення спеціальних операцій (бойових дій) в зоні збройного конфлікту головними факторами, що визначатиме порядок залучення підрозділів (спеціалістів) ЦВС є замисел її проведення, вказівки командира та безпекова ситуація в районі проведення спеціальних операцій (бойових дій).

З огляду на те, що головний фактор – безпекова ситуація в районі проведення спеціальних операцій (бойових дій) для свободи дій підрозділів цивільно-військового співробітництва є визначальним, доцільно покласти даний фактор в основу розроблення порядку залучення сил та засобів цивільно-військового співробітництва до бойових порядків в ході спеціальних операцій (бойових дій) під час виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів.

У відповідності до положень бойових статутів на організацію бою значною мірою впливають умови безпосереднього зіткнення з противником або його відсутність.

Військові формування НГ України, зазвичай, з огляду на специфіку завдань за призначенням, можуть діяти в умовах як відсутності зіткнення з противником (в нормальних умовах обстановки, в тому числі криміногенної), так і в умовах ускладненої і складної обстановки – фактично в умовах зіткнення з противником. Крім того, слід враховувати не тільки рівень безпеки для військ, але й рівень безпеки для цивільного середовища.

Висновки з аналізу завдань, які покладені на підрозділи ЦВС в зоні збройного конфлікту та фактор безпекової ситуації в районах дій військового формування НГ України дозволяє розподілити завдання за можливістю їх виконання та сформулювати базові принципи тактики їх використання.

Задля більш чіткого уявлення про можливі варіанти залучення сил та засобів цивільно-військового співробітництва до бойових порядків в ході спеціальних операцій під час виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів є доцільним відобразити дані варіанти у вигляді схем дій та створити алгоритми дій підрозділів ЦВС за різних умов обстановки, що є предметом подальших наукових досліджень.

УДК 351.754

Морквін Дмитро Анатолійович, старший науковий співробітник (начальник сектору) науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної Гвардії України Національної академії Національної гвардії України, підполковник;

Голіна Ольга Юріївна, науковий співробітник науково-дослідного сектору правового забезпечення службово-бойової діяльності Національної гвардії України науково-дослідного центру службово-бойової діяльності Національної Гвардії України Національної академії Національної гвардії України.

ДО ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ІЗ ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Відповідно до пунктів 2, 3 частини першої статті 2 Закону України «Про Національну гвардію України» одними з основних функцій Національної гвардії України є охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян та участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян.

Кодексом поведінки посадових осіб з підтримки правопорядку (затверджений резолюцією 34/169 Генеральної Асамблеї ООН 17.12.1979 року) передбачено, що у країнах де поліцейські повноваження виконуються представниками військової влади у форменому одязі поняття «посадові особи з підтримки правопорядку» охоплює працівників цих служб. Таким чином дія цього Кодексу охоплює діяльність військовослужбовців Національної гвардії України із забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку, які фактично виконують поліцейські функції.

Згідно з ст. 16 Європейського кодексу поліцейської етики (прийнята Комітетом міністрів Ради Європи 19.09.2001 року) кожен працівник органів забезпечення правопорядку має нести персональну відповідальність за свої дії чи бездіяльність, віддані накази, а відповідно до ст. 61 – органи державної влади мають забезпечити ефективні процедури оскарження дій конкретного працівника органу забезпечення правопорядку.

Відповідно до зазначеного вище, під час забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку повинна бути можливість ідентифікації військовослужбовців НГУ. За аналогією з Законом України «Про Національну поліцію», іншими нормативно-правовими актами, які регулюють

діяльність правоохоронних органів це може відбуватися за індивідуальними жетонами, особистими номерами на однострої або засобах індивідуального захисту.

З 2019 року військовослужбовці Національної гвардії України самостійного несуть службу щодо охорони громадського порядку шляхом патрулювання. У той же час на теперішній час індивідуальні жетони у військовослужбовців НГУ передбачені лише у підрозділах охорони громадської безпеки, а всі інші військовослужбовці НГУ, у тому числі курсанти Національної академії Національної гвардії України, що залучаються до цих заходів, виконують ці функції всупереч зазначених вище міжнародних правових актів.

На теперішній час у Верховній Раді України зареєстрований законопроект 3731 «Про внесення змін до Закону України «Про Національну гвардію України» (щодо ідентифікації військовослужбовців Національної гвардії України під час виконання завдань із охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки)».

У законопроекті пропонується доповнити Закон України «Про Національну гвардію України» новою статтею 20-1 «Індивідуальний номер військовослужбовця Національної гвардії України», у якій врегульовуються питання щодо: закріплення індивідуального номеру за військовослужбовцем НГ із зазначенням його у службовому посвідченні; створення єдиної бази індивідуальних номерів військовослужбовців НГ; носіння жетону або нашивок із індивідуальним номером на форменому одязі; встановлення дисциплінарної відповідальності військовослужбовця НГ за порушення правил ідентифікації.

Також у законопроекті передбачено, що на військовослужбовців Національної гвардії України, які виконують завдання із охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки у районі бойових дій та зонах безпеки, прилеглих до району бойових дій, визначених відповідно до Закону України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях», проект Закону пропонує не поширювати положення щодо персональної ідентифікації на період здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях. Таким чином, військовослужбовці НГУ у зоні проведення ООС будуть захищені від можливих загроз з боку розвідувальних служб держави-агресора.

Зазначений законопроект пропонує поширити обов'язок носіння жетона на військовослужбовців Національної гвардії України, які здійснюють конвоювання осіб, узятих під варту та/або засуджених до позбавлення волі, а також під час участі у розшуку, переслідуванні і затриманні осіб, узятих під варту, осіб, засуджених до позбавлення волі або арешту, які втекли з-під варті. На нашу думку це також цілком слушна новела у законодавстві, адже

конвоювання осіб є також однією з правоохоронних функцій покладених на Національну гвардію України.

Висновки:

1. Питання ідентифікації військовослужбовців НГУ є надактуальним у русі Національної гвардії України до європейських стандартів охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки правоохоронними органами.

2. Законодавчому органу України необхідно забезпечити якнайшвидше прийняття законопроекту від 24.06.2020 № 3731 «Щодо ідентифікації військовослужбовців Національної гвардії України під час виконання завдань із охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки», адже він на етапі карантинних заходів у державі та участі у їх забезпеченні Національної гвардії України, має пріоритетне значення.

3. Крім запропонованих законодавчих змін існує необхідність передбачити у відомчих підзаконних нормативно-правових актах наявність індивідуального номеру військовослужбовця НГУ на погоні військовослужбовців (знизу погона), у тому числі забезпечити внесення необхідних змін до наказу Міністерства оборони України «Про затвердження Зразків спеціального одягу, взуття, спорядження та інших предметів речового майна військовослужбовців Національної гвардії України» від 07 лютого 2018 року № 50.

4. Враховуючи практику використання жетонів Національної поліції України передбачити на персональних жетонах військовослужбовців Національної гвардії України шрифт цифр у 1.5 – 2 рази більший ніж у жетонах Національної поліції України для більш легкої ідентифікації цивільними громадянами та засобами масової інформації.

УДК. 355.426.4 : 351.742

Назаренко Олег Леонідович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник;

Лиходій Олександр Васильович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ТАКТИКИ СИЛ ОХОРОНИ ПРАВОПОРЯДКУ (СИЛ БЕЗПЕКИ) ПРОВІДНИХ КРАЇН СВІТУ

Проведений аналіз тактики дій сил охорони правопорядку (сил безпеки) провідних країн світу, зроблено висновок, що в цьому напрямку постійно проводяться заходи щодо розвитку і удосконалення.

Перспективою розвитку сил безпеки (СБ) є пошук можливих напрямків зміни тактики дій окремих видів військових нарядів, підрозділів при виконанні ними завдань бойової служби і виробленні у подальшому обґрунтованих пропозицій з оптимізації їх організаційно-штатної структури.

Для вирішення даної задачі розглянуті фактори і умови, що впливають на порядок виконання завдань бойової служби на сучасному етапі, як основні тенденції, що обумовлюють зміни в тактиці. В доповіді представлені фактори і умови для наступних функцій Національної гвардії України: охорона громадського порядку, забезпечення захисту та охорони життя, здоров'я, прав, свобод і законних інтересів громадян; участь у припиненні масових заворушень та інші.

До факторів, що безпосередньо впливають на дії підрозділів подібних до СБ відноситься ступінь агресії порушників громадського порядку. Існує необхідність цілеспрямованої підготовки особового складу до дій в умовах реальної загрози життю і здоров'ю мирних громадян. Приклади цього ми бачимо в багатьох країнах світу, за умов коли порушення громадського порядку і масові заворушення переростали в озброєні зіткнення або внутрішні збройні конфлікти. При цьому змінювалось оснащення учасників заворушень у відповідь на використання якого, правоохоронці застосовували спеціальні засоби, зброю, навіть авіацію, танки і артилерію. В умовах сьогодення здійснено перехід від класичних спеціальних операцій (СпО) до контртерористичних і антитерористичних операцій.

В значній мірі на тактику дій підрозділів подібних до СБ впливає фактор впровадження технологій виявлення злочинів, масових заворушень та інших протиправних дій (поблизу важливих державних об'єктів тощо). В місцях, де найбільш вірогідні правопорушення достатньо широко можуть використовуватись засоби відео фіксації, використання яких дозволяє ідентифікувати особу порушника, злочинця. За умов запропонованої тактики дій, порядок використання особового складу СБ змінюється.

Один із основних факторів і умов, що впливають на тактику дій підрозділів подібних до СБ відноситься місцевість на якій проводиться СпО. Досвід проведення СпО показує, що підрозділам сил безпеки під час боротьби з банд формуваннями прийшлося переучуватись і пристосовуватись до умов гірської місцевості або до особливостей дій в безпосередній близькості населених пунктів і в них самих. Тому перед СпО необхідно провести аналіз місцевості. Проводиться цей аналіз безпосередньо на місцевості з використанням карт, схем, їм на заміну приходять інтерактивні карти, карти з використанням ГІС – технологій і глобального позиціонування або засобів відео нагляду в реальному масштабі часу. Методики з використанням нових технологій з оцінки місцевості більш точні і швидкі але разом з тим вимагають додаткових знань і вмінь під час їх використання.

На основі проведеного аналізу зроблений висновок про можливі тенденції в зміні тактиці дій сил безпеки в тому числі і Національної гвардії України стосовно основних функцій з охорони громадського порядку і припинення масових заворушень.

Таким чином, реалізація перерахованих тенденцій, вірогідніше всього приведе до переходу від тактики патрулювання визначених маршрутів до дій маневрених патрульних груп безпосередньо по фактам правопорушень.

УДК 357.33

Нестеренко Олексій Олександрович, викладач з військово-інженерної підготовки кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор.

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІ НЕОБХІДНОСТІ РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ДЛЯ ПРИСКОРЕННЯ РОЗРАХУНКІВ ПІД ЧАС ОРГАНІЗАЦІЇ МАРШУ, РОЗРОБКИ АЛГОРИТМІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕРЕВЕЗЕНЬ РІЗНИМИ ВИДАМИ ТРАНСПОРТУ

Пересування підрозділів організовується та здійснюється своїм ходом (маршем) або за допомогою інших видів транспорту (залізничного, повітряного, морського, річкового або на колісних тягачах на трейлерах), та комбінованим способом.

Перевезення залізничним транспортом військ на відстані до 500 км рахують не рентабельними за винятком великотоннажних, великогабаритних вантажів або вантажів специфіка яких не дозволяє залучити інші види транспорту. Позитивним є економія: трудовитрат, моторесурсу та запасу ходу техніки, пального, відносна низька вартість перевезення.

Повітряний транспорт, застосовують частіше за все оперативні та рятувальні служби, а перевезення військ, тільки у виняткових випадках – через великий кошторис.

Перевагою морського (річкового) транспорту є майже відсутності обмеження габаритів та ваги, але застосовується у випадку економічного обґрунтування (відсутності інших шляхів).

Для перевезень військ іншими видами транспорту треба враховувати: час на завантаження, формування ешелонів, розвантаження; узгодження районів очікування й збору та час перебування в них; час на оформлення заявок, узгодження використання летовищ або посадочних майданчиків залізничних станцій, портів, необхідна кількість рухомого складу, повітряних суден.

Також при комбінованому способі перевезень необхідно врахувати відстань та час, на її додання, від вихідного району до району очікування, від району збору після вивантаження до району зосередження, та таке інші.

Пересування підрозділів за рахунок власних транспортних засобів або колісними тягачами, значно збільшує маршеві та маневрені можливості підрозділів, а саме спроможність долати максимально можливі відстані зі збереженням високої боєздатності та готовності до виконання наступного завдання. Але, треба розуміти, що у водіїв повинен бути суворо регламентований робочий час й відпочинок, для недопущення перевтоми та аварій в подальшому.

Основними показниками маршових можливостей для підрозділу є середня швидкість руху та величина добового переходу. Середньотехнічні можливості сучасних транспортних засобів та бойової техніки дозволяють виконувати маршеві завдання, але рідко хто враховує час на витягування колони, об'їзд перешкод та знову на набір швидкості. В питаннях планування маршрутів пересування, привалів, розміщення пунктів регулювання, виникають труднощі, оскільки для кожного випадку необхідно проведення розрахунки.

Розробка методичних рекомендацій та програмного продукту, дозволить зменшити час розрахунку маршу. Також необхідно закласти алгоритми посадових осіб під час організації перевезень, а безпосередньо у конкретній військовій частині створити довідник з узгодженими станціями, портами, аеродромами приписки, районами очікування завантаження (можна передбачити також станції, аеропорти, порти вивантаження та райони збору у імовірних районах майбутніх дій). До програмного продукту необхідно закласти можливості визначення глибини колони в залежності від кількості машин у колоні, їх марки та дистанції між ними, часу необхідного на досягнення підрозділом певного рубіжу, відстані, що повинна здолати колона за певний час.

УДК 528.067.4

Олещенко Анатолій Іванович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України.

АНАЛІЗ ІСНУЮЧИХ СИСТЕМ ПРЯМОКУТНИХ КООРДИНАТ В УКРАЇНІ

Розглянуто сучасний стан геодезичного забезпечення в Україні, проведений аналіз і взаємозв'язки між наявними системами координат, обґрунтовано необхідність удосконалення нормативних вимог до систем координат і впровадження системи координат СК-2000.

У 70-х роках минулого століття у зв'язку з розвитком нових видів озброєння і впровадженням супутникових та комп'ютерних технологій національні геодезичні системи відліку перестали задовольняти потреби безпеки та оборони передових країн світу. Натомість розвитку набули загально

земні системи відліку та утворені на їх основі геодезичні референсні системи координат.

Основою для розробки нових систем координат постали можливості використання глобальних навігаційних супутникових систем GPS – супутникової навігаційної системи США, ГЛОНАСС (Глобальна навігаційна супутникова система) – СРСР, а тепер супутникової системи навігації Російської Федерації, а також ГАЛІЛЕО – супутникової системи навігації Європейського Союзу та Європейської Космічної Агенції, у якій приймає участь і Україна.

На сьогодні в Україні використовуються наступні системи координат:

1. Система координат 1942 року (СК-42) – референсна система прямокутних координат на площині, яка базується на використанні конформної проекції Гаусса-Крюгера з вихідними даними:

– референц-еліпсоїд Красовського – велика піввісь 6 378 245 м, стиснення 1:298,3;

– висота геоїда в Пулково над референц-еліпсоїдом дорівнює нулю;

– геодезичні координати Пулковської обсерваторії (центр сигналу А): широта – $59^{\circ}46'15,359''$, довгота від Грінвіча $30^{\circ}19'28,318''$;

– геодезичний азимут з Пулково на пункт – Бугри – $121^{\circ}06'42,305''$.

Центр еліпсоїда Красовського збігається з початком референсної СК, вісь обертання еліпсоїда рівнобіжна (паралельна) осі обертання Землі, а площина нульового меридіана визначає положення початку відліку довгот. Всі інші параметри еліпсоїда є похідними.

Державна нівелірна мережа поширює на всю територію країни систему нормальних висот (Балтійська система 1977 року), вихідним початком якої є нуль Кронштадтського футштока.

Початком координат у кожній зоні є точка перетину осевого меридіана з екватором. Значення ординати на осевому меридіані приймається рівним 500 км.

2. Система координат СК-63. Система координат 1963 року не є класичною системою координат, вона похідна від СК-42 і отримана відповідним алгоритмом перетворення. Різні перетворення в рамках системи СК-63 виконуються через систему СК-42. За математичною сутністю – це та ж система Гаусса-Крюгера, тільки номенклатура базових карт масштабу 1:100 000 побудована по-іншому. Прив'язуються топографічні карти СК-63 до стандартної системи СК-42, виходячи з того, що обидві системи ґрунтуються на системі координат Гаусса-Крюгера, рамки аркушів розбиті по географічній сітці, а зміщення сітки кратні цілому числу мінут (одна мінута вздовж меридіана дорівнює 1 морській милі = 1 852 метрам, довжина міноти уздовж паралелі зменшується до півночі і на середніх широтах становить приблизно половину милі). При використанні деяких сучасних методів визначення місцеположення (GPS) необхідно вносити відповідні поправки у результати

вимірювань для переходу в систему СК-63. Ця система створена у період ядерного протистояння у 1950-60рр. і навмисно спотворена з метою обмеження точних відомостей для прицілювання балістичних ракет ймовірного противника.

3. Місцеві системи координат. Місцеві системи координат в основному утворені від СК-42 і СК-63 і використовуються в будівництві при винесенні проекту споруди на місцевість, а також при зйомці і складанні великомасштабних планів для проектування споруд. Для збереження математичної основи великомасштабних планів 1:500-1:5000 місцеві системи можуть прив'язуватися до державних геодезичних систем, зокрема до УСК-2000.

4. Державна геодезична система координат УСК-2000. Система координат УСК-2000 встановлена за умови паралельності її осей просторовим осям Міжнародної загальноземної референцної системи координат ITRS. За поверхню відліку в системі координат УСК-2000 прийнятий референц-еліпсоїд Красовського. Система координат УСК-2000 чітко узгоджена з Міжнародною загальноземною референцною системою координат ITRS на епоху 2000 року – ITRF2000, яка закріплена пунктами космічної геодезичної мережі. УСК-2000 встановлена для виконання топографо-геодезичних та картографічних робіт на території України постановою Кабінету Міністрів України "Деякі питання застосування геодезичної системи координат" від 22 вересня 2004 р. № 1259. З моменту введення системи координат УСК-2000 року при виконанні нових робіт вона замінила систему координат 1942 року, яка була введена постановою Ради Міністрів СРСР № 760 від 7 квітня 1946 року.

Параметри системи УСК-2000. За поверхню відліку в системі координат УСК-2000 прийнятий референц-еліпсоїд Красовського з параметрами:

- велика піввісь 6 378 245м;
- стиснення 1:298,3.

Положення пунктів в прийнятій системі координат визначається:

– просторовими прямокутними координатами X , Y , Z (вісь Z співпадає з віссю обертання еліпсоїда, вісь X лежить в площині нульового меридіану, а вісь U доповнює систему до правої; початком системи координат є геометричний центр еліпсоїда);

– геодезичними координатами: широтою - B , довготою - L , висотою – H ;

– плоскими прямокутними координатами X та Y , які обчислюються в проекції Гаусса-Крюгера;

– геодезична висота H утворюється, як сума нормальної висоти та висоти квазігеоїда над еліпсоїдом Красовського. Нормальні висоти геодезичних пунктів визначаються в Балтійській системі висот 1977 року, вихідним початком якої є нуль Крондштадського футштоку, а висоти квазігеоїда обчислюються над еліпсоїдом Красовського.

Впровадження в життя Державної геодезичної референцної системи координат УСК-2000 матиме практичну цінність. Вона буде використана в оборонній, космічній і транспортній галузях, геологічній розвідці, екології, а також у інших сферах.

Однак, зазначимо, що на перехідний період (до введення референцної системи координат України) для обчислення координат пунктів ДГМ і створення топографічних карт залишається система координат 1942р.

Висновок. Основними соціально-економічними та іншими наслідками впровадження геодезичної референцної системи координат слід вважати докорінну перебудову геодезичного, картографічного та навігаційного забезпечення території України, швидку інтеграцію в світовий науковий простір. Практичною цінністю впровадження геодезичної референцної системи координат є можливість ефективного використання глобальних навігаційних супутникових систем в топографо-геодезичному виробництві, які мають цілий ряд переваг в порівнянні з традиційними методами. Сучасна геодезична референцна система координат є складовою національної геодезичної системи відліку, яка передбачає в майбутньому введення нової висотної системи і побудова моделі квазігеоїда сантиметрової точності. Роботи в цих напрямках активно ведуться в даний час.

УДК 355.45

Орел Оксана Вікторівна, доцент кафедри соціально-гуманітарних дисциплін гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат юридичних наук, доцент, полковник;

Заворуєв Станіслав Сергійович, курсант командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, солдат.

ОЦІНКА РІВНЯ ЗАГРОЗИ В ПРОЦЕСАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ, ПОВ'ЯЗАНИХ З COVID-19

Сучасний світ сьогодні потерпає від тяжкої респіраторної інфекції, що викликана коронавірусом штаму 2019-nCoV. Дане захворювання за своїми масштабами та наслідками, як показують останні статистичні дані, створює небезпеку не тільки в економічній, соціальній, політичній сферах діяльності людства, але й на рівні національної безпеки держави.

Сектор безпеки та оборони України, з урахуванням останніх подій, характеризується новим етапом реформ, які сприяють виявленню існуючих проблем, дають змогу підвищити потенціал та створити ефективний, комплексний та багатофункціональний державний інструментарій для забезпечення безпеки країни. Дослідження впливу COVID-19 на воєнно-політичну та економічну ситуації в державі, а також оцінка рівня його ризик-ситуацій безпосередньо впливають на наукові пошуки в зазначеній сфері та

дають підґрунтя для широкої академічної дискусії і зумовлює актуальність досліджуваних питань.

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять наукові праці вчених у галузі теорії держави та права, адміністративного, конституційного, інших галузей права: В. Б. Авер'янова, Г. В. Атаманчука, Ю. В. Аллерова, О. М. Бандурки, Ю. П. Бабкова, Олейнікова Є., Кузнецова В. та ін. У той же час, не дивлячись на велику кількість наукових праць, в питаннях впливу COVID-19 на національну безпеку України існує дуже багато невирішених проблем. Зокрема, недостатньо вивчено закордонний досвід і специфіку протидії даній хворобі, її впливу на людський фактор. Існуючі на сьогодні дослідження в сфері обраної тематики присвячені лише окремим її аспектам. Безпосередньо адміністративно-правові засади оцінки рівня загрози в процесах національної безпеки України, пов'язаних з COVID-19 донині не були предметом окремого комплексного наукового дослідження. Саме тому теоретична розробка обраної теми, її наукова новизна, значущість та актуальність у нових реаліях сьогодення набувають особливого змісту та значення.

Арсенал методів аналізу та оцінки ризик-ситуацій, пов'язаних з COVID-19, достатньо великий. Серед них хотілося би виділити: статистичні методи оцінки; методи експертних оцінок; аналітичні методи (аналіз чутливості, аналіз доцільності витрат тощо); метод аналогій; методи аналізу сценаріїв розвитку; комбіновані методи. Однак, для обґрунтування рішень в умовах переваги невизначеності та ризику зазвичай використовують: ігрові моделі, методи експертних оцінок, методи, засновані на людино-машинних процесах. Перелічені методи аналізу ризикових ситуацій не завжди можуть бути застосовані до національної безпеки України з ряду причин: із-за нечіткого збору та обробки інформації, необхідної для аналізу ризикової ситуації; критерії оцінки носять узагальнений характер і не дозволяють судити про зовнішні та внутрішні фактори прояву ризикової події; недостатньої активності теорії і практики по розробці рекомендацій щодо аналізу та оцінки конкретних видів ризиків, та їх впровадженню до національної безпеки країни. Саме тому математичний апарат багатьох методів оцінки ризик-ситуацій практично не використовується у прийнятті рішень щодо практичної діяльності керівництва країни. Для керівника особливе значення набуває попередній аналіз можливої ризик-ситуації. Для цього, на нашу думку, необхідним є проведення кількісного та якісного аналізу ризик-ситуацій (їх факторів і причин).

Опрацьовані матеріали дали поштовх до розробки модифікованої методики аналізу та оцінки ризик-ситуації, пов'язаної з COVID-19, сутність якої полягає у виявленні ризик-факторів в діяльності керівництва країни та її населення; розрахунку коефіцієнтів ризику за його видами (правомірний, допустимий, неправомірний), ступенем припустимості (виправданий, не виправданий, політичний, фізичний, економічний). У результаті її

використання ми отримуємо значення коефіцієнтів ризику у розрізах за видами та ступенем припустимості, а також значення узагальненого показника – коефіцієнта загального (сукупного) ризику. Для інтерпретації інформації про рівень ризик-ситуації, пов'язаної з COVID-19, значення коефіцієнта ризику ранжирують за рівнем впливу на кінцеві результати діяльності з використанням так званих шкал ризику, які дозволяють по значенню коефіцієнтів ризику на кількісно-якісному рівні виявляти рівень впливу ризику на населення країни. У науковій літературі не має єдиного підходу до формулювання та критеріїв оцінки шкали ризику. Різноманіття показників, за допомогою яких здійснюється ризик-оцінка, породжує й багатоманітність шкал ризику, які, у свою чергу, є рекомендаціями припустимості того чи іншого рівня ризику.

Виходячи з вищезазначеного та особливостей розповсюдження COVID-19, нами запропонована шкала ризику, що буде доцільна для застосування в якості оцінки критичності ризикових подій, які аналізуються. Дана шкала побудована на основі по-факторної оцінки внутрішніх ризиків із використанням комплексу прийомів аналітичного та евристичного методів. У результаті використання запропонованої нами модифікованої методики аналізу та оцінки ризик-ситуацій ми отримуємо значення поодиноких коефіцієнтів ризику за його видами (правомірний, допустимий, неправомірний) та ступенем припустимості (виправданий, не виправданий, політичний, фізичний, економічний), які розташовуються в межах інтервалу від 0 до 1, а також величину загального (сукупного) коефіцієнту ризику, що розташовується в інтервалі від 0 до 3, оскільки процеси, пов'язані з COVID-19, знаходяться одночасно під впливом правомірного, допустимого, неправомірного, виправданого, не виправданого, політичного, фізичного та економічного ризик-факторів. Використовуючи прийом інтервальної оцінки результативного параметру запропонована до практичного застосування шкала оцінки рівня ризику має наступний вигляд. У результаті отримуємо комплексний підсумковий показник ризику, який побудований на кількісно-якісному аналізі та оцінці ризик-ситуації. Як вже зазначалося вище, запропонована шкала може бути використана та адаптована до будь-яких умов діяльності. Особливістю у разі адаптування повинні стати напрямки та умови діяльності конкретного відомства (установи, організації), а також безпосередня участь експертів даної організації (установи, відомства). При побудові – доцільно використовувати таку інформацію, як узагальнені значення коефіцієнтів; коефіцієнти, засновані на статистичних даних результатів діяльності та значення коефіцієнтів, які розроблені експертами.

Отже, проведений аналіз нормативно-правових документів, які визначають рівень ризик-ситуацій, пов'язаних з COVID-19, та його оцінку, показав, що:

– COVID-19 є ризик-ситуацією загрози національній безпеці України; ризик-ситуація – це відповідний факт (дія, стан), який створює умови для

вчинення правопорушень; негативно впливає на досягнення визначених цілей та завдань;

– модифікована методика аналізу та оцінки рівня ризик-ситуацій, пов'язаних з COVID-19, полягає у виявленні ризик-факторів в діяльності керівництва країни та населення та розрахунку коефіцієнтів ризику за його видами (правомірний, допустимий, неправомірний), ступенем припустимості (виправданий, не виправданий, політичний, фізичний, економічний).

УДК 365.55

Павленко Сергій Олександрович, заступник начальника кафедри технічного та тилового забезпечення факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, підполковник;

Кравченко Ярослав Валерійович, кураснт факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, сержант.

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ПРОДОВОЛЬНОЇ СЛУЖБИ

У відповідності до Закону України «Про Національну гвардію України», Національна гвардія України (НГУ) виконує різнопланові завдання в межах основних функцій. Виконання покладених завдань може відбуватись як без відриву від пункту постійної дислокації так і за межами пункту постійної дислокації з розміщенням в польових умовах. Організація тилового забезпечення дій військовослужбовців НГУ в польових умовах викликає ряд складнощів і обмежень, а саме відсутність: централізованого водопостачання, електро живлення, стаціонарного обладнання для приготування їжі, стаціонарного обладнання для прання білизни і т.д. Для вирішення зазначених обмежень існують технічні засоби служб тилу.

Досвід участі НГУ в АТО показав нестачу технічних засобів випікання хліба в польових умовах для невеликих підрозділів.

Існуючі технічні засоби для випікання хліба в польових умовах мають ряд недоліків, а саме:

– потреба залучення значної кількості особового складу для розгортання та експлуатації;

– відсутність мобільності (займає дуже багато часу на розгортання та згортання);

– відсутність можливості випікання хліба під час пересування т.д.

Для вирішення описаної проблематики пропонується розробка нового, мобільного технічного засобу продовольчої служби для випікання хлібу в польових умовах, який задовольнить вимоги що висуваються, а саме:

– здатність забезпечити хлібом в польових умовах невеликі підрозділи;

- можливість випікання хліба під час пересування;
- висока мобільність та маневреність;
- невелика кількість обслуговуючого персоналу.

Варіантом такого технічного засобу може бути мобільна пекарня призначена для випікання хліба та хлібобулочних виробів з борошна житнього та пшеничного в польових умовах. Вона складається із модуля хлібопечення з автоматично висувним наметом та власним дизельним генератором.

Мобільна пекарня забезпечує короточасне зберігання запасу борошна та іншої сировини, просіювання борошна, замішування та поділу тіста на необхідну вагу, заокруглення та відстоювання тістових заготівок, випікання хліба в електропечі, зберігання випеченого хлібу а також, за необхідністю, нарізання хліба за допомогою хліборізки.

Модуль хлібопечення складається із звареного металевго каркаса, обшитий панелями. Конструкція модуля передбачає верхні і нижні фітинги для кріплення, навантаження і розвантаження. Внутрішня обшивка – листи корозійностійкої сталі товщиною 0,8 мм. Зовнішня обшивка сталевий гофрований лист товщиною 1,2 мм. Утеплювач пінополістирол щільністю 32 кг/м². Підлога з рифленого алюмінію та метала товщиною 4 мм. Корпус каркасно-металевий звареної конструкції. Зовнішні двері каркасного типу з гнутих сталевих профілів товщиною 3 мм з обшивкою з металевго листа товщиною 1,5 мм. Змонтований модуль може транспортуватися на двовісному автомобільному причепі або тралі із спеціальним обладнанням для його навантаження та розвантаження.

Напрямок подальших досліджень, може бути розробка нового зразку мобільного технічного засобу продовольчої служби для фільтрації та бутилювання фільтрованої води в польових умовах.

УДК 629.437 (075)

Пархомчук Олександр Васильович, викладач кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України.

ДОСЛІДЖЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ СТВОРЕННЯ ВОДОМЕТНОЇ СПЕЦМАШИНИ З ГІДРООБ'ЄМНОЮ ПЕРЕДАЧЕЮ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ ВІЙСЬКАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ БЕЗЛАДІВ

Наведено аналіз конструкцій трансмісій існуючих водометних машин. Приведено обґрунтування і розрахунки гідрооб'ємної трансмісії.

Запропоновано конструктивну схему нової водометної спецмашини з гід्रोоб'ємною передачею, котра забезпечує плавну зміну швидкості руху і тяги машини у широкому діапазоні, а також забезпечує довготривалу та стійку роботу при малих значеннях кутової швидкості обертання ведучих коліс.

В результаті аналізу існуючих конструкцій водометів і автомобільних трансмісій встановлено що використання гідрооб'ємної передачі надає ряд переваг:

- безступінчаста трансмісія забезпечує плавну зміну швидкості руху і тяги машини у широкому діапазоні;

- цей тип трансмісії забезпечує довготривалу та стійку роботу при малих значеннях кутової швидкості обертання ведучих коліс;

- через відсутність жорсткого кінематичного зв'язку двигуна з ведучими колесами безступінчаста трансмісія забезпечує плавне регулювання передаточного відношення;

- при використанні безступінчастої трансмісії на самохідній машині немає необхідності у таких агрегатах, як коробка передач, карданні вали, розподільча коробка, коробки відбору потужності;

- безступінчаста трансмісія дає можливість здійснювати реверсивний рух і гальмування машини без використання потужних гальмівних засобів, за винятком стоянкового гальма;

- застосування безступінчастої трансмісії дозволяє автоматизувати керування машиною, забезпечити роботу двигуна і трансмісії за будь-якою заданою характеристикою.

Основна задача роботи полягає у обґрунтуванні параметрів водометної спецмашини для участі в операціях з припинення масових безладів.

Трансмісія машини що пропонується не має механізму зчеплення, в відомому його розумінні, і як результат відсутня педаль виключення зчеплення. Це виключає можливі різких ривків машини при рушанні, що особливо важливо при пересуванні в зонах великих скупчень людей на проїжджій частині, особливо під час припинення масових безладів. Крім цього, механічне фрикційне зчеплення ускладнює рух на дуже малих швидкостях. При русі вперед, в бік безпосереднього контакту з людьми, будь-яке зривання ноги з педалі зчеплення, чи різке її відпускання може призвести до наїзду на людей та їх травмування.

УДК 355.541.2

Пашуба Антон Сергійович, викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор;
Гончаров Євген Іванович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІНОСТІ РОЗРОБКИ МЕТОДИЧНИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ ТА ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ ДО НИХ, ДЛЯ ПОЛІПШЕННЯ ТА ПРИСКОРЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ТАКТИЧНИХ РОЗРАХУНКІВ НАСТУПАЛЬНОГО БОЮ, ЯК ОСНОВНОГО ВИДУ БОЮ, РОЗРОБКИ АЛГОРИТМІВ РОЗРАХУНКУ БОЙОВИХ МОЖЛИВОСТЕЙ БОЙОВИХ ТА ТАКТИЧНИХ ГРУП

Підрозділ може виконувати бойове завдання наступального бою наступним чином:

– бойовий порядок механізованого взводу складається з бойових порядків відділень з інтервалами між ними до 50 м, групи управління і вогневої підтримки, що діє за ними на відстані до 50 м. Засоби посилення, як правило, залишаються у безпосередньому підпорядкуванні командира взводу і входять до складу групи управління і вогневої підтримки. У деяких випадках у взводі можуть створюватися група бойових машин та інші групи (захоплення, прикриття, розгородження).

– бойовий порядок механізованого відділення, яке наступає у пішому порядку, складається з бойової лінії та БМП (БТР), що діє за особовим складом на відстані 100-200 м, на одному з флангів відділення або безпосередньо у бойовій лінії, або у відділенні можуть створюватися бойові групи (“двійки”, “трійки”), які ведуть наступ з інтервалом між собою 20-25 м, а між солдатами в них – 3-5 м. Бойові групи можуть діяти в лінію, уступом або в дві лінії (одна за другою). За своїм призначенням бойові групи можуть бути маневреними і вогневими.

Як нам відомо, основні складові бойових можливостей відділення, взводу в наступі є:

- вогнева міць;
- маневр;
- ударна сила.

Вогнева міць – це можливості взводу по нанесенню поразки противнику вогнем протитанкових засобів, БМП (БТР) та стрілецької зброї. Вогнева міць механізованого взводу складається з його можливостей по боротьбі з танками

та іншими броньованими об'єктами противника, а також з можливостей взводу по поразці противника вогнем стрілецької зброї.

Маневреність – це можливості відділення здійснювати маневр, долати зони радіоактивного зараження та райони зруйнувань, здійснювати марш, які характеризуються показниками часу. Маневрені можливості механізованого відділення визначаються швидкістю пересування БМП (БТР), яка може бути максимальною.

Ще одним показником бойових можливостей механізованого відділення є ударна сила, це поєднання потужних вогневих ударів з стрімким рухом вперед. Вона реалізується у ближньому бою, результатом якого є знищення певного противника та оволодіння важливими районами місцевості. Тому одним з основних показників ударної сили є поразка, яка завдається противнику у ближньому бою.

Вищеперераховані показники дають певне тлумачення дій механізованих підрозділів, що діють в бойових порядках, які не розділяються на групи та не входять в їх склад. Окрім того визначають одночасну вогневу дію, відмінно до послідовності виконання бойових завдань тактичних та бойових груп.

Такий показник як вогневі можливості при діях механізованого взводу з залученням груп управління та вогневої підтримки, групи бойових машин, враховуючи їх специфіку дій, потребує більш детального аналізу. Також цей показник зазнає змін в взаємодії бойових груп (двійок-трійок).

Такий показник як маневр потребує деталізації в рамках виконання бойового завдання маневреною групою та маневрених дій вогневої групи, а також більш детально характеризувати дії бойових порядків відділень в порівняльній характеристиці з групою управління та вогневої підтримки. Аналіз маневрених можливостей, більш детально, слід розглядати в рамках своїх бойових та тактичних груп, розглядаючи переміщення складових в середині бойового порядку.

Такий показник як ударна сила, в комплексному підході, враховуючи умови сучасності, в першу чергу буде залежати від місцевості виконання бойового завдання, та потребує детального вдосконалення та адаптації до сучасних бойових статутів.

На основі визначених в математичному відношенні бойових можливостей, як своїх, так і противника, командир прийме найбільш раціональне рішення.

УДК 358.23

Пашенко Віктор Володимирович, заступник начальника кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, підполковник;

Яковенко Євген Сергійович, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат педагогічних наук, підполковник;

Бутко Руслан Володимирович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету – начальник інженерної служби Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

АНАЛІЗ СПОСОБІВ ВЕДЕННЯ ІНЖЕНЕРНОЇ РОЗВІДКИ МІСЦЕВОСТІ

Нові підходи в організації бойових дій вимагають і нових способів ведення інженерної розвідки. Інженерна розвідка ведеться з метою добування відомостей про противника і місцевості для прийняття рішення та більш ефективного управління бойовими діями. Особливе місце відводиться розвідки місцевості, яка, можливо, і визначає успіх виконання поставлених завдань.

В даний час застосовується так званий об'єктовий спосіб організації інженерної розвідки, при якому органи інженерної розвідки розподіляються по найважливіших об'єктах місцевості в районі проведення операції і мають завдання добувати достовірні відомості про їх стан. Однак такий підхід не дозволяє повністю охопити всі необхідні об'єкти і вимагає періодичного перенацілювання вже задіяних сил і засобів на вирішення знову виникаючих задач. Як наслідок, органам управління доводиться витратити значний час на вирішення оптимізаційних завдань щодо перерозподілу органів інженерної розвідки, а самим органам здійснювати складні маневри на значні відстані. Все це призводить до збільшення строків добування інженерної розвідувальної інформації і, отже, до зниження рівня її достовірності та оперативності, а також до необхідності залучення більшої кількості сил і засобів.

Одним із шляхів вирішення цієї проблеми є дослідження і впровадження в теорію і практику військового мистецтва нових, перспективних способів ведення інженерної розвідки, заснованих на застосуванні сучасних, більш ефективних засобів добування, обробки та оперативного доведення до командирів даних про стан місцевості районі операції (бойових дій). Так, до значного підвищення можливостей підрозділів інженерної розвідки може призвести використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА)

З оснащенням підрозділів БПЛА з'являється можливість перейти від об'єктового до більш ефективного – зонального способу ведення інженерної розвідки.

Суть цього способу полягає у визначенні підрозділам інженерної розвідки на весь період операції зон відповідальності (у смузі оборони). В межах зони (напрями) будь-яка точка (об'єкт) місцевості буде досяжною для ведення інженерної розвідки завдяки застосуванню БПЛА. Це дозволить підрозділам інженерної розвідки здійснювати безперервний моніторинг місцевості з повним охопленням смуги операції, здійснюючи при необхідності маневр в значній мірі засобами, а не силами.

Проте цей спосіб, поряд з безсумнівними перевагами, має такі ж недоліки, що і об'єктовий. В сучасних умовах, як показує практика, більш ефективним є системний спосіб ведення інженерної розвідки.

Суть системного методу ведення інженерної розвідки полягає в комплексній оцінці місцевості до початку бойових дій і прогнозу на її зміну в ході виконання бойових завдань за етапами з постійним нарощуванням даних від етапу до етапу.

Більш високий рівень ефективності системного способу ведення інженерної розвідки підтверджено математичним моделюванням, яке використовувалося при оцінці зонального способу. При цьому використаний комплекс критеріїв, в якому в якості основного прийнята достовірність отримання інженерних розвідувальних відомостей, а як додаткові - період оновлення інформації, що характеризує оперативність інженерної розвідки, і інтенсивність потоку виявлень, що характеризує продуктивність сил інженерної розвідки.

Як показують результати математичного моделювання, запропонований системний спосіб ведення інженерної розвідки дозволяє добувати відомості з достовірністю від 0,4 до 0,6, що забезпечує начальнику інженерної служби та іншим командирам (начальникам) можливість приймати рішення в умовах, близьких до умов повної визначеності

Таким чином, впровадження системного способу ведення інженерної розвідки сприяє підвищенню автономності застосування інженерних розвідувальних підрозділів, повного охоплення ними всієї смуги (району) на всю глибину проведення операції, скороченням тимчасового циклу управління інженерною розвідкою і, що особливо важливо, досягненню високого ступеня оперативності забезпечення інформацією про місцевість командирів і штабів з ймовірністю, що дозволяє їм приймати рішення в умовах, близьких до повної визначеності.

УДК 623.459.6

Писарев Сергій Анатолійович, доцент кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Антонов Андрій Валерійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат;

Кучук Ольга Михайлівна, заступник директора з навчально-виховної роботи комунального закладу “Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №136”, вчитель української мови та літератури, спеціаліст першої кваліфікаційної категорії.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО РОЗРОБЛЕННЯ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ З ПИТАНЬ МЕТЕОРОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ З РАДІАЦІЙНОГО, ХІМІЧНОГО, БІОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ

З початку в 2014 на території Донецької та Луганської області почалися збройні конфлікти між силовими структурами України та незаконним збройними формуваннями (НЗФ).

Для врегулювання ситуації були залучені сили Служби безпеки України (СБУ), Національної гвардії України, Державної прикордонної служби та Збройних Сил України (ЗСУ).

На початку війни на Донбасі вже стало зрозуміло, що Збройні Сили України були не готові до бойових дій не лише кількісно, але і якісно. Розграбована та майже повністю розформована армія мала протистояти професійним та гарно підготовленим військам. Тож, аби протистояти противнику, ЗСУ довелося проводити ряд хвиль мобілізацій, призову та наборів. Такі дії дозволили вирішити кількісне питання армії, проте дефіцит часу на якісну підготовку особового складу, зокрема й фахівців військ РХБ захисту.

На озброєнні у нашого противника, Російської Федерації, стоїть один з найбільших (разом з США – 93% всіх запасів) арсеналів ядерної зброї. Також потрібно пригадати нещодавні події в Сирії: “На початку 2016 року сирійсько-американське медичне товариство оприлюднило доповідь, в якій було описано 161 атаку із застосуванням хімічної зброї від початку війни й до кінця 2015 року. Організація також мала інформацію про іще 133 хімічні атаки, але стосовно яких забракло переконливих доказів”. Це зайвий раз доводить, що навіть попри заборону використання хімічної зброї виключати можливість її застосування не варто. Також не потрібно виключати можливість терактів,

аварій на підприємствах атомної та хімічної промисловості, чи цілеспрямоване знищення їх противником.

Основними завданнями РХБ захисту військ є:

- виявлення та оцінювання РХБ обстановки;
- підтримання живучості підрозділів в умовах РХБ зараження;
- ліквідація наслідків РХБ зараження;
- посилення захисту військ із застосуванням аерозолів;
- вогневе ураження противника із застосуванням вогнеметної зброї;
- технічне забезпечення РХБ захисту військ.

Особливу увагу хотілося б звернути на перші два завдання, адже в них виконуються наступні заходи:

- РХБ розвідка та спостереження;
- радіаційний та хімічний контроль;
- збір, узагальнення, обробка та видача інформації про РХБ обстановку;
- оповіщення військ про зміну в РХБ обстановці;
- застосування засобів індивідуального та колективного захисту;
- виконання режимно-обмежувальних заходів на зараженій території.

Ці завдання вирішуються за допомогою постів РХБ спостереження.

Пост РХБ спостереження здійснює безперервне РХБ спостереження у визначеному районі та у встановлений час, і при кожному артилерійському та авіаційному нальоті противника вмикає бортові або переносні прилади РХБ розвідки і метеокомплект. Спостерігач стежить за показниками приладів та метеобстановкою в приземному шарі.

Основними завданнями поста РХБ спостереження є:

- своєчасне виявлення факту застосування противником ЗМУ і виявлення наявності РХБ зараження;
- визначення рівня потужності випромінювання і типу ОР в районі розташування посту;
- подача сигналів оповіщення про РХБ зараження;
- контроль зміни РХБ зараження у місцях спостереження;
- взяття проб повітря, води, ґрунту, рослинності і відправка їх в лабораторію;
- метеорологічне спостереження.

Особливу увагу під час роботи поста слід приділити такому елементу, як метеокомплект МК-3, адже від правильності вимірів залежить і правильність аналізу про можливе РХБ зараження, його розповсюдження, напрямом. Адже все це залежить від температури повітря, землі, вертикальної стійкості повітря, напрямку вітру.

Проаналізувавши проблему слабкої підготовки особового складу, літературу та інші джерела інформації я пропоную вирішення цього питання шляхом створення навчального фільму, який зміг би наглядно продемонструвати всі нюанси розгортання поста РХБ спостереження, зокрема

метеокомплекта МК-3, що в свою чергу заощадило би час на навчання і підготовці особового складу.

На першому етапі передбачається максимальний збір та концентрація інформації, проблемних питань та їх вирішення щодо поста РХБ спостереження та метеокомплекта МК-3 в цілому.

На другому етапі – написання сценарію та зйомка відеоматеріалу.

На третьому етапі – відпрацювання відзнятого відеоматеріалу та його озвучування.

На фінальному етапі – монтаж та створення навчального фільму.

Напрямок подальшого дослідження планується впровадження навчального фільму в навчальний процес під час підготовки фахівців військ РХБ захисту.

УДК 623.4

Писарєв Сергій Анатолійович, доцент кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Іонице Євгеній Семенович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, солдат.

ПОРЯДОК ВИЗНАЧЕННЯ БІОЛОГІЧНОЇ ОБСТАНОВКИ ТА СУМІСНІСТЬ ЗІ СТАНДАРТАМИ НАТО

Практично будь-які наукові досягнення можуть бути розцінені, як подвійні технології, як засоби досягнення добра або зла. Іншими словами: людина, необтяжена високими етичними засадами, здатна створити засоби масового ураження і ефективно їх використовувати. Найбільш доступною з цього арсеналу є біологічна зброя.

Велика небезпека виникнення і поширення масових інфекційних захворювань серед особового складу в результаті біологічного нападу противника викликає необхідність вживати заходи захисту військ від уражень біологічними засобами. Одним з найважливіших елементів захисту військ від впливу біологічних засобів є біологічна розвідка.

Під ефективною біологічною розвідкою розуміють її активність, участь в організації і проведенні негайних заходів біологічного захисту, що впливають з конкретної обстановки. Дії підрозділів радіаційної, хімічної та біологічної розвідки не повинні обмежуватися тільки реєстрацією фактів і пасивним

фотографуванням подій, як обумовлено сьогодні у Збройних Силах України, а навпаки, має вживати можливих і посильних заходів для усунення виявленого неблагополучного впливу несприятливих умов на людей.

В даний час табельні засоби біологічного захисту (сигналізатор АСП і мікроскоп МЛД), що є матеріальною основою існуючої системи біоконтролю, не можуть вирішити в достатньому обсязі завдання, що стоять перед біологічною розвідкою. Виходячи з цього, створення нових сучасніших технічних засобів є важливим актуальним завданням.

Для вирішення завдань біомоніторингу необхідне впровадження високочутливих і специфічних (селективних) методів індикації патогенів, екопатогенів, які зумовлені стандартами НАТО і створення на основі цих методів сучасних технічних засобів.

Крім того стандарти НАТО регламентують вимоги до системи біологічного моніторингу і її складовим елементам, що в достатній мірі є актуальним для впровадження в Збройних Силах України.

УДК 378.011.32

Писарев Сергій Анатолійович, доцент кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Кондратович Ігор Миколайович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, солдат;

Кучук Ольга Михайлівна, заступник директора з навчально-виховної роботи комунального закладу “Харківської загальноосвітньої школи I-III ступенів №136”, вчитель української мови та літератури, спеціаліст першої кваліфікаційної категорії.

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ НОВИХ МЕТОДІВ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ЗАСОБІВ ПОСТАНОВКИ АЕРОЗОЛЬНИХ ЗАВІС

Однією з найважливіших проблем в збройних операціях сучасності, таких як Операції Об’єднаних Сил (ООС), є осліплення спостережних пунктів противника, пунктів управління та розрахунків вогневих засобів противника.

Маскування розташування висування та бойових дій військ, відкритих найбільш важливих ділянок маршрутів та доріг, переправ через водні перешкоди та інших об'єктів від засобів розвідки та наведення зброї противника.

Протидія засобам наземної, повітряно-космічної розвідки та системам наведення ВТЗ противника постановкою екранів.

Для виконання цих заходів застосовуються:

- табельні засоби застосування аерозолів;
- частини та підрозділи аерозольного маскування;
- артилерія та авіація.

Частини та підрозділи військ РХБ захисту для цих цілей застосовують різноманітні димові засоби:

- димові шашки ДМ-11, ДМЧ, БДШ-5, МДШ;
- димові машини: ТДА-М, ТДА-2М, ТДА-2К;
- комплекти димової апаратури.

Для створення аерозольних завіс використовують:

- піротехнічні речовини;
- речовини на основі фосфору;
- речовини на основі нафтопродуктів.

Але проблема штатних засобів аерозольного маскування в тому що вони не маскують об'єкти у інфрачервоному спектрі, що знижує ефективність виконання завдань нашими підрозділами.

Для вирішення цієї проблеми створюється генератор аерозолів на основі нових технологій стисненої детонації. Енергія для випаровування й розпилення аерозолетвірних сумішей отримується в результаті детонаційного згорання вуглеводнів.

На першому етапі передбачається максимальний збір та концентрація інформації, проблемних питань та їх вирішення щодо аналізу існуючих та створення нових методів постановки аерозольних завіс, які значно знизять помітність військ в інфрачервоному спектрі.

На другому етапі – створення перспективних моделей на нових методах димоутворення.

На третьому етапі – тестування новостворених моделей.

На фінальному етапі – тестування моделей на нових методах постановки аерозольних завіс у військах.

Напрямок подальшого дослідження планується впровадження нових засобів аерозольного маскування для застосування їх у сучасних бойових діях.

УДК 799.31

Пономарьов Віктор Олександрович, старший викладач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник;

Меленті Євген Олександрович, завідувач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, кандидат технічних наук, підполковник.

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИК ТРЕНУВАНЬ СПОРТСМЕНІВ З ПРАКТИЧНОЇ СТРІЛЬБИ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ СТРІЛЕЦЬКИХ НАВИЧОК ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СПІВРОБІТНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР

Актуальність теми. Навички володіння особистою зброєю є важливою складовою у підготовці військовослужбовців та співробітників силових структур. Формування у курсантів психологічної готовності до застосування зброї та впевненості у власних діях при поводженні з нею ставиться за мету під час проходження навчання з дисципліни “Вогнева підготовка”. Під час вивчення даної дисципліни курсанти знайомляться з різними типами майбутньої особистої зброї як теоретично, так і під час виконання практичних стрільб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Специфіку тренувального процесу з практичної стрільби з військовослужбовцями підрозділів Сил спеціальних операцій Збройних сил України у своїй роботі розглядають В. Романчук та О. Боярчук, у навчальний процес питання тактичного застосування зброї в останній час активно намагаються впроваджувати С. Банах, І. Винярчук, Ю. Йосипів, В. Синенький, В. Василенко, В. Дзюба, В. Федоров, П. Пістряк, М. Ляпа, В. Петренко, В. Ольшевський, О. Комісаров, А. Собакарь, питання психологічної складової при роботі зі зброєю розглядають О. Богуш, М. Сибирко та інші. Отже, проблематика щодо питання швидкісного застосування зброї та ефективного тактичного її використання фахівцями сектору безпеки та оборони є нагальною та викликає зацікавленість.

Виклад основного матеріалу. Унікальність практичної стрільби полягає в тому, що умови змагань з цього виду спорту максимально наближені до умов реального застосування вогнепальної зброї – стрілець повинен уміти не тільки швидко діставати зброю з кобури, робити перший постріл, а й влучати в ціль кожною надісланою кулею, до того ж, робити це якомога швидше.

До основних моментів у підготовці військовослужбовців та співробітників силових структур можна віднести технічну оснащеність та ефективність володіння спортивним інвентарем (зброєю).

Ефективність володіння спортивним інвентарем характеризується ступенем близькості технічної дії до індивідуально-оптимального варіанту.

Критерій засвоєння техніки рухів показує як вивчена та закріплена дана технічна дія.

Добре засвоєні рухи характеризуються наступними показниками:

а) стабільність результату і ряду характеристик техніки руху при виконанні у стандартних умовах;

б) стійкість (порівняно мала змінність) результату при виконанні дії (зміна обстановки на мішенному полі);

в) збереження рухового досвіду при перервах у тренуванні;

г) автоматизованість виконання дій.

Техніка фізичних вправ у процесі тренувань повинна постійно вдосконалюватися та поновлюватися, що обумовлено:

– зростаючими вимогами до рівня фізичної підготовленості;

– пошуком більш досконалих способів виконання рухів;

– підвищенням ролі науки у фізичному вихованні взагалі і спортивній стрільбі окремо;

– удосконаленням методики тренувань;

– появою нового, більш ефективного інвентарю (зброї з більш високими технічними характеристиками), обладнання (використання стрілецького тирю з можливістю застосування різноманітних варіантів мішенної обстановки, забезпечення необхідною кількістю набоїв для тренування) та іншими факторами.

Основні етапи відпрацювання технічних елементів у практичній стрільбі:

– приймання положення для стрільби,

– діставання зброї з кобури, досилання патрона у патронник,

– зведення мушки-цілика на точці прицілювання,

– натискання на спусковий гачок,

– зведення мушки-цілика на точці прицілювання після пострілу,

– заміна магазину.

Для забезпечення максимального результату на змаганнях крім технічної оснащеності команди в цілому та високого рівня індивідуальної технічної підготовки кожного члена команди індивідуально, важливу роль відіграє соціально-психологічна підготовка спортсмена, яка сприяє створенню найкращих умов для самореалізації особистості, дозволяє понизити об'єм

турбот, яких могло б і не бути за умови ефективної соціальної підтримки, забезпечує успішну адаптацію до пікових психологічних навантажень, що, безумовно, присутні на змаганнях.

Досягнення співробітником фізичних та морально-психологічних кондицій для ефективного виконання поставлених вище вимог забезпечується поєднанням вогневої та тактичної складових у навчанні.

Поняття влучний стрілець включає в себе властивість працівника спецпідрозділу вести швидкісну стрільбу у всій багатогранності. Він повинен миттєво та адекватно оцінювати обстановку, здійснювати вибір цілей і вражати їх з першого пострілу, на місці та в русі, в будь-якому положенні, на відкритій місцевості та в умовах обмеженого простору, вдень та вночі, на звук і спалах пострілу, після значних фізичних навантажень й у стресовому стані.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для підвищення ефективності тренувань слід зосередитись на наступних напрямках вдосконалення системи підготовки:

- суворі відповідності системи тренування специфічним вимогам при роботі зі зброєю;

- використання великої кількості різних спеціальних вправ для формування гнучкості сприйняття мішенної обстановки, а також розвитку швидкості оцінки бойової ситуації та прийняття рішення;

- розробка циклів підготовки, визначення раціональної структури змагальної діяльності та ін.;

- прагнення до суворо збалансованої системи тренувальних навантажень, відпочинку, харчування, засобів відновлення, стимуляції працездатності тощо;

- розширення нетрадиційних засобів підготовки: використання приладів, обладнання та методичних прийомів; застосування методик та тренажерів, які забезпечують удосконалення певних рухових якостей;

- вдосконалення системи управління тренувального процесу на основі знань про структуру змагальної діяльності та підготовленості з урахуванням як загальних закономірностей становлення майстерності у володінні зброєю, так і індивідуальних можливостей військовослужбовців та співробітників силових структур.

Отже, формування відповідних якостей у володінні зброєю військовослужбовцями та співробітниками силових структур обумовлені необхідністю посилення дисципліни “Вогнева підготовка” методиками тренувань спортсменів з практичної стрільби.

УДК 355.013.1/355.123.3

Пономарьов Віктор Олександрович, старший викладач кафедри тактико-спеціальної, вогневої та спеціальної фізичної підготовки Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, підполковник;

Панченко Карина Дмитрівна, курсант Інституту підготовки юридичних кадрів для Служби безпеки України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, молодший сержант.

АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СЕКТОРА БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Актуальність теми. 22,5 роки незалежна Україна жила мирно. І здавалося, що так буде завжди. Однак 2014 рік перевернув усі наші уявлення. Війна з можливої перетворилася в реальну, ворог – з умовного на конкретного. І прорив в питаннях безпеки і оборони став насуцною запорукою виживання нації. Якщо оцінювати зміни в секторі безпеки і оборони України, які відбулися за 29 років незалежності, а особливо за останні шість років, то можна констатувати: наша держава стала вагомим елементом системи регіональної безпеки в Європі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Після розпаду СРСР в 1991 році Україна отримала великий уламок Радянської Армії. Зокрема, на території України дислокувалися три загальновійськові та три танкові армії, армійський корпус, чотири повітряні армії, одна армія протиповітряної оборони, ракетна армія, Чорноморський флот, два вузли системи попередження про ракетний напад, інші військові формування. Загальна чисельність особового складу становила понад 800 тис. військових, а на озброєнні було 6,5 тис. танків, 7 тис. броньованих машин, 1,5 тис. літаків, 350 кораблів, тисяча двісті сімдесят дві одиниці ядерних боєголовок міжконтинентальних балістичних ракет.

Таким чином, 29 років тому Україна теоретично могла мати одну з найсильніших армій світу і стати активним гравцем на міжнародній арені, претендуючи на 3 місце в світі за військовою потужністю.

Однак, на практиці для молодої країни, яка стала на шлях демократичних перетворень, майже мільйонна армія, яка на той момент не могла вважатися української, стала непідйомним тягарем.

До того ж, в світі не дуже раділи можливості розширення ядерного клубу і появи нового потужного гравця на світовій арені.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з проголошених зобов'язань щодо без'ядерного статусу, Україна вибрала компромісний і найбільш реальний в тих

умовах шлях забезпечення своєї безпеки – шлях ядерного роззброєння. Концепція його розкривалася у формулі: ядерне роззброєння в обмін на спільний контроль за цим процесом, фінансову компенсацію і гарантії безпеки.

Будівництво Збройних Сил України (ЗСУ), яке почалося дуже активно і на першому етапі мало певні успіхи, розтягнулося на багато років.

В середині червня 1992 року Верховна Рада України ратифікувала Договір про звичайні збройні сили в Європі, яким визначалися максимальні рівні озброєння і військової техніки для України.

Реформи, які проводилися в українській армії, швидше були схожі на занепад оборонного потенціалу країни – постійне скорочення чисельності особового складу і техніки, хронічне недофінансування, повна розбалансованість оборонного бюджету, відсутність адекватної бойової підготовки, відсутність належного оснащення військ сучасними або хоча б модернізованими зразками техніки тощо.

Наявний обсяг фінансування оборонних потреб дозволяв ЗСУ лише втриматися на плаву і постійно скорочувався – від 2,1% ВВП у 1992 році і до 1,11 ВВП у 2013 році.

Питання бойової підготовки військ поступово стає другорядним. Зміст заходів навчальної та бойової підготовки не відповідав рівню потенційних викликів і загроз.

В результаті, на початок російської агресії система управління і рівень навченості української армії не відповідали викликам і загрозам безпеки. Вітчизняне військо фактично було чимось урізаним, дезорганізованим і пострадянським, не здатним забезпечити ефективне виконання поставлених на нього завдань.

Також слід зазначити, що весь цей час ЗСУ активно долучалися до міжнародної миротворчої діяльності та робили це в більшості випадків якісно, служачи прикладом для інших країн і роблячи вагомий внесок у підвищення авторитету України на міжнародній арені.

Російська агресія проти України стала каталізатором значних змін в секторі безпеки і оборони країни, поділивши історію його розвитку на період до і після 2014 року.

У 2014-2019 роках в сфері національної безпеки і оборони України відбувся ряд позитивних змін, які торкнулися різних сторін діяльності Міністерства оборони і ЗСУ, а також системи управління.

Так, на сьогодні оновлені документи стратегічного планування. Прийнята нова редакція військової доктрини (2015), Стратегія національної безпеки (2015), Стратегічний оборонний бюлетень (2016), Концепція розвитку сектора

безпеки і оборони (2016). Завершальним елементом процесу стратегічного планування став Закон про національну безпеку (2018). На законодавчому рівні він закріпив євроатлантичний курс розвитку країни, а також зафіксував пріоритети розвитку сектора безпеки і оборони. Крім того, були прийняті окремі ключові документи, які стосуються розвитку ЗСУ, озброєння і військової техніки та оборонно-промислового комплексу країни. Значна частина зазначених документів вже оновлюється з урахуванням потреб і викликів сучасності. Фактично Україна отримала нову нормативно-правову базу, що дозволяє їй діяти, в тому числі і силовим структурам, в умовах гібридної війни.

На сьогодні змінена загальна структура українського війська: до трьох видів ЗС додані окремі роди військ – Сили спеціальних операцій і Високомобільні десантні війська (в листопаді 2017 були перейменовані в Десантно-штурмові). Сформовано майже два десятка бойових бригад, нові полки та батальйони, а також частини оперативного, бойового, тилового і технічного забезпечення. Кількість особового складу зросла з 165 тис. у 2013 до 246,7 тис. у 2020 році.

У 2020 році були розділені повноваження Головнокомандувача Збройних сил і Начальника Генерального штабу Збройних сил, а також відбулося розмежування повноважень між органами військового управління, які здійснюють виробництво (розвиток, підготовку, комплектування, забезпечення) і застосування військ. В рамках адаптації системи управління до стандартів НАТО був створений ряд нових командувань, зокрема, Командування об'єднаних сил ЗСУ, Командування медичних сил, Командування сил підтримки, Командування військ зв'язку та кібернетичної безпеки ЗСУ.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна зробити висновок, що шлях становлення сектора безпеки і оборони України був довгим, звивистим і не легким. Але прикладені за 29 років зусилля і необхідність зі зброєю в руках відстоювати незалежність і територіальну цілісність країни сприяли тому, щоб ЗСУ перетворилися з уламка радянського війська в сучасну збройну, екіпіровану, підготовлену і, що найголовніше, мотивовану армію, яка знає ціну невірних рішень й поразок і ні за яких обставин їх не повторить. Ця армія сьогодні стримує чисельно переважаючого супротивника від розширення агресії і готується до того, щоб сприяти відновленню територіальної цілісності нашої країни.

УДК 351.75

Пташка Сергій Дмитрович, старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України;

Коломієць Ігор Ігорович, курсант гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, старший солдат.

ОСОБЛИВОСТІ ПИТАНЬ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОГО НЕСЕННЯ СЛУЖБИ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ УДОСКОНАЛЕННЯ

Забезпечення громадського порядку та громадської безпеки в країні є одним з провідних напрямів діяльності держави. При виконанні цього завдання важлива роль у відводиться саме патрульній службі поліції та підрозділам Національної гвардії України. Проблема ефективної організації охорони громадського порядку на сьогоднішній день цими підрозділами залишається невирішеною в Україні, по теперішній час. При цьому першочерговим завданням є збільшення її чисельності до необхідного рівня, створення у зонах обслуговування відповідної кількості мобільних груп для швидкого реагування і надання допомоги військовим нарядам в затриманні злочинців, порушників, оформлення відповідних документів та доставки їх до відділів Національної поліції. В зв'язку з цим, не менш важливим є підвищення мобільності військових нарядів з охорони громадського порядку для своєчасного реагування на зміни оперативної обстановки на території обслуговування, забезпечення їх відповідним транспортом, екіпіруванням, оснащенням та сучасними засобами зв'язку.

Для виконання мети посилення заходів щодо забезпечення охорони громадського порядку та оперативного реагування на повідомлення про правопорушення та інші події, недопущення дестабілізації оперативної обстановки, учинення протиправних дій з 1 серпня 2019 року військовослужбовці Національної гвардії України приступили до виконання завдання з охорони громадського порядку у складі самостійних піших патрулів. Військовослужбовці НГУ до цього несли службу спільно зі співробітниками Національної поліції. Зі слів командувача Національної гвардії України, самостійне несення служби з охорони громадського порядку військовими правоохоронцями є досить поширеним явищем серед споріднених формувань країн Європи. На маршрутах патрулювання в ході самостійного несення служби з охорони громадського порядку військові наряди НГУ постійно стикаються з проблемами: затримання порушників (злочинців), оформлення на них відповідних документів, супроводження їх до відділів Національної поліції.

При самостійному несенні служби з охорони громадського порядку

підрозділами НГУ сутність проблеми полягає в тому що військовослужбовці НГУ не мають тих повноважень, які надані працівникам Національної поліції. Всі ці проблемні питання впливають і ускладнюють якість виконання завдань на маршрутах патрулювання військовослужбовцями НГУ. В результаті проведеного аналізу та вивчення досвіду щодо виконання завдань з охорони громадського порядку в нашій державі та країнах Європи і США пропонуються напрями використання досвіду їх роботи у діяльності Національної гвардії України. Розглядаються особливості організації самостійного несення служби з ОГП та надаються пропозиції щодо оптимізації діяльності НГУ по виконанню завдань з охорони громадського порядку на маршрутах патрулювання, а саме: призначення та закріплення співробітників поліції до району (ділянки, зони оперативного реагування) на час несення служби військовими нарядами НГУ з метою оперативного вирішення питань по затриманню, оформленню відповідних документів, доставки підозрюваних у скоєнні злочинів і правопорушень у відділ Національної поліції.

УДК 355.5

Радіонов Геннадій Олександрович, начальник кафедри ракетно-артилерійського озброєння факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, полковник.

АНАЛІЗ ПРОЦЕСУ ПРИЙНЯТТЯ ВІЙСЬКОВИХ РІШЕНЬ КРАЇН-ЧЛЕНІВ НАТО

Процес прийняття рішень є методологією планування для розуміння ситуації та місії, розробки варіантів дій та складання операційного плану. Процес прийняття військових рішень (MDMP) допомагає керівникам застосовувати чіткість, обґрунтованість, логіку та професійні знання, щоб зрозуміти ситуацію, розробити варіанти вирішення проблем та виконувати завдання. Цей процес допомагає командирам та штабам критично і творчо проводити планування.

Процес прийняття рішень сприяє спільному плануванню. Вищий штаб вимагає введення та постійно ділиться інформацією щодо майбутніх операцій шляхом планування брифінгів, віддання наказів та іншими способами. Командир та штаб ділиться інформацією з підлеглими та сусідніми підрозділами, підтримуваними та приданими підрозділами під час об'єднаних дій. Командири заохочують активну співпрацю між усіма організаціями шляхом обговорення операції з метою спільного розуміння ситуації, участі в процесі розробки дій, прийняття рішень та вирішенні конфліктів відданням наказу чи розробкою плану.

Під час планування, основна увага зосереджується на розумінні поточної ситуації та визначення порядку оцінювання досягнення мети за допомогою показників ефективності та показників виконання завдання. Розроблення плану оцінювання підрозділу відбувається під час процесу прийняття рішень, а не після розроблення плану чи наказу.

Процес прийняття рішень включає в себе проведення підготовки до виконання завдання. Оскільки час є значущим фактором у всіх операціях, командири та штаби проводять аналіз часу на початку процесу планування. Цей аналіз допомагає їм визначити, коли розпочати певні дії, щоб забезпечити готовність сил перед виконанням завдання. Іноді необхідно, щоб командир наказав підлеглим розпочати підготування, провести зміни в організації завдання, розпочати збір інформації та виконувати інші підготовчі заходи до завершення плану. Коли командир та особовий склад проводять військовий процес прийняття рішень, вони безпосередньо виконують завдання з підготовки в рамках ряду попередніх наказів.

Залежно від складності ситуації, командири можуть розпочати визначення складу сил та засобів перед або паралельно з процесом прийняття рішень. Якщо проблему важко ідентифікувати чи кінцевий стан операції незрозумілий, командири можуть розпочати визначення складу сил та засобів перед тим, як брати участь в детальному плануванні.

УДК 355.

Рибка Євген Олексійович, старший дослідник, заступник начальника центру – начальник відділу організації науково-дослідної та патентної діяльності науково-дослідного центру Національного університету цивільного захисту України, доктор технічних наук, підполковник;

Морозов Ігор Євгенійович, старший дослідник, начальник науково-організаційного відділу Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, підполковник;

Каплун Євген Олександрович, ад'юнкт докторантури та ад'юнктури Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

АНАЛІЗ ЗАВДАНЬ УГРУПОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОТРЕБ ІСНУЮЧОЮ СИСТЕМОЮ МАТЕРІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО СТАНУ

Жертвами пандемії різного походження ("Чорний мор", "Іспанка", "Чума Юстиніана", та ін.) в історії стали близько мільярду людей. Вже сьогодні кількість померлих від "COVID-19" у всьому світі складає більше одного мільйону. Силіві структури різних країн світу задіяні до проведення

карантинних заходів у повному обсязі, не винятком є і правоохоронні формування України.

Досвід виконання режимно-карантинних завдань в умовах надзвичайних ситуацій показав, що частини та з'єднання Національної гвардії України (НГУ) прийматимуть участь у проведенні ізоляційно-обмежувальних заходів; заходах з охорони об'єктів; евакуації та переміщення; супроводження; підтримання громадського порядку та ін.

Ізоляційно-обмежувальні заходи будуть проводитись вздовж кордону карантинного району (карантинної зони) і включатимуть в себе виконання часткових завдань щодо охорони периметру району (зони) карантину за допомогою виставлення військових нарядів: наряди на контрольно-пропускних пунктах (КПП), дозори (піші та на автомобільному транспорті), спостережні пости.

Заходи з охорони об'єктів можуть бути направлені на: охорону об'єктів критичної інфраструктури, тимчасово організованих складів продовольства та медичного обладнання (ліків), спеціальних лікувальних установ (обсерваторів, шпиталів, лікарень, бактеріологічних лабораторій), за допомогою виставлення варт, постів охорони, патрулів (піших та на автомобільному транспорті).

Заходи з евакуації та переміщення можуть бути направлені на евакуацію іноземних громадян, як з району карантину, так із прилеглих до нього територій, переміщення громадян до місць розташування обсерваторів та місць тимчасового проживання, шляхом призначення варт, груп супроводження та охорони.

Охорону важливих вантажів (гуманітарна допомога, майно держкомрезерву, активи фінансових установ та закладів по роботі з коштовностями) можливо здійснювати через реалізацію заходів із супроводження за допомогою груп охорони та супроводження.

Заходи із забезпечення громадського порядку щодо підтримання (відновлення) правопорядку у районі карантину та поблизу нього, дотримання встановлених законодавством карантинних обмежень та норм буде здійснюватись через залучення підрозділів до патрульно-постової служби (піші патрулі та патрулі на автомобілях), несення служби на КПП (постійних та пересувних) та ін.

Крім того частини і підрозділи гвардії можуть брати участь у заходах: з пошуку та затримання злочинців (осіб які втекли із під варті), осіб (груп осіб), які незаконно перетнули кордон карантинного району з ліквідації наслідків епідемії (пандемії); щодо посилення охорони державного кордону.

Зрозуміло, що у районі надзвичайної ситуації наявний обсяг службово-бойового навантаження на частини і підрозділи НГУ, які діятимуть у складі угруповань, у відриві від пунктів постійної дислокації, виділяючи при цьому значну кількість дрібних нарядів, розподілених на значній території може призвести до переобтяження систем забезпечення військ в наслідок їх

відповідності лише умовам виконання завдань повсякденної діяльності, що в свою чергу потребуватиме перегляду традиційних підходів з організації заходів, в тому числі і у заходах із матеріального забезпечення.

УДК 342.9

Романюк Віктор Андрійович, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент;

Стародубцев Сергій Олександрович, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПОРЯДКУ ДОКУМЕНТУВАННЯ ПРИПИНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВРУШЕНЬ ПРАВООХОРОНЦЯМИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Відповідно до Закону України про Національну гвардію України, Стаття 2. Основні функції Національної гвардії України, НГУ бере участь у забезпеченні громадської безпеки та охороні громадського порядку під час проведення зборів, мітингів, походів, демонстрацій та інших масових заходів, що створюють небезпеку для життя та здоров'я громадян.

Під час виконання особовим складом своїх обов'язків необхідно передбачити заходи з ретельного документування дій порушників, для того щоб, з одного боку, уникнути фактів необґрунтованого притягнення до відповідальності, а з іншого – забезпечити невідворотність справедливого покарання винних.

З цією метою поряд з традиційними методами документування доцільно застосування технічних засобів (фото, кіно і відеозаписуюча апаратура), яка застосовується в якості речових доказів при вилученні у порушників предметів атрибутики, плакатів, листівок і т. д. Цю роботу повинна здійснювати група документування.

При складанні протоколів про адміністративні правопорушення, необхідно відмітити, в чому конкретно (в якій формі) виразилося порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій. У рапортах співробітників правоохоронних органів, які брали участь в охороні правопорядку, поясненнях свідків і очевидців, інших документах необхідно якомога докладніше розписати ситуацію скоєння правопорушення: відобразити поетапність розвитку подій, приблизну кількість їх учасників, зміст гасел, які демонструються і скандовані, заходи правоохоронних органів з попередження і припинення цих порушень, порядок поведінки з громадянами, точний час їх затримання та доставлення в поліцію.

Ефективною тактикою з припинення масових заворушень, яку можливо використовувати в сучасних умовах на території України, слід вважати тактику поліції Німеччини.

Зазначена тактика спрямована, перш за все, на дотримання прав людини, гідного ставлення до норм моралі у суспільстві та недопущення катування людей. І лише при умовах дотримання вищезазначених норм забезпечується громадська безпека.

У Німеччині та Франції важко собі уявити, щоб хтось із громадян намагався звільнити правопорушника, якого затримала поліція чи жандармерія, тому що злісна непокора законним (і на цьому необхідно поставити наголос) вимогам з боку правоохоронців потягне за собою негайне застосування сили. І в подальшому – суворе покарання з боку закону, що буде винесено та оголошено в суді як у вищому органі судочинства, на підставі доведеної вини.

Доказова частина вини будь-якого правопорушення, вчиненого під час масових заходів, складатиме не лише будь-які свідчення свідків і самих правоохоронців, а суду в обов'язковому порядку буде надано фото- та відеофіксацію правопорушення, кримінального проступку або злочину, яка зроблена, як правило, із використанням відкритих, тобто неприхованих сучасних засобів фото- та відеофіксації, які перебувають на озброєнні правоохоронних органів.

Необхідність цього полягає у тому, що є задокументоване правоохоронцями правопорушення з боку громадянина, на підставі чого його провину буде доказано в незалежному від будь-яких політичних сил суді. Громадянина затримують, обґрунтовують його затримання з повагою до його честі та гідності, складають матеріали про правопорушення та у подальшому провина доводиться у суді.

УДК 356.114-611.4

Саморок Максим Георгійович, викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор;

Іванишин Роман Олегович, курсант командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, старший солдат.

РОЗРОБКА ВАРІАНТІВ ЕШЕЛОНУВАННЯ ЕКІПРОВКИ ТА СПОРЯДЖЕННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ В ПОШУКОВО-РЯТУВАЛЬНИХ ОПЕРАЦІЯХ У ГОРАХ

У нашій державі у антитерористичних підрозділах спеціального призначення є відповідно створені групи спеціального призначення, які

спеціалізуються на ведення бойових дій у горах. Даними групами є: висотно-штурмові групи спеціального призначення окремих загонів спеціального призначення НГУ, гірська-патрульна рота військової частини 1241 та гірський відділ центру спеціальних операцій Служби безпеки України. Їхня зона відповідальності на території України є Українські Карпати.

Їхня діяльність у гірській місцевості є дуже специфічною і завдання які вони виконують, можуть набувати дуже широкий спектр. Для забезпечення виконання поставлених завдань на високому рівні, даним підрозділам необхідно проходити періодичну спеціальну гірську підготовку і мати відповідне спорядження і екіпіровку. Крім того, знання і вміння цих бійців використовуються у антитерористичних операціях у містах, де потрібно проникати в приміщення через вікна, що знаходяться на значній висоті.

У даній роботі обґрунтовані варіанти ешелонування екіпірування та спорядження правоохоронних органів України, які здобуті, в першу чергу, бойовим досвідом, набутим під час виконання оперативно – бойових завдань в районі проведення Антитерористичної операції, операції об'єднаних сил, а також пошуково-рятувальних операціях у горах та впровадженням передового досвіду виробників спорядження та спеціальних підрозділів інших держав.

Одним із завдань які покладені на спецпідрозділи нашої держави є пошукові рятувальні операції. Це може бути пошукові дії з метою виявлення та затримання злочинців або пошуково-рятувальні завдання стосовно цивільного населення.

Отже, ефективне ешелонування дає змогу військовослужбовцю діяти найбільш ефективно за рахунок розподілу ваги спорядження та екіпіровки, а це відіграє важливу роль під час виконання завдань у горах.

Основними вимогами виконання пошуково-рятувальних операцій є фізична витривалість, сила волі, вміння орієнтуватися в гірській місцевості, глибокі знання і виконання правил страхування та самострахування при пересуванні в горах, бойові навички з тактики та тактичних прийомів, при цьому повинно бути присутнє ешелонування екіпіровки і спорядження яке визначає рівень організованості підрозділу та професіоналізму. Ешелонування забезпечує високу мобільність бійців спецпризначення за рахунок розподілу ваги спорядження та екіпіровки, а це відіграє важливу роль у виконанні завдання.

Кожна секунда при проведенні тієї чи іншої маніпуляції зі зброєю та спорядженням, кожна частка енергії, яка заощаджується за допомогою правильного ешелонування екіпіровки та використання новітніх видів амуніції, дає нам змогу бути на крок попереду ворога, що є головним чинником в умовах ведення війни.

УДК 355.72

Слурденко Дмитро Олександрович, старший викладач кафедри психології та педагогіки гуманітарного факультету Національної академії Національної гвардії України, майор.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ НАДАННЯ ДОМЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ НА ПОЛІ БОЮ

На початку цієї війни за деякими даними до 30% поранених, яких можна було врятувати, гинуло. Навіть під час Другої світової війни цей показник в Червоній армії не перевищував 25%. Чи були невідворотними такі неймовірні втрати? Порівняймо. У військових конфліктах, в яких беруть участь армії країн членів НАТО гине не більше 3% поранених, яких можливо врятувати! При чому, якщо в ЗСУ головна задача – не дати загинути тим, кого можна врятувати, то медицина країн альянсу вже успішно вирішує завдання вищого рівня – порятунку тих, хто завжди вважався безнадійним і гинув у 100 % випадків. Британські військові медики повідомляють, що їм тепер вдається врятувати 25 % таких «безнадійно» уражених.

Цьому сприяє доступна сучасна високотехнологічна медична допомога кращих клінік, ретельно розроблена схема евакуації поранених, що дозволяє розпочати надавати спеціалізовану висококваліфіковану лікарську допомогу не пізніше ніж через годину після поранення, вчасно розпочата якісна перша домедична та медична допомога.

Ранній початок лікарської допомоги є фактором, який значно покращує шанси на виживання та відновлення функцій у пораненого. Тому існує поняття «золотої години» – першої години після поранення, протягом якої повинно розпочатись надання кваліфікованої лікарської допомоги.

Критичним моментом для виживання тут є фактор часу. Тобто швидка евакуація з поля бою в польовий чи спеціалізований госпіталь має вирішальне значення для порятунку поранених. Ця задача повинна вирішуватись низкою організаційних заходів та відповідним технічним забезпеченням військових та медичних підрозділів. Але першочергове значення має вчасність, обсяг та правильність допомоги, що надається пораненому протягом цієї «золотої години».

Кожний борець будь-якої сучасної західної армії, крім майстерного володіння озброєнням, фізичної та тактичної підготовки, досконало володіє прийомами надання медичної допомоги в бойових умовах. Більше того, він завжди впевнений, що його товариші також будуть знати, що робити в разі його поранення і нададуть допомогу, як тільки умови бою це дозволять. Українські вояки нарешті теж мають бути впевнені у кваліфікації своїх товаришів і самі повинні знати, вміти та бути готовими надати першу допомогу, коли вона

знадобиться. Питання повинно стояти так, що боєць, який не володіє знаннями з Тактичної медицини є небезпечним сам для себе та своїх товаришів.

УДК 621.396

Споришев Костянтин Олександрович, заступник начальника кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, кандидат технічних наук, доцент, полковник.

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Ситуація, яка склалася сьогодні на сході України та в державі, вимагає від Національної гвардії України удосконалення системи військового управління з метою підвищення ефективності її функціонування до рівня сучасних світових стандартів. Для ефективного, швидкого, стійкого, прихованого, оперативного управління діями у мирний час та у особливий період на основі сучасних інформаційних технологій та систем зв'язку НАТО використовує стандартну систему C4ISR, що охоплює та пов'язує між собою такі функції: командування й управління (Command); контроль (Control); зв'язок (Communications); комп'ютери (Computers); стратегічна розвідка (Intelligence); тактична розвідка (Reconnaissance); спостереження (Surveillance). Роботу подібних систем забезпечують інформаційно-аналітичні системи, які будуються на сучасних інформаційних технологіях.

Ознаками інформаційних технологій є:

– робота користувача в режимі маніпуляції даними, а не програмування. Користувач має можливість переглядати інформацію за допомогою засобів виведення – екран, принтер і діяти шляхом введення даних з клавіатури, сканеру тощо; інтерактивний режим розв'язування завдань з можливостями для користувачів впливати на цей процес;

– можливість колективної співпраці для підготовки рішення за допомогою декількох персональних комп'ютерів, об'єднаних засобами комунікації; можливість гнучкої й адаптивної перебудови форм і способів надання інформації тощо. Технічною базою застосування сучасних інформаційних технологій є комп'ютерна техніка та комп'ютерні мережі, офісне обладнання. Основними завданнями інформаційних технологій є: досягнення універсальності методів комунікацій; підтримка систем мультимедіа і максимальне спрощення інтерфейсу „людина – ЕОМ”;

– відкритість стандартів, тобто використання протоколів з програмних інтерфейсів, що гарантували б створення єдиного інтерфейсу для всіх взаємодій

з ЕОМ (доступу до файлів, повідомлень, сторінок, документів, тобто до локальних дисків і Web – сторінок, графіки та мультимедіа).

На цей час в Національній гвардії України триває процес розвитку та впровадження інформаційних технологій, але зазначені заходи виконуються дуже повільно, що призводить до такого:

– в існуючих інформаційно-телекомунікаційних системах (ІТС), які забезпечують систему управління військами (силами) та ресурсами, досі використовуються аналогові технічні засоби, що перешкоджає широкому впровадженню новітніх інформаційних технологій у сфері управління та підтримки прийняття рішень і створенню швидкісних захищених мереж передачі даних. Спроби вирішити дану проблему здебільшого мають несистемний (розрізнений) характер;

– комп'ютерне обладнання, яке використовується на робочих місцях посадових осіб, здебільшого застаріле, що унеможлиблює використання новітнього програмного забезпечення та створює передумови до зниження рівня кіберзахисту;

– децентралізована (“острівкова”) структура існуючих ІТС не дозволяє здійснювати оперативний обмін даними між розподіленими інформаційними системами та базами даних. Для підтримки кожної інформаційно-телекомунікаційної системи використовується дороге технічне обладнання та утримується штат чергового і обслуговуючого персоналу. Проте єдина технічна платформа для їх впровадження та використання на сьогодні відсутня.

УДК 623.12

Старух Олександр Станіславович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України;

Бутко Руслан Володимирович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету – начальник інженерної служби Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ З МАСКУВАННЯ ТА ЗАХИСТУ ВІД ВИСОКОТОЧНОЇ ЗБРОЇ ПІДРОЗДІЛАМИ З ДОСВІДУ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

Маскування являє собою комплекс заходів, зокрема організаційних, інженерних та технічних.

Маскування в умовах бойової застосування підрозділів досягається прихованим розташуванням та пересуванням підрозділів і об'єктів з

використанням маскувальних властивостей місцевості та умов обмеженого бачення; демонстративними діями підрозділів на хибних напрямках; збереженням військової таємниці; суворим дотриманням вимог маскувальної дисципліни; застосуванням табельних та підручних засобів маскування, димів, аерозолів, піротехнічних засобів та засобів світлового і звукового маскування; маскувальним фарбуванням озброєння, техніки та об'єктів; створенням хибних районів розташування підрозділів, позицій та об'єктів; застосуванням інших прийомів і засобів маскування від усіх видів розвідки противника включаючи безпілотні літальні апарати.

Об'єкти маскування поділяються на одиночні (танк, БТР, автомобіль, вогнева позиція, тощо) та групові (райони оборони, опорні пункти, вогневі позиції артилерії, підрозділів ППО, командно-спостережні пункти, тощо).

У всіх випадках необхідно враховувати, що форми предметів та споруд, які створені людиною, звичайно демаскують її, тому що мають чіткі контури. У природі, навпаки, переважають м'які, невизначені форми. Придивіться до кущів, крон дерев, каміння, горбків, скель – ви не знайдете навіть поруч двох повністю однакових окреслень. А отже кожному предмету притаманний тільки свій силует, але він не різко відрізняється від іншого.

Тому виникає закономірна необхідність застосування маскувальних фарбувань, що мають форму, силуети, контури, надаючи їм окреслення, схожі з місцевими предметами.

Захист від високоточної зброї являє собою комплекс заходів, які здійснюються з метою максимального зниження ефективності дії ВТЗ противника по своїм підрозділам; збереження боєздатності військових частин та підрозділів; забезпечення успішного виконання бойових завдань.

У свою чергу ВТЗ – це системи звичайної зброї, у яких реалізується принцип один постріл (пуск) – одна ціль, у межах дальності стрільби, за рахунок наведення (самонаведення) на всій траєкторії польоту боєприпасу, або на окремих її ділянках (імовірність ураження не менше 0,85).

До систем ВТЗ противника відносять розвідувально-ударні (вогневі) комплекси (РУК, РВК), керовані ракети, бомби, авіаційні тактичні ракети та авіаційні касетні боєприпаси, керовані та самокеровані артилерійські снаряди, міни і боєприпаси реактивних систем залпового вогню та протитанкові ракетні комплекси.

З метою виконання заходів щодо захисту від ВТЗ військові частини та підрозділи здійснюють розосередження підрозділів; періодично змінюють райони розташування та позиції; вміло використовують захисні та маскувальні властивості місцевості (яри, поля радіолокаційної невидимості, населені

пункти, ліси, лінії електропередач); здійснюють фортифікаційне обладнання; виконують комплекс інженерних заходів щодо захисту від ВТЗ; над тепловипромінюючими поверхнями бойової і спеціальної техніки влаштовують теплорозсіюючі екрани; широко застосовують дими, аерозолі та піротехнічні засоби; застосовують макети озброєння і техніки, хибні теплові цілі (пастки).

УДК 355.212.5

Суконько Сергій Миколайович, доцент кафедри тактико-спеціальної підготовки командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

ПРО НЕОБХІДНІСТЬ РОЗРОБЛЕННЯ МОДЕЛІ ДІЙ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ПІДРОЗДІЛУ СПЕЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ З ОХОРОНИ АТОМНОЇ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ

До складу військової частини Національної гвардії України з охорони атомної електростанції входить підрозділ спеціального призначення, основним завданням якого є попередження та припинення терористичних (диверсійних) проявів щодо атомних електростанцій, тобто виявлення терористично-диверсійних груп (озброєних злочинців) та їх затримання або знищення на підступах до об'єкту чи на його території. Відповідно до керівних документів чисельність вказаного підрозділу визначається міжвідомчою комісією. На сьогодні розрахунок кількості особового складу підрозділу спеціального призначення розраховується відповідно тактичних норм під час наступу – три спецназівці проти одного терориста (злочинця). Однак, використання визначеного способу розрахунку чисельності підрозділу спеціального призначення може призвести до не виконання завдання щодо виявлення терористично-диверсійних груп (озброєних злочинців) та їх затримання або знищення на підступах до об'єкту через недостатню кількість спецназівців.

Таким чином, необхідно розробити модель дій особового складу підрозділу спеціального призначення по виявленню терористично-диверсійних груп (озброєних злочинців) та їх затриманню або знищенню на підступах до об'єкту, яка в подальшому дозволить визначити необхідну кількість особового складу підрозділу спеціального призначення з урахуванням особливостей виконання службово-бойових завдань для кожної атомної електростанції.

УДК 623.459.7

Топчий Віталій Леонідович, заступник начальника факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки з навчальної та наукової роботи – начальник навчальної частини Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, підполковник;

Зеленков Іван Євгенійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, солдат.

**РОЗРОБКА НАВЧАЛЬНОГО ФІЛЬМУ ВІДПРАЦЮВАННЯ
НОРМАТИВУ: 4а; 4б; 8**

Інноваційна діяльність – це одна з найяскравіших характеристик сучасної освіти і значущий фактор оновлення її змісту, який є виявом дій освіти на запит суспільства.

Інноваційні технології швидко набирають темп і зумовлюють змінюватись освітні організації з навчального процесу. Модернізація Збройних Сил не можлива без удосконалення системи підготовки військових фахівців. При всій важливості матеріальної компоненти переоснащення і переозброєння армії – головним компонентом у військовій справі був і залишається фахівець, який виконує функції управління високотехнологічною сучасною зброєю у бою. В сучасних умовах основним механізмом інноваційної практики виступає процес її проектування, який є особливим видом творчої діяльності, тісно пов'язаним з науковим дослідженням, прогнозуванням, плануванням, моделюванням, програмуванням, соціальним управлінням.

Для захисту людей від дії факторів ураження радіоактивними хімічними і біологічними речовинами використовуються засоби індивідуального захисту, до яких належить:

- засоби захисту органів дихання;
- засоби захисту шкіри;
- медичні засоби захисту.

З метою підвищення якості навчання курсантів в процесі навчальних занять із блоку: засобів індивідуального та колективного захисту пропонується зняти науковий відеоматеріал, в якому буде доступна інформація по одяганню засобів захисту.

Інформації по засобам захисту на військах багато, а відео матеріалу мало, або взагалі не має, треба впроваджувати науковий відеоматеріал виконання нормативів по одяганню засобів захисту.

УДК 355

Фалько Сергій Анатолійович, доцент кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат історичних наук, доцент.

ВОЄННО-ІСТОРИЧНІ ДИСЦИПЛІНИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ НАЦІОНАЛЬНІЙ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗМІН

Упевнене володіння знаннями воєнної історії сприяє формуванню професійних здібностей сучасного офіцера, таких, як: відданість вибраному життєвому шляху, незламний характер; креативне мислення; уміння подолати кризисні негаразди. Проте це стосується майбутнього офіцера, якщо він цікавиться походженням своєї професії, якщо викладання воєнної історії перетворюється у своєрідний культ виключно правильно вибраного шляху і підкріплено самостійним опануванням книжкового, відео-, аудіоматеріалу з воєнно-історичної тематики. Цей шлях розвиває курсанта за певними професійними якостями.

Складова воєнної науки – воєнна історія завжди була невід’ємною частиною навчального процесу у вищих військових навчальних закладах України. Виклики сьогодення вимагають нових підходів до опанування цієї складної навчальної дисципліни. Нагадаємо, у різних ВВНЗ України викладаються “Воєнна історія”, “Історія війн і воєнного мистецтва”, “Історія воєнного мистецтва”.

Розуміння причин проблем у рівні боєздатності українських силових структур на початок протистояння 2014 р. та вибір дієвих шляхів їх подолання стали одними із першочергових завдань у розбудові сучасних силових структур України. Поряд з тим у складному симбіозі існуючих викликів недостатньо досліджено питання формування свідомості українського офіцерства шляхом вивчення воєнної історії Батьківщини, а також вивчення впливу лідерів-офіцерів під час боротьби за незалежність, у тому числі й інших країн.

Патріотизм українського офіцера не може ґрунтуватися виключно на законах та зобов’язаннях. Роль опанування складних тем воєнної історії – найважливіше завдання ВВНЗ України. Фундамент становлення справжнього патріотизму – знання тем історії війська України та історії воєнного мистецтва. Ці знання – криниця мудрості еліти офіцерського корпусу будь-якої країни. Набуті офіцером знання з воєнної історії, історії українського війська є необхідними у його подальшій службово-бойовій діяльності. З іншого боку, слід глибоко досліджувати сучасні події, набутий бойовий досвід під час проведення АТО на сході країни, пам’ятаючи про світовий воєнний досвід.

До проблем стану воєнно-історичної науки в Україні в різні періоди її історії неодноразово зверталися вітчизняні військові дослідники. З великої

низки наукових праць, присвячених безпосередньо аналізу воєнно-історичної літератури, варто згадати військового дослідника, ветерана боротьби за незалежність України Л. П. Шанковського. “Складові воєнно-історичної науки допомагають розкривати розвиток воєнно-історичної науки, досліджують процеси, що в ній проходили, накреслюють стан, в якому вона перебуває, і намагаються створити умови і накреслити завдання для її подальшого розвитку”, – стверджував цей дослідник – один із засновників воєнно-історичної науки в Україні.

З огляду на європейський рівень знань вищої військової школи слід змінити підходи до форм та методів викладання зазначених вище дисциплін; доцільно використовувати неформальні форми групових занять, розвивати ініціативне мислення, заохочувати творчий підхід до вивчення матеріалів воєнної історії, ухилятися від шаблонних схем викладання.

УДК. 358

Хорошун Василь Петрович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник;

Ковалевський Євген Петрович, старший викладач кафедри тактики командно-штабного факультету Національної академії Національної гвардії України, підполковник.

МИСТЕЦТВО НАСТУПАЛЬНОГО БОЮ НА ПІДСТАВІ ІСТОРІЇ ВІЙН ТА ПРОВЕДЕННЯ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВИХ НАВЧАНЬ

Реалізація планів наступального бою завжди тісно пов’язана з раптовим ударом, значним скопиченням військ, мистецтвом створення бойового порядку.

Талант у проведенні наступальних дій виходячи з історії проведення війн та проведення загальновійськових навчань проявлявся в рішучих та далековидних планах, здатністю змушувати противника до нестандартних дій використовуючи новітні засоби боротьби. Успіх досягався шляхом примушування противника робити помилки, тим самим ворог вводився в оману і ускладнювалось його положення. Умілий перехід від оборонного бою до наступального, застосовувалося у вигідний момент для введення противника в оману, для розсіювання і знищення його військ по частинам.

Характерні риси наступального бою значно змінилися під час Другої світової війни завдяки одночасному використанню авіації, танків і артилерії, збільшенню ударної та вогневої потужності загальновійськових з’єднань, що давало можливість здійснювати рішучий прорив оборони противника, а потім із введенням в бій механізованих і танкових з’єднань, рішуче збільшувати силу удару, перетворюючи тактичний успіх в оперативний.

Головною сферою протистояння армій у Другій світовій війні було суперництво за оволодіння вогневою перевагою. Цілеспрямованість наступального бою, високі темпи здійснення прориву, організація переслідування, забезпечувались розвитком способів ураження противника вогнем.

Таким чином, досвід війн та результати проведення загальновійськових навчань дали розвиток форм і способів ведення наступальних дій. Одночасно було достатньо багато і негативних моментів. Перемога над противником іноді досягалась не за рахунок майстерності і хитрощів, а за рахунок багатократної переваги (від чотирьох до десяти) над противником. В період підготовки і ведення наступального бою застосовувались прийоми по шаблонам попереднього ведення бойових дій. Прямолінійні дії використовувались частіше, чим маневрені, командири боялись брати на себе відповідальність за прийняті рішення.

УДК 355.233

Чернявський Ігор Юрійович, професор кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, кандидат технічних наук, доцент;

Івшин Олександр Володимирович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, солдат.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ РАДІАЦІЙНОЇ ОБСТАНОВКИ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ НЕЙТРОННИХ, ТАКТИЧНИХ ТА ЯДЕРНИХ БОЄПРИПАСІВ

Основним завданням виявлення радіаційної обстановки при застосуванні ядерної зброї є отримання даних про радіаційно-небезпечні ділянки місцевості, які дозволяли б своєчасно і цілеспрямовано привести в дію комплекс заходів щодо захисту військ і населення від впливу іонізуючого випромінювання. Існує два види радіаційно-небезпечних ділянок (зон, районів) місцевості, що формуються в результаті проведення різних видів і типів ядерних вибухів - місцевість, заражена продуктами радіоактивного розпаду, і райони з наведеною активністю, що утворюються в результаті впливу проникаючої

радіації. Найбільші дози випромінювання формуються в різних зонах РЗМ, утворених наземними ЯБ, існує безліч методів оцінки ступеня їх небезпеки.

Найбільш небезпечні в радіаційному відношенні райони з наведеною активністю ґрунту утворюються в результаті низьких повітряних вибухів нейтронних боєприпасів, де на частку проникаючої радіації припадає 50-80% потужності вибуху.

Особовий склад і населення, що знаходяться в даних районах в першу добу після вибуху, можуть отримати дозу випромінювання, що досягає десятків рад, що в подальшому має обов'язково враховуватися в ході надання медичної допомоги та оцінці боєздатності військових підрозділів.

Основними відмінностями радіаційно-небезпечного району, який сформувався при застосуванні нейтронної зброї, від звичайних видів ядерних боєприпасів, є підвищена в 6-10 разів інтенсивність випромінювання "активаційних" радіонуклідів (^{56}Mn та ^{24}Na) і відсутність радіоактивного забруднення місцевості продуктами ядерного розпаду.

У той же час технічні комплекси (підсистема засічки ЯБ), які повинні бути головним джерелом отримання вихідних даних про параметри і координатах ЯБ в загальній системі виявлення РО - в Україні відсутні. Основними засобами засічки ЯБ в оперативному і стратегічному ланках військ були світлотехнічні станції К-601-С, К-611-О (К-616-О) і К-191-Р, які зняли з озброєння.

Таким чином, в даний час в системі виявлення РО не існує ефективних військових методів засічки вибухів малих і надмалих калібрів нейтронних боєприпасів.

Крім того, існуючі керівні документи також не містять способів і методів виявлення РО при застосуванні противником нейтронної зброї. В доступній літературі відсутня інформація щодо ефективних способів, що дозволяють отримувати вихідні дані для оцінки масштабів і наслідків уражаючої дії нейтронної зброї. З метою підвищення повноти виявлення та оцінки РО при застосуванні противником ядерної зброї актуальним є розробка способу отримання найбільш повної та достовірної інформації про застосування даного типу ядерних боєприпасів з характерним спектром випромінювання радіонуклідів ^{56}Mn і ^{24}Na при використанні спектрометричних методів.

Таким чином метою роботи є розробка способу виявлення просторово-часових характеристик радіаційно-небезпечної ділянки місцевості на основі аналізу властивостей уражаючих факторів нейтронних боєприпасів, а також методів спектрометрії іонізуючих випромінювань наведеної активності ґрунту.

УДК 355.233

Чернявський Ігор Юрійович, професор кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, кандидат технічних наук, доцент;

Кулініч Сергій Сергійович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ВИМІРЮВАННЯ ЗМІШАНОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ ІСНУЮЧИМИ ПРИБАДАМИ ВІЙСЬК РАДІАЦІЙНОГО, ХІМІЧНОГО, БІОЛОГІЧНОГО ЗАХИСТУ

В умовах впливу змішаного радіаційного випромінювання, коли одночасно діють не тільки гамма-випромінювання широкого спектра, але і випромінювання бета-частинок, досі, неможливо забезпечити однакові свідчення в одній точці від приладів різних типів і конструктивного виконання що стоять на озброєнні військ РХБ захисту, отже, не можна стверджувати про єдність вимірювань для засобів вимірювань експозиційної дози і її потужності. Це було підтверджено результатами звірки в зоні ЧАЕС і в 30-км зоні в липні-серпні 1986 р. Тому нами було проведено дослідження особливості врахування змішаного бета-гамма випромінювання існуючими приладами.

Чутливість до бета-випромінювання (джерело БІС-50) дозиметрів (ИД-02, ИД-1, ИД-11, Д-2, ДКП-50А) визначалася і була в межах 0,01-50%. З цього висновок що бета-випромінювання в показах дозиметрів з радіаційною товщиною 0,3-0,625 г/см² може бути істотним, і в залежності від часу після ядерного вибуху від 1 години до 1 року буде змінюватись від 3,8 до 213 разів, а після аварії АЕС в 20-56 разів.

Результати наведених досліджень показали, що в умовах змішаного іонізуючого випромінювання неможливо очікувати єдності вимірювань для приладів, які використовують як одиниці вимірювань експозиційну дозу і її потужність (прилади ДП-5В, ИМД-1Р(С), ИМД-12). Вказана розбіжність пов'язана з такою ненормованою досі характеристикою приладів, як еквівалентна радіаційна товщина стінок детектору, яка розрізняється для приладів різного типу і конструктивного виконання, а також залежить від спектральних енергетичних характеристик іонізуючого випромінювання.

УДК 355.233

Чернявський Ігор Юрійович, професор кафедри радіаційного, хімічного, біологічного захисту факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, кандидат технічних наук, доцент;

Тур Вадим Дмитрович, курсант факультету радіаційного, хімічного, біологічного захисту та екологічної безпеки Військового інституту танкових військ Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, старший солдат.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХИСНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ПРОТИРАДІАЦІЙНОГО ЗАХИСТУ БРОНЕОБ’ЄКТІВ

Поява ядерної зброї, її подальше вдосконалення як в частині самих боєприпасів, так і в сфері засобів доставки, призвело сучасне світове співтовариство на грань міждержавного ядерного протистояння. Ця загроза стає ще більш реальною з появою нового виду ядерної зброї – нейтронної бомби (або “чистої бомби”). Її відмінна характеристика – ураження живої сили противника при дезактивації місцевості, на якій воно використовується. Тому створення адекватних засобів захисту залишається актуальним, незважаючи на зниження ймовірності виникнення глобальних війн.

У сучасних конфліктах будуть використовувати як класичну стрілецьку зброю, артилерійські установки, важке озброєння, так і головним чином ядерне, термоядерне і нейтронне озброєння.

У зв’язку з цим посилюється питання про захист підрозділів головних ударних сил – танкових військ. Вирішенням цієї проблеми є розробка принципово нових засобів захисту, а також модернізація вже існуючих.

Проведений аналіз даних відкритої літератури показав, що матеріал протирадіаційного захисту бронеоб’єктів повинен володіти універсальними якостями: одночасно сповільнювати швидкі нейтрони до рівня теплових, поглинати нейтрони і запобігати подальшому поширенню вторинних гамма-квантів. Це передбачає поєднання в одному матеріалі водневмісних елементів, що уповільнюють нейтрони, і важких складових, ефективно захищають від дії гамма-квантів.

Основним напрямком посилення протирадіаційного захисту є застосування композиційних (шаруватих) матеріалів з низьким коефіцієнтом пропускання іонізуючих випромінювань, зокрема водневмісних полімерів з добавкою бору або літію. Виходячи з критерію “ціна–ефективність”, натомість гомогенних матеріалів для посилення протирадіаційного захисту в деяких типах машин використовуються додаткові елементи захисту з матеріалу поверхнево активних речовин (борованого поліетилену з поліізобутиленом

добавками з'єднань бору і свинцю) у вигляді надбоїв і підкладок. Для підвищення кратності ослаблення сумарної дози гамма-нейтронного випромінювання проникаючої радіації в 3–3,5 рази необхідно в середньому 300–400 кг матеріалу протирадіаційного захисту, що істотно позначається на тактико-технічні характеристики бойових машин. В цей час масогабаритні параметри протирадіаційного захисту об'єктів рухомої техніки пов'язані з захисними властивостями, пропонованих розробниками матеріалів, залежать від енергетичного спектра впливає миттєвого випромінювання і як показує аналіз відкритої літератури в першу чергу, від спектра нейтронів (тип ядерного боєприпасу), спектру захватного (вторинного) гамма-випромінювання.

З огляду на структурні особливості композитних матеріалів протирадіаційного захисту, що володіють захисними властивостями по гамма і нейтронного випромінювання, доцільно створювати бази даних шарів половинного ослаблення, для максимально можливих значень енергій. Такі бази дозволять оптимізувати проектування протирадіаційного захисту броньованих об'єктів для різних варіантів впливу радіаційного фактора.

Можна з впевненістю сказати, що створення такого захисту для броньованих об'єктів є актуальним в даний момент розвитку сучасних типів ядерної зброї, як малих потужностей, так і середніх, а також використання бронетехніки для ліквідації наслідків ядерних ударів і наслідків аварій на об'єктах ядерної енергетики.

Отже, на даному етапі необхідно надати більшу увагу щодо розробки новітніх захисних зразків.

УДК 656.3.44.083

Шаша Ігор Костянтинович, професор кафедри автобронетанкової техніки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України, доктор технічних наук, професор.

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБІТ З ТЕХНІЧНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ТА ПОТОЧНОГО РЕМОНТУ АВТОБРОНЕТАНКОВОЇ ТЕХНІКИ

Удосконалення організації робіт з технічного обслуговування та поточного ремонту автобронетанкової техніки (АБТ) доцільно розглядати з позиції застосування різних стратегій та тактик технічної експлуатації.

Абсолютний пріоритет сьогодні відданий стратегії планово-попереджувальній, яка дозволяє активно управляти надійністю більшості виробів.

При стратегії очікування ремонту періодичність профілактичних впливів, тобто робіт з технічного обслуговування та поточного ремонту (ТО та ПР)

дорівнює періодичності відмов виробів. Тому рівень безвідмовної роботи таких виробів при експоненціальному законі складає лише 37%.

При стратегії планово-попереджувальній періодичність профілактичних впливів є параметром керованим. Тут фахівці з технічної експлуатації примусово забезпечують періодичність очікування ремонту меншу за часом чи пробігом ніж періодичність відмов. При співвідношенні цих періодичностей 0,75...0,5 рівень безвідмовної роботи техніки підвищується і може приймати величину від 0,47% до 0,61%.

Тому планово-попереджувальна стратегія ТО і Р виробів є більш пріоритетною. Наразі вона складає наукову основу концепції управління надійністю і на практиці має декілька тактик реалізації.

Наразі існує три основні тактики реалізації системи ТО та ПР транспортних машин:

- за напрацюванням;
- за станом;
- змішані.

Суть системи за напрацюванням полягає в тому, що технічні дії виконуються для виробу – автомобіля, через певний пробіг (час), незалежно від його технічного стану. В результаті значна частина ресурсу не використовується, тому така модель системи ТО та ПР має значну вартість робіт і в практиці може застосовуватися тільки для спеціальних автомобілів або для деталей та вузлів АБТ, від яких залежить безпека руху.

Суть системи за станом полягає в тому, що технічні дії проводяться для виробу лише при досягненні ним контрольованих параметрів свого критичного рівня, тобто гранично допустимого стану. Сьогодні такі системи, внаслідок глобалізації технічної діагностики (ТД) і неруйнуючого контролю (НК), успішно впроваджуються в світі техніки багатьма зарубіжними фірмами. Тут вони отримали назву «Condition Monitoring», а в сучасній термінології технічної експлуатації – це роботи з ТО та ПР «індивідуальні» або «адаптивні».

Система змішана об'єднує в собі елементи двох систем (за напрацюванням, за станом). Це найбільш поширена в сучасному світі техніки система ТО та ПР, яка застосовується, наприклад, для машин: транспортних, сільськогосподарських, будівельних і багатьох інших. Дана система ТО та ПР залежно від методу встановлення періодичності і об'єму технічних дій, ділиться на середньостатистичну і діагностичну.

Наразі найбільш поширеною є система середньостатистична. Це традиційна система ТО та ПР, яка в своїй основі спирається на математичний апарат теорії вірогідності і математичну статистику. Це теорії, які дозволяють встановити для автомобілів середньостатистичні норми пробігу і трудомісткості їх технічних дій, які потім, за допомогою застосування ряду коефіцієнтів корегування використовуються для конкретного автомобіля.

УДК 623.4.011

Шерстюк Микола Васильович, начальник служби підготовки та бойового застосування снайперів Головного управління Національної гвардії України, підполковник;

Кухарець Вячеслав Валерійович, начальник зв'язку військової частини 2276 Національної гвардії України, майор;

Обрядін Володимир Владиславович, доцент кафедри оперативного мистецтва оперативно-тактичного факультету Національної академії Національної гвардії України, кандидат військових наук, доцент;

Подвизніков Сергій Маратович, старший викладач кафедри оперативного мистецтва оперативно-тактичного факультету Національної академії Національної гвардії України.

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОБОТІ КОМАНДИРА ТА ШТАБУ ЧАСТИНИ СТОСОВНО ВИЗНАЧЕННЯ ВАРІАНТІВ ЗАМИСЛУ ТА СТУПЕНЯ ДОСЯГНЕННЯ СПЛАНОВАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ОБОРОННОГО БОЮ

Розглянуті питання використання ГІС-технологій стосовно визначення варіантів замислу та бойових можливостей загальновійськової частини в оборонному бою. Надані рекомендації щодо використання програмного пакету Arc View Gis версії 3.3 для скорочення часу на відпрацювання найбільш складних етапів роботи командира та штабу частини при розробці замислу та плануванні оборонного бою.

Відомо, що планування бою включає послідовні та взаємопов'язані заходи: аналіз бойового завдання; оцінювання обстановки та формування вихідних даних для планування бою; вироблення та затвердження замислу бою; прийняття рішення на бій; доведення бойових завдань до підпорядкованих підрозділів; організацію взаємодії; завершення розроблення плану бою.

Організація планування передбачає проведення командиром та штабом детального аналізу отриманого бойового завдання, оцінювання обстановки та формулювання вихідних даних для планування бою.

Формулювання варіантів замислу бою здійснюється за результатами першого етапу організації планування бою, протягом якого командир визначає можливі варіанти як напрямків дій противника, так й зосередження основних

зусиль своїх сил та засобів і райони, від утримання яких залежить стійкість оборони.

Застосування програмного пакету Arc View Gis дозволяє у наступний спосіб відтворити послідовність роботи офіцерів оперативного відділення штабу частини в ході планування бою.

Офіцери штабу, які залучені до планування, мають змогу використовувати електронні карти місцевості різного масштабу та номенклатури з одночасним відображенням поверх карт космічних знімків місцевості змінної прозорості. Всі аркуші та знімки за допомогою програмного забезпечення відповідним чином склеєні та формують визначений район, який використовується штабом в якості топографічної основи для відпрацювання різних бойових графічних документів – замисли, рішення, плани і т.п.

У відповідності з принципами організації роботи на ПУ при визначенні замислу, командир, виходячи з усвідомлення отриманого бойового завдання, оцінки обстановки та проведених офіцерами штабу попередніх розрахунків складу, положення та стану своїх підрозділів, підрозділів противника, одноосібно визначає варіанти замислу і наносить на електронну карту: напрямок зосередження основних зусиль; райони місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони; накреслення передової позиції, переднього краю, траншей, другої та відсічних позицій; рубежі та напрямки контратак і т.п.

Без засобів автоматизації процес визначення замислу поділяється на послідовні операції, які потребують одночасного виготовлення значної кількості оверлеїв або кальок, що значно ускладнює та сповільнює роботу.

Проблема обміну та взаємного погодження графічної інформації між командиром і посадовими особами, які залучаються до роботи на даному етапі вирішується наступним чином: обстановка, яка наноситься на карту з будь-якого АРМ одночасно відображається на всіх моніторах посадових осіб штабу бригади, тобто реалізується принцип роботи, який забезпечує доступ багатьох користувачів до файлів тактичної обстановки різного формату. При цьому, кожен із користувачів має можливість побачити всі файли (теми), але наносити графічну та іншу атрибутивну інформацію має право лише в своєму файлі (темі), без можливості внесення змін в обстановку у файл “сусіда”.

Ефективність від використання створеної таким чином системи автоматизованих робочих місць (АРМ) командира та офіцерів штабу частини при організації планування, виробленні та затвердженні замислу бою полягає в наступному:

– істотне скорочення (до 30%) часу на збір та нанесення графічної та атрибутивної інформації стосовно складу, положення та стану своїх підрозділів, підрозділів противника з використанням умовних тактичних позначок НАТО та створених векторних шаблонів;

– використання можливостей ГІС-технологій стосовно аналізу рельєфу місцевості та його впливу на систему вогневого ураження та систему зенітного ракетно-артилерійського прикриття;

– проведення, з використанням “оверлейних” операцій, просторового аналізу сил та засобів протиборчих сторін при розробці та оцінці варіантів замислу, та ефективності створених систем;

– використання електронних карт місцевості різного масштабу та номенклатури з одночасним відображенням поверх карт космічних знімків місцевості змінної прозорості;

– використання вбудованого математичного пакету для оцінки бойових можливостей частини відповідно до методики тактичних розрахунків, яка використовується в ЗСУ.

Зокрема, для визначення можливого напрямку зосередження зусиль противника, в атрибутивній таблиці теми проводиться статистичний аналіз полів координат просторових об’єктів з урахуванням їх важливості.

З урахуванням відомих тактичних нормативів, за допомогою функцій просторового аналізу Arc View на електронній карті позначаються (піднімаються) всі активні сили та засоби протиборчих сторін, які розташовані на визначеній відстані ліворуч та праворуч відносно напрямку зосередження зусиль (варіантів дій) противника у наступі.

В результаті проведеного просторового аналізу векторних даних у створеній атрибутивній таблиці теми з’являються поля, які в подальшому дозволяють провести наступну оцінку наведеного варіанту замислу оборонного бою частини з зазначенням кількісного складу різнотипних підрозділів, їх бойового потенціалу відповідно до кількості ОВТ.

Аналогічним чином проводиться просторовий аналіз можливого варіанту дій противника на обраному напрямку (варіанту замислу) та будуються діаграми співвідношення сторін з подальшою можливістю використання відомих аналітичних залежностей в інтересах досягнення потрібних тактичних нормативів загальновійськового бою.

UDK 355.318 : 355

Maxym CHEPEL, Senior Lecturer, Academic Department of Social and Humanitarian Disciplines, Faculty of Humanities, the National Academy of the National Guard of Ukraine, Lieutenant Colonel;

Stanislav ZAVORUIEV, Cadet of the Command and Staff Faculty, the National Academy of the National Guard of Ukraine, Soldier.

THE ISSUE OF ENSURING INFORMATION AND PSYCHOLOGICAL SECURITY OF THE PERSONNEL OF FORMATIONS OF THE NATIONAL GUARD OF UKRAINE DURING THE PERFORMANCE OF PUBLIC SECURITY TASKS

The current socio-political situation in the world is characterized by the presence of social conflicts that threaten the governments of the countries and to resolve which, as a rule, the public authorities, law enforcement agencies (security forces), etc. are to be involved. The recent bright examples are the conflicts in France, Belgium, Hong Kong, and Kyrgyzstan and the conflict in Belarus, which is still going on.

In the modern history of Ukraine there have also been conflicts that threatened public and state security, such as following:

- protest campaign in Ukraine in 2000-2001;
- the campaign of protests, rallies, acts of civil disobedience in late 2004 - early 2005, entitled as the "Orange Revolution";
- political and social changes in Ukraine, which took place in the period from November 2013 to February 2014, led to the death of citizens, law enforcement officers and were called the "Revolution of Dignity".

In order to carry out the tasks of ensuring public safety in responding to the operational situation during these events, Internal Troops were involved as a military formation with law enforcement functions, the legal successor of which is the National Guard of Ukraine.

Execution of tasks by security forces was carried out in a complex information and psychological situation with the use of various forms and methods of negative information and psychological impact on personnel. This influence led to a decrease in the moral and psychological condition of the personnel, their combat effectiveness in general, the occurrence of psychogenic losses and the risk of failure to fulfill the task by the security forces.

Thus, in 2004, during the Orange Revolution, part of the troops (approximately 150 people) of the “Berkut” special-purpose unit stationed in Kyiv left the positions guarding the Administration of the President of Ukraine, which accounted for 20% of the total force. In 2014, police officers left the building of the Rivne Regional State Administration, which they guarded, under pressure from protesters. In the same year, during the attack on the Odessa City Department of Internal Affairs, police officers left the building and so on.

For the effective implementation of tasks by the National Guard of Ukraine there is a need to create a system of information and psychological security of personnel, whose activities are aimed at leveling the negative information and psychological influences and maintaining the required level of information and psychological security of law enforcement.

The known results of research to ensure the information and psychological security of the personnel of the security forces do not fully determine the appropriate ways to counteract and protect against negative information and psychological influences, namely:

- need to develop and improve the model of information and psychological confrontation in ensuring public safety;
- need a reasonable selection and development of indicators and criteria for assessing the level of complexity of the information and psychological situation;
- effective methods of maintaining the required level of information and psychological security of personnel are needed;
- there is a need to develop scenarios for responding to changes in the information and psychological situation, etc.

According to experts from the National Institute for Strategic Studies and other experts, currently in Ukraine at the state level in fact there are absent following:

- an effective system of information and psychological security, which would ensure the conduct of effective information and psychological struggle;
- the conceptual apparatus generally accepted in the state, due to which the available terms in the information sphere are used by each specialist at his own discretion, which in practice makes it impossible to unambiguously understand the type and scale of anti-Ukrainian information measures and complicates protective measures.

Therefore, the issue of ensuring information and psychological security of personnel of the National Guard of Ukraine in the course of public security and creating an effective system of information and psychological security at the state level is an urgent task and needs urgent research.

ЗМІСТ

Бабич А. П., Юхно В. А., Луценко Е. О., Стабілізаційна операція як форма застосування оперативних угруповань Національної гвардії України.	3
Башкатов Є. Г., Визначення системи заходів з підтримання режиму воєнного стану силами Національної гвардії України за допомогою моделювання.	5
Борта Р. В., Вимірювання потужностей доз опромінення одне з найважливіших завдань радіаційної розвідки.	6
Власенко І. В., Котелюх М. О., Критеріальні дослідження показників ефективності малих оперативних (тактичних) груп в службово-бойовій діяльності Національної поліції.	7
Власюк В. В., Гасан О. А., Апробація моделі оцінювання можливості виконати бойове завдання похідною охороною щодо недопущення раптового нападу противника на головні сили під час здійснення маршу підрозділом Національної гвардії України.	9
Воронін А. І., Ковтуненко А. В., Тріщун Р. М., Вдосконалення алгоритму визначення точки зустрічі снаряду з ціллю в обчислювальному пристрої при модернізації ЗУ-23.	11
Гайдабука В. Є., Вознюк В. М., Основи застоування розрахунково-аналітичної групи військової частини.	12
Гайдабука В. Є., Смовж Є. О., Напівпровідникові детектори гамма-випромінювання.	15
Галак О. В., Бондаренко В. С., Створення учбово-діючого стенду порядку розгортання дегазаційного пункту.	19
Галак О. В., Лойченко В. М., Розробка програмного продукту з удосконалення вивчення спеціального обладнання контрольно-розподільного пункту	20
Галак О. В., Рєвков О. С., Розробка програмного продукту порядку рішення завдань для визначення сил, засобів і часу на аерозольне маскування військ на Windows.	21
Галак О. В., Череп М. М., Розробка програмного продукту визначення сил, засобів і часу для проведення радіаційної і хімічної розвідки на Android.	22
Гарбузов О. А., Особливості дій розвідувальних підрозділів в умовах ведення противником мінної війни.	23
Гарбузов О. А., Деякі аспекти інтеграції тактико-спеціальної та вогневої підготовки.	25
Гончар Р. О., Приватні військові компанії як елемент гібридної війни.	28
Горелишев С. А., Баулін Д. С., Іохов О. Ю., Башкатов Є. Г., Використання геоінформаційної системи для визначення зон стійкого радіообміну між підрозділами Національної гвардії України.	30
Горохівський А. С., Когут В. Р., Горобець О. А., Засоби спеціальної обробки озброєння та військової техніки в освітньому процесі.	32

Дерев'янюк М. О. , Особливості розміщення підрозділів НГУ при виконанні завдань за призначенням у відриві від пунктів постійної дислокації.	33
Деркач С. В., Волков М. Г. , Створення учбово-діючого стенду вогнемету РПВ-16.	34
Драган Ю. А. , Проблеми зберігання документів з кадрових питань, обліку особового складу в електронній формі.	35
Євтушенко І. В. , Тенденції у сфері правового забезпечення боротьби та протидії тероризму в Україні.	37
Євтушенко І. В., Нечитайло В. О. , Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у забезпеченні безпеки України.	40
Євтушенко І. В., Олійник О. Д. , Застосування правоохоронних органів та військових формувань при проведенні міжвідомчих та спеціальних операцій.	43
Євтушенко І. В., Панков В. В. , Діяльність представників сил сектору безпеки і оборони при проведенні міжвідомчих та спеціальних операцій.	46
Євтушок В. А. , Адміністративний нагляд Національної поліції.	48
Індигов С. М., Сусідка М. О. , Пропозиції щодо створення учбово-діючого стенду порядку розгортання авторозливної станції АРС-14 для підвищення фахових знань та вмінь курсантів під час вивчення дисциплін засоби спеціальної підготовки.	51
Іохов О. Ю., Олещенко О. А. , Методика обґрунтування функціональної структури системи управління військового командування для умов надзвичайного стану.	53
Карпенко С. І., Лисенко О. В. , Обґрунтування способів пошуку диверсійно-розвідувальних груп противника.	55
Карпенко С. І., Луньов О. Ю. , Дії підрозділу під час проведення контрзасадних маневрів.	57
Касьян С. В., Василевський С. В. , Розробка навчального фільму “Порядок запуску димової машини ТДА-М”.	58
Касьян С. В., Максимович К. С. , Розроблення програмного продукту з питань вивчення спеціального обладнання та базового шасі димової машини ТДА-2М.	59
Колянда В. В. , Визначення чинників раптовості дій формувань Національної гвардії України під час виконання бойових завдань із відсічі збройної агресії.	60
Кужелович В. І. , Залежність бойової готовності частин НГУ від терміну експлуатації парку машин.	62
Лаврут Т. В., Лаврут О. О., Ожаревський В. А. , Інформаційна технологія управління інформаційним обміном між посадовими особами під час ліквідації надзвичайних ситуацій.	64
Лисенко О. В., Карпенко С. І. , Порядок вивчення і оцінки місцевості, вибір та призначення орієнтирів.	65
Лисенко О. В., Карпенко С. І. , Інформаційно-аналітична робота в роті оперативного призначення при виконанні бойових завдань	67

Луньов О. Ю. , Модель раціонального застосування групи розвідувальних безпілотних літальних апаратів мультикоптерного типу під час виконання завдань з припинення масових заворушень силами Національної гвардії України.	69
Манжура С. А., Кухарець Д. В. , Обґрунтування системи принципів створення міжвідомчих угруповань сил безпеки та оборони України для проведення спеціальних операцій.	70
Матикін О. В., Баркая Р. В. , Впровадження методики підготовки вогнеметних підрозділів у Збройних Силах України та інших військових формуваннях за досвідом Операції Об'єднаних Сил.	72
Матикін О. В., Цеквава В. А. , Використання 3D програмних продуктів при вивченні тактико-спеціальних дисциплін у процесі підготовки військових фахівців військ радіаційного, хімічного, біологічного захисту.	73
Меленті Є. О., Білоус І. А. , Правова основа участі України в миротворчих операціях за підтримки Організації Об'єднаних Націй.	75
Меленті Є. О., Бондарева А. М. , Служба безпеки України в сфері інформаційної безпеки.	76
Меленті Є. О., Бугай Ю. Р. , Правова основа застосування правоохоронних органів та військових формувань при проведенні міжвідомчих та спеціальних операцій.	78
Меленті Є. О., Ключова О. С. , Пріоритетні напрямки діяльності Служби безпеки України з протидії розвідувально-підривній діяльності іноземних спецслужб.	81
Меленті Є. О., Колеснікова Т. О. , Завдання Служби безпеки України в Операції Об'єднаних Сил на сході України.	84
Меленті Є. О., Присяжнюк В. І. , Сучасні тенденції з протидії загрозам в кібернетичній сфері.	86
Меленті Є. О., Скрипкін М. С. , Силове забезпечення діяльності правоохоронних органів: підрозділи спеціального призначення.	87
Меленті Є. О., Степанова Д. О. , Погляд на воєнну безпеку України через призму національної безпеки.	89
Меленті Є. О., Трусов Я. І. , Проблемні питання забезпечення діяльності Служби безпеки України.	91
Меленті Є. О., Фисун А. В. , Проблеми питання правових організаційних аспектів забезпечення безпеки держави.	93
Минько О. В., Бєлай С. В. , Актуальні проблеми розроблення порядку дій сил та засобів цивільно-військового співробітництва в ході спеціальних операцій під час виконання службово-бойових завдань з врегулювання збройних конфліктів військовими формуваннями Національної гвардії України.	95
Морквін Д. А., Голіна О. Ю. , До питання законодавчого забезпечення ідентифікації військовослужбовців НГУ під час виконання завдань із охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки.	97

Назаренко О. Л., Лиходій О. В., Тенденції розвитку тактики сил охорони правопорядку (сил безпеки) провідних країн світу.	99
Нестеренко О. О., Основні тенденції необхідності розробки методичних рекомендацій для прискорення розрахунків під час організації маршу, розробки алгоритмів організації перевезень різними видами транспорту.	101
Олещенко А. І., Аналіз існуючих систем прямокутних координат в Україні.	102
Орел О. В., Заворуєв С. С., Оцінка рівня загрози в процесах національної безпеки України, пов'язаних з COVID-19.	105
Павленко С. О., Кравченко Я. В., Напрямки удосконалення технічних засобів продовольчої служби.	108
Пархомчук О. В., Дослідження можливостей створення водометної спецмашини з гідрооб'ємною передачею для використання військами Національної гвардії України під час припинення масових безладів.	109
Пашуба А. С., Гончаров Є. І., Обґрунтування необхідності розробки методичних рекомендацій та програмного продукту до них, для поліпшення та прискорення проведення тактичних розрахунків наступального бою, як основного виду бою, розробки алгоритмів розрахунку бойових можливостей бойових та тактичних груп.	111
Пащенко В. В., Яковенко Є. С., Бутко Р. В., Аналіз способів ведення інженерної розвідки місцевості.	113
Писарєв С. А., Антонов А. В., Кучук О. М., Пропозиції щодо розроблення програмного продукту з питань метеорологічного забезпечення під час виконання завдань з радіційного, хімічного, біологічного захисту.	115
Писарєв С. А., Іонице Є. С., Порядок визначення біологічної обстановки та сумісність зі стандартами НАТО.	117
Писарєв С. А., Кондратевич І. М., Кучук О. М., Пропозиції щодо використання нових методів для створення перспективних засобів постановки аерозольних завіс.	118
Пономарьов В. О., Меленті Є. О., Застосування методик тренувань спортсменів з практичної стрільби для формування ефективних стрілецьких навичок для підготовки співробітників силових структур.	120
Пономарьов В. О., Панченко К. Д., Аналіз та перспективи розвитку сектора безпеки і оборони України.	123
Пташка С. Д., Коломієць І. І., Особливості питань організації самостійного несення служби з охорони громадського порядку підрозділами Національної гвардії України та шляхи їх удосконалення.	126
Радіонов Г. О., Аналіз процесу прийняття військових рішень країн-членів НАТО.	127
Рибка Є. О., Морозов І. Є., Каплун Є. О., Аналіз завдань угруповання Національної гвардії України щодо забезпечення потреб існуючою системою матеріального забезпечення в умовах надзвичайного стану.	128

Романюк В. А., Стародубцев С. О., Дослідження порядку документування припинення масових заворушень правоохоронцями зарубіжних країн.	130
Саморок М. Г., Іванишин Р. О., Розробка варіантів ешелонування екіпіровки та спорядження підрозділів спеціального призначення правоохоронних органів України під час виконання завдань в пошуково-рятувальних операціях у горах.	131
Слурденко Д. О., Сучасні підходи надання домедичної допомоги на полі бою.	133
Споришев К. О., Проблемні питання розвитку інформаційно-аналітичного забезпечення Національної гвардії України.	134
Старух О. С., Бутко Р. В., Виконання завдань з маскування та захисту від високоточної зброї підрозділами з досвіду проведення Операції Об'єднаних Сил.	135
Суконько С. М., Про необхідність розроблення моделі дій особового складу підрозділу спеціального призначення під час виконання завдань з охорони атомної електростанції.	137
Топчий В. Л., Зеленков І. Є., Розробка навчального фільму відпрацювання нормативу: 4а;4б;8.	138
Фалько С. А., Воєнно-історичні дисципліни в Національній академії Національної гвардії України: проблеми викладання та перспективи змін.	139
Хорошун В. П., Ковалевський Є. П., Мистецтво наступального бою на підставі історії війн та проведення загальновійськових навчань.	140
Чернявський І. Ю., Івшин О. В., Особливості виявлення радіаційної обстановки під час застосування нейтронних, тактичних та ядерних боєприпасів.	141
Чернявський І. Ю., Кулініч С. С., Деякі питання вимірювання змішаного випромінювання існуючими приладами військ радіаційного, хімічного, біологічного захисту.	143
Чернявський І. Ю., Тур В. Д., Дослідження захисних властивостей протирадіаційного захисту бронеоб'єктів.	144
Шаша І. К., Організація робіт з технічного обслуговування та поточного ремонту автобронетанкової техніки.	145
Шерстюк М. В., Кухарець В. В., Обрядін В. В., Подвизніков С. М., Застосування інформаційних технологій в роботі командира та штабу частини стосовно визначення варіантів замислу та ступеня досягнення спланованих результатів оборонного бою.	147
Maxym SHEPEL, Stanislav ZAVORUIEV, The Issue of Ensuring Information and Psychological Security of The Personnel of Formations of the National Guard of Ukraine During the Performance of Public Security Tasks.	150

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

V Всеукраїнська науково-практична конференція

"Участь правоохоронних органів та військових формувань держави у забезпеченні безпеки України"

Збірник тез доповідей

Відповідальний за випуск: Є. Г. Башкатов

Комп'ютерна верстка: В. В. Власюк

Формат паперу 60x84/16. Ум. друк. арк. 7,67. Тираж 100 прим.

Редакційно-видавничий відділ Національної академії НГУ
Свідоцтво про державну реєстрацію ДК № 4794 від 24.11.2014 р.
61001, м. Харків, майдан Захисників України, 3.

**V Всеукраїнська науково-практична конференція кафедри тактики командно-штабного факультету
Національної академії Національної гвардії України
26 листопада 2020 року м. Харків**